

44
DETELJICA

ali

življenje treh kranjskih bratov
francoskih soldatov.

Spisal

Janez Cigler,

sejmošter v Višnji gori na Kranjskem

Izdala

družba sv. Mohora.

Z dovoljenjem visokosti. Ljubljanskega in
knezoškofijstva.

Slav. rec. 77.

V CELOVCU 1863.

Natisnil Jan

+ II e f 26085
Storunské věstníky 2017.

26085 e f

N = 020003306

K a z a l o.

Vvod	Stran 1

Pervi del.

I. Oče Jožef da tri sine v soldate	2
II. Andrej P. bolnik v Smolensku, streže generala J.	4
III. General in njegov streže vjeta	7
IV. Andrej P. v Parizu	10
V. Andrej P. se odpelje po morji v Ameriko	18
VI. Andrej P. stanoviten v veri	26

Drugi del.

I. Luka P. v Moškovi na Ruskem	39
II. Luka P. umora obdolžen	42
III. Luka P. v Sibiriji	44

Tretji del.

I. Jakob P. se verne iz Moškove	47
II. Jakob P. oživiljen	50
III. Jakob P. ostane v Bazilijevi hiši kakor domač	52
IV. Jakob P. ženin pride v nesrečo	57
V. Jakob P. najde v Sibiriji v jetnišnici svojega brata Luka	68
VI. Luka P. izpuščen iz ječe	70
VII. Luka P. v Bazilijevi hiši	74
VIII. Jakob P. za nedolžnega spoznan iz ječe izpuščen	76
IX. Luka P. se loči od svojega brata Jakoba	88
X. Luka P. v hiši barona Žigata	95
XI. Luka P. se oženi	99
XII. Jožef P. najde oba svoja sina Jakoba in Luka	108

Vvod.

Krajnska dežela je bila od leta 1809 do leta 1813 pod francosko oblastjo. Gospodoval je v tistih letih slavni francoski cesar Napoleon. S silno vojsko pridere Napoleon leta 1809 v avstrijansko cesarstvo, vzame veliko zemlje avstrijanskemu cesarju, in tudi poglavitno mesto Dunaj ali Beč v svojo oblast dobi. Potem je bil med francoskim in avstrijanskim cesarjem mir narejen; in po pogojih tega primirja je prišla krajnska dežela cela, en kos hrovaške in en kos koroške Francozom v roke. Vse te tri dežele je ukazal Napoleon imenovati Ilirija.

Jih poleon je bil v vednih vojskah, zato je potreboval veliko soldatov. Tudi Ilirijani so mógli fante v soldate dajati. Leta 1812 je napravil vojsko z Rusom; v ta namen je brez števila soldatov vkup nagnal iz vsih dežel svojega cesarstva. Strašne trume soldatov vsake baže so se valile v poljsko deželo, iz poljske pa v rusovsko proti Moškavi, poglavitnemu mestu rusovskega cesarstva. K tej vojski je bilo tudi vzetih veliko Ilirijanov, ki so mógli iti z Rusom se vojskovat, pa malo jih je prišlo srečno nazaj. Nekteri so bili ubiti, večina njih je pa zmerznila v hudi rusovski zimi.

Pervi del.

I. Oče Jožef P. da tri sine v soldate.

Prav blizo Ljubljane je bil pošten mož v očitni službi, spoštovan od gosposkih in kmetiških ljudi, Jožef P. po imenu.

Jožef P. je več let živel v zakonski edinosti srečno s svojo ženo Mico. Imela sta štiri zale in zdrave otroke, in vsi štirje so bili fantje. Prirastli so ravno o tisti hudi francoski vojski in prišli k potrebni moči. Naj starejši, Andrej po imenu, in za njim Luka sta bila ob enem k soldatom vzeta. Tretji rojen Jakob je bil šolar, bil je ravno v peto šolo stopil. Ko Jakob vidi, da sta mu dva brata že soldata, misli si: „Saj vem, da je ne unesem; drugo leto na versto pridem, mar grem letas sam. Kjer sta dva moja brata, bom pa še jez“.

Preden se gre zapisat, nagovori tako le svojega očeta Jožefa; „Dragi moj oča! Dobro vem, da ste zelo žalostni, ker sta bila ob enem dva vaša sina, moja brata, k soldatom vzeta. Dobro vem, da bote še hujše žalovali, če vam povem, da tudi jez mislim sam rado-voljno se v soldate zapisati. Pa ljubi oče! le premislite, soldatom oditi mi ni mogoče, ker drugo leto že dosežem starost, da me pokličejo k soldatom; namest da bi drugo leto šel, grem raji letas sam prostovolj-če vam je prav?“

Oče Jožef se zauzame in pravi; „Ljubi moj Jakob kaj pa misliš? ali me tudi ti hočeš zapustiti? Dva tva brata sta zdaj soldata, po svetu pojmeta, Bog ve kam. Vem, da ju ne bom nikoli več vidil; zdaj pa hočeš tud

ti mene, starega očeta in mater zapustiti. Vse svoje zaupanje sem v té stavil, zato sem te v šolo dal; zdaj oh! v taki hudi vojski greš k soldatom, v solzah prevelike žalosti se bom vtopil.“

Jakob odgovori na to svojemu žalostnemu očetu: „Preljubeznjivi moj oče! ne zamerim vam, da ste tako žalostni, zakaj kri ni voda. Tudi meni je težko pri sercu, da morata moja dva brata biti francoska soldata; ampak ker je božja volja tako, vedno mislim, mora že tako in dobro biti. Ravno iz ljubezni do svojih dveh bratov, mislim se sam v soldate zapisati, zato da ne bota prav tako močno žalovala,— smilita se mi. Ker bomo pa vsi trije vkup, bomo eden družega tolažili ali troštali. Brez vašega privoljenja, ljubi oče! vendar tega ne storim.“

Oče Jožef na te Jakobove besede omolči in pre-mišlja, kaj bi rekel. Po tem svojemu sinu tako le odgovori: „Ljubi moj Jaka! žlahtno je tvoje serce; vem, da rad ne greš k soldatom, pa le iz ljubezni do svojih bratov to storiš, zato da boš vidil, kako se bo njima godilo, in meni vse pismeno sporočil; pojdi tedaj v imenu božjem! Nerad te od sebe pustim; grozno žalost in veliko britkost čuti moje očetovsko serce, vendar ker toliko ljubiš svoje brate, pojdi tedaj z njima. E! kjer sta una dva, naj še ta bode!“

Drugi dan precej se gre Jakob P. v soldate zapisat, in prosi stotnika ali kapitana, naj ga dene ravno h tisti kompanii, v kateri sta njegova brata, Andrej in Luka. Kapitan je v to prav rad dovolil, ker je bil Jakob bil fant in pa še šolar prostovoljno k soldatom prišel. Jakob se je kmalo privadil orožje sukati ali eksercirati; vadi se je kmalo francoskega jezika priučil, kterega je že v šoli malo znal. Postal je zato kmalo desetnik ali korporal.

Vsi trije bratje ravno tiste kompanije Andrej, Luka in Jakob P. gredó s tisto strašno vojskino trumo francoskih soldatov, ki so zagernili rusovske dežele kakor ropne tice. Veselo so šli naprej verli francoski vojšaki, ker so Rusi le vedno pred njim bežali in se njimi umikali, le malokdaj so se njim v bran postavili. Vsi trije bratje so šli vkup do rusovskega mesta po imenu Smolensk. V tem mestu zbolí Andrej; mógel je iti v bolnišnico, ker ni več mogel naprej. Luka in Jakob jo mahata z drugimi tovarši vred proti Moškavi.

II. Andrej P., bolnik v Smolensku, streže generala J.

Andrej P. je v mestu Smolensk dobil hudo vročinsko bolezen; kar ganiti se ni mogel več naprej. V bolnišnico ga peljejo, po moči ga zdravijo; toliko mu pomagajo, da umerl ni, vendar je zelo oslabil. Ko je Andreju že nekaj odleglo, pripeljejo v bolnišnico mladega zalega generala J., kateremu je rusovska kroglica spodno rebro na desni strani popolnoma zdrobila, da je komaj živ ostal. Zdravih strežetov v bolnišnici ni bilo, ker so vsi mogli iti v boj; general J. pa, zelo ranjen, je potreboval posebnega strežeta. Andrej je bil tedaj odločen, ker je bil že malo k moči prišel, da ima generalu J. streči v bolezní in ga prekladati. Ranjeni general J. je bil žlahtnega stanú, in Napoleon sam ga je tudi spoštoval. Lepo in skerbno mu je stregel Andrej, kar koli je bilo mogoče. S časom se je Andrej dobro navadil francoskega jezika, ker je mogel vedno z generalom govoriti, general pa družega ni znal ko francoski.

Grozno je želel general priti v svojo domačijo. Večkrat je tožil svojemu strežetu in milo zdihoval rekoč: „Lej Andrej! kako žalosten je moj stan. Jaz sem daleč daleč doma, prav iz Pariza sem. Imam še očeta

in mater; bogati so moji stariši, veliko imajo premoženja; lej jez — jez pa sem tukaj tako reven, od vsih zapuščen, ranjen in terpim hude bolečine. Tukaj v rusovski ptuji deželi bom mogel umreti, težko bom kdaj več vidil svoje domovine, težko več kdaj objel svojih starišev. Kaj mi pomaga, da so mi stariši toliko pripomogli, da sem general, ker sem pa zdaj tako zapuščen in v taki nadlogi. Oh! ko bi moj oče in moja mati vedli, kakó se meni godí, gotovo bi se milo zjokali; toda tega njim še sporočiti ne morem iz tega pustega, merzlega kraja!“

Lepo je Andrej tolažil ranjenega generala, in mu prav prijazno govoril, kolikor je mogel: „Dragi moj žlahtni general! nikar preveč ne žalujte, ampak dajte se potolažiti, in spomnite se, da imamo dobrega očeta v nebesih, kateri nobenega ne zapustí, in vsakemu rad pomaga, kdorkoli v njega zaupa. Terdno zaupajte v dobrotljivega nebeškega očeta, in vidili boste, da se vsa vaša nesreča v dobro izide. Lejte! meni se ravno tako godí. Tudi jez imam še stariše, daleč sem od njih odločen, domá sem iz Ljubljane, poglavitnega mesta ilirske dežele. Nisem scer ranjen kakor ste vi; huda vročinska bolezen me je na postelj položila, da sem komaj pri življenji ostal. Terdno sem v Boga zaupal, in iskreno ga prosil, da bi me še ne klical v mladih letih iz tega sveta. Bog se me je usmilil in spet sem ozdravel. Ravno tako bote tudi vi še ozdraveli, in svoje stariše vidili, le terdno v Boga zaupajte!“

General pravi na to: „Andrej! ti mene prav lepo učiš; vse ti verjamem, ker takih lepih besedi mi še nobeden ni povedal kakor ti; pa vidiš, moja rana je prevelika, težko da se mi zacéli, Boga pa tudi ne morem prositi, lej, ko ne morem moliti zavoljo velike bolečine.“ Andrej na to pravi: „Dragi moj gospod! vi ste učen mož; zvedeni ste v vojaških in tudi v drugih uče-

nostih, scer bi ne bili postali general; pa ne zamerite, če vam rečem, da se keršanskega nauka še niste kaj dosti učili, kateri vendar je vsakemu kristjanu zelo potreben.“

General pravi: „Andrej, prav imaš, resnico govoriš. Ne zamerim ti ne, temveč hvaležen sem ti, da me tako lepo opominjaš. Res je, dokler je človek zdrav, pač malo misli na Boga, posebno v soldaškem stanu; nesreča še le človeka uči pri Bogu pomoči iskati.“

Andrej zdaj svetuje generalu, le iz serca k Bogu zdihovati in s terdnim zaupanjem zdravja prositi. General vse rad uboga, kar bi v zdravju še slišati ne bil hotel, in zmanjševale so se bolečine njegove rane.

Enega dne gre Andrej za svojega bolnika boljših jedí iskat, pa težko kaj dobi. Pride v bolnišnico nazaj ves plašen in prepaden, in reče svojemu generalu: „Gospod! kaj bo? kako bomo bežali! Vedite, da naša vojska je zgubljena; zvedel sem za gotovo od takih, ki so iz Moškave pribežali. Rusi so veliko mesto Moškavo požgali; naše soldate, ki nimajo ne jesti ne strehe, v hudi zimi neusmiljeno pobijajo in lovijo. Vse se pomika nazaj proti nemškim deželam. Rusi za našimi pritiskajo, in jih neusmiljeno podijo. Naš cesar Napoleon je zapustil svoje vojšake v narveči nadlogi in narveči stiski in se je odpeljal na Francosko.“ — General se pri tem žalostnem sporočilu grozno prestraši in reče: „Oh! zdaj vidim, da je moja nesreča do verha prikipela. Rusovski meč bo mojemu življenju konec storil, in moje truplo bo gnojilo rusovsko zemljo. Ljubi Andrej! ker si meni tako dober in toliko postrežljiv, Bog naj ti vse to obilno poverne, kar mi dobrega storiš, če ti jaz ne bom poverniti mogel. Če pa jez pri življenji ostanem, in tudi ti, povem ti, da hočem zvesto poverniti tvoj trud in tvojo skerb, ki jo imaš z menoj. Prosim te, pojdi hitro iskat voznika, da se odpeljeva, preden velika

vojska za nama ne prigermi. Obljubi vozniku dobro plačilo, saj imata še nekaj skritih cekinov, vsitih v oblačilu. — Andrej gré, išče dolgo časa in najde vendar usmiljenega moža, da odpelje za veliko plačilo bolnega generala in njegovoga strežeta.

III. General in njegov streže vjeta.

Vsedeta se na sani general I. in njegov streže; toda general je mogel le ležati. Dva urna konjička dirjata naglo po poljski deželi proti mestu, ki se mu pravi Vilna. Vedno je general želel do Vilne priti, potem si je mislil kmalo priti na nemško, med dobre usmiljene ljudi. Blizo Vilne že pridirjata, kar prijaba od strane deset strašnih kozakov, rusovskih konjikov. Kozaki ukažejo vozniku, da vozi v stran proti daljni vasi. Tam odloži voznik generala in strežeta. Kozaki mu nič ne storijo, le ukažejo mu domú se nazaj peljati, in mu ostro prepovedó Francoze proti nemškim deželam prepeljavati; če ga še enkrat v tem opravilu dobijo, precej bo ustreljen. Generala in strežeta denejo v revno bajtico, pa merzlo, nič zakurjeno. K sreči kozaki niso poznali, da je ranjeni soldat general, ker je bil zavit v sterganih cunjah; Andreja pa je prosil, da bi nikomur ne povedal, da je bil njegov gospod general. „Le vedno govori“, mu reče, „da sem tvoj tovarš, sicer bodo kozaki z menoj neusmiljeno ravnali.“

Kozaki so šli po noči po drugih potih in po drugih opravilih. Oba jetnika so v bajtici pustili brez vse straže, ker so vidili, da uiti ne moreta, ker sta oba nadložna: eden zlo ranjen, drugi pa slaboten. Po noči vidita jetnika, da ju nobeden ne varuje. Tu pravi general svojemu strežetu Andreju: „Glej, kako lahko bi zdaj midva ušla, da bi jez le smele hoditi v zambogel. Bog ve, kaj bodo zdaj Rusi z nama storili? Bog zna,

kam naju poženo? Vem, da usmiljenja ne bo, ker nas zlo sovražijo, da smo v njih deželo prišli." — Andrej pravi: „Tudi jez se tega močno bojim, pa naj bo kakor hoče, le Bogu se izročiva; on, dobrotljiv nebeški oče, naju ne zapusti, če terdno v njega zaupava in ga prosi. Ne žalujte, dragi moj gospod! Kar bo vam, to bo meni: ne zapustim vas ne, dokler mi bo mogoče pri vas biti in vam streči, ker smilite se mi.“

Te besede Andrejeve so generala tako razveselile, da je občutil v sebi nekoliko moči z Andrejem zbežati in se podati na cesto, s ktere sta bila odpeljana. Upala sta tam dobiti družega voznika, ki bi jih do Vilne pripeljal, in potem bi se že na Prusovsko spravila. Andrej je bil precej v to generalovo misel privolil, gre iz bajtice, ogleduje in pazi, ali bi kje kake rusovske straže ne ugledal; ker pa nikjer nikogar ne ugleda, gre nazaj in reče generalu: „Gospod, nobenega ni, da bi nama branil. Ali si upate kaj hoditi, saj malo, pojdiva, beživa, morebiti je zdaj ravno prilika hudi nesreči oditi; na me se bote naslonili pa pojdeva počasi, Bog naju bo spremljal. General napne vso moč in spravi se na noge. Če ravno težko, vendar naslonjen na svojega Andreja gresta počasi proti cesti v tamni noči. Kedar general ni mogel več prestopiti, zadel ga je Andrej na rame in ga nesel in hitel ž njim, kar je zamogel, da sta pred dnem do ceste prišla. Srečno in brez vsega napotljeja dosežeta cesto in se vsedeta oba zlo truda; hiše pa tam nobene ni bilo. Kmalu ugledata več francoskih soldatov po cesti, ki so bežali pred kozaki, in jih vprašata, kako je z vojsko? Pa družega nista zvedila ko to: vsak beži, kdor more in kamor more; vse je zgubljeno. Kmalu se pripelje velik voz s štirimi konji poln bolnih in ranjenih soldatov. General prosi, da bi ga na voz vzeli in v Vilno seboj peljali. Prostora že ni bilo na vozu; ker

so pa bolniki spoznali svojega poprejšnega generala vzamejo ga vendar na voz in ž njim tudi Andreja.

V Vilni so že tudi zvedili, da pojde vsa francoska vojska nazaj. Zvedilo se je, da je veliko mesto Moškava požgano, da soldatje grozno zimo in veliko pomanjkanje terpijo, in da se Rusom več ne morejo v bran staviti, vendar še ni šlo vse tako križem, kakor v drugih krajih bliže Moškave. Najel je general v Vilni voznika za dobro plačilo, da je njega in Andreja odpeljal na Prusovsko v mesto Kraljevec (Königsberg). Od ondot piše general svojim starišem v Pariz, in prosi, naj mu pošljejo dnarjev, da bo zamogel domu priti s svojim služabnikom. Pové ob kratkem, kako slabo in hudo se godi Francozom na rusovski zemlji, da jih Rusi strašno podijo iz svoje dežele.

Predeň je mesec pretekkel, dobi general J. dnarjev od svojih starišev iz Pariza zadosti, da se je mogel po poštah skozi nemške dežele na Francosko prepeljati. Ko je prišel general do Draždan, reče mu Andrej služabnik: „Vi greste zdaj na Francosko v svojo domovino, jez pa pojdem v Ilirijo, svojo domovino; ločiti se moreva zdaj; jez ne grem z vami naprej.“

General žalosten reče Andreju: „Ljubi moj Andrej! lepo te prosim, ne zapusti me. Dobro vem, da nisi več dolžen meni streči, pa Andrej! poslušaj moje besede: Ti si bil meni zvest v hudih nadlogah, in me nisi zapustil, ne zapusti me tudi zdaj, hvaležen ti bom vekomaj. Ne boj se, ne bom nikdar pozabil dobrot, ktere si mi storil; preskerbel te bom, dokler boš živ. Posebno sem ti hvaležen, ker si me učil Bog spoznati in v njega zaupati. V Boga sem zaupal, kakor si me ti podučil, in Bog se me je usmilil, in me rešil iz sovražnikovih rok. Andrej! kjer bom jez, tam boš tudi ti; več ne pojdeš od moje strani; dokler živ bom jez tvoj gospod, pri meni boš povsod.“

IV. Andrej P. v Parizu.

Po dolgih dneh se pripelje general J. s svojim služabnikom Andrejem v Pariz, poglavitno mesto francoskega cesarstva.

Neskončno je bilo veselje starišev mladega generala, še viditi svojega sina priti iz tolike nevarnosti. Serčno ljubeznjivo so ga sprejeli v svojo hišo, kakor le dobri stariši zamorejo sprejeti ljubljenega sina. Z velikim veseljem je bila napolnjena hiša žlahtnih generalovih starišev, če ravno je njihov sin J. ranjen zdaj v mehki postelji ležal, Andrej služabnik pa vedno zraven njega.

Mladi general J. je pri toliki postrežbi v hiši svojih starišev vedno terdneji prihajal. Rana se mu je dobro zacelila, smel je zdaj glasno govoriti, pred ni smel nobene besedice glasno izreči zavoljo hude rane. V celi bolezni mu noben drugi človek ni smel streči, kakor Andrej; brez njega se ni dal general premakniti. Enega dne popoldne sta bila oče in mati pri postelji svojega bolnega sina, ki reče svojemu Andreju: „Ljubi moj Andrej! pojdi zdaj malo po mestu Pariz gledat; da se pa ne zgubiš, dali bodo moj oče svojega hlapca s teboj. Opravljen sem za danes, pusti me zdaj samega, da se s svojimi stariši pogovorim. Razgleduj se po velikem mestu, kterege nisi še nikdar vidil; ne bo ti žal viditi tukaj marsikterih reči, kakoršnih v drugih mestih ni viditi. Hodi brez skerbi, hlapec naj te spremlja, kamor koli hočeš iti, da le zvečer prideš domu.“

Ni si misliti več veselja, kakor ga je imel Andrej zdaj, ko je smel ogledovati mesto Pariz, in pa še hišnega hlapca za spremljevalca imeti. Cel popoldan je Andrej hodil po mestu iz ene ulice v drugo. Čudil se je vi-

diti, toliko in takih reči, kakoršnih pred še nikdar vidil ni. Ves truden pride zvečer domú ter se lepo zahvali svojemu gospodu, da mu je dovolil toliko lepega viditi.

Med tem, ko je Andrej mesto ogledoval, pogovarjal se je general prav prijazno s svojimi starši, in njim vse čisto povedal, kako se mu je pri vojski godilo, kako je bil ranjen, kako vjet in od Andreja otet. Močno je hvalil svojega služabnika in rekel svojim staršem: sam moj Andrej me je pri življenji ohranil. Že bi bil zakopan v rusovski zemlji, ko bi on ne bil meni tako ljubeznjivo in radovoljno stregel, in pa še z grozno ležavo me rešil iz sovražnikovih rok. On je za me postavil v nevarnost svoje življenje; gotovo sem jez njegov velik dolžnik. Prosim vas, ljubi moj oče in ljuba moja mati! ne zaničujte ga, če ravno je nizkega stanú, mi smo pa žlahnega in imenitnega. Ne zamerite mi, da ga jez toliko čislam; dolžnost me veže, hvaležni moremo vsi biti za prejete dobrote. Ne zamerite mi, da vam še nekaj povem od svojega zvestega Andreja. On mi je v mojih grozних stiskah in nadlogah govoril besede, kakoršnih mi vi nikoli niste govorili. On me je učil le v Boga zaupanje staviti, Bogu se priporočati in le pri njem pomoči iskati. Takih lepih resničnih naukov bi jez v svoji sreči še poslušati ne bil hotel, iz ust svojega služabnika Andreja pa sem jih z veseljem poslušal, v sercu ohranil in v Boga zaupal. Bog pa mi je pomagal in dopustil, da vas zdaj spet vidim in se veselo z vami pogovarjam in radujem.

Cele dve leti je general J. bolan, pa v celi bolezní mu nobeden drugi ni smel streči, kakor le sam Andrej. Čez dve leti, ko gospod ozdravi ni nikoli nikamor šel brez svojega zvestega Andreja; povsod ga je mogel spremljati. Ni se sramoval hvaležni gospod v narimenitniši tovaršiji pri sebi imeti svojega služabnika. Ta generalova hvaležnost je tudi vsim dopadla.

Čez dve leti, ko je general menil, da je že prav popolnoma zdrav, pride mu enega dne na misel jezdariti. Pokliče svojega zvestega Andreja in mu reče: „Andrej! veš, ko sem še zdrav v vojaški službi bil, kako sem znal junaško jahati; velike želje imam spet poskusiti. Osedlaj mi konjiča liščika, sebi pa murčika, pripelji mi ga pred hišo, da zasedeva iz mesta se sprehajati proti mestnemu gozdu.“ Andrej molči in le odmajuje. Gospod to viditi reče: „No, kaj ti ni prav, da se malo sprehajava?“ — Andrej odgovori: „Meni je že prav, pa vam ne bo prav. Vi še niste prav zdravi, vam je bilo v vojski rebro prestreljeno, komaj se vam je zacelilo, znate se kaj pretresniti in na novo obolite.“ — Gospod pravi: „Andrej! zlo me veseli, da imaš toliko skerb za me, pa le osedlaj, da zajahava.“

Andrej osedla konje, kakor mu je bilo ukazano, zasedeta in odjahata, gospod naprej, Andrej nekaj stopinj vedno za njim proti mestnemu gozdu.

Počasi jahata po veliki cesti, ktera skozi veliki mestni gozd derži. Kar kmalo zaslišita lovske pse lajati, kar je bilo znamenje, da divjo zver preganjajo. Pasje lajanje se je bolj in bolj bližalo, pa kar ob enem, ko se nista nadjala, priteče velik volk od psov gnan, in plane čez cesto ravno pred generalovim konjem. Konj se volka ustraši, skoči v stran proti grabnu, zadnje noge mu spodersnejo v graben, in konj in jezdic ležita v precej globokem grabnu, pa k nesreči tako, da je konj verh jezdic ležal. General zavpije: „Oh Andrej, pomagaj, pomagaj! če ne, kmalo bo po meni.“ Andrej ves prestrašen, priveže svojega konjiča k germu, skoči v graben svojemu gospodu pomagat, pa sam nič ni mogel opraviti, ker konj je bil težak. Hitro začne vpiti, kličati in lovce (jagre) na pomoč klicati, kateri so tudi hitro ritekli in Andreju pomagali, konja iz grabna izvleči in gospoda oteti. Gospod pa več ni mogel vstati, ker

konj ga je pritisnil na ravno tisto rebro, katero mu je bilo na vojski prestreljeno. Andrej priprosi enega lovcev, da tako dolgo pri gospodu ostane, da z vozom pride, po ktereга hitro domú dirja.

Andrej domá nič ne pové, kaj se je zgodilo, ampak kočjažu hitro ukaže zložno kočijo napreči in peljati, kamor mu bo pokazal, in mu reče konje priganjati, da pred na mesto prideta. Lepo primejo zdaj gospoda vsi trije in ga denejo v kočijo, da ga prav po času domú pripeljejo. Lovcu je pa Andrej pet frankov podaril na gospodovo povelje.

Ko se gospod domú pripelje, ukaže poklicati narumetnejšega zdravnika, naj pregleda, kaj in koliko je poškodovan, ker mu zelo hudo prihaja. Pregleda zdravnik bolnika po vsih tistih krajih, kjer so bile narveče bolečine, in najde, da je vlomljeno ravno tisto rebro, ki je bilo prestreljeno, pa ne še prav terdno zraščeno, rana velika in zelo nevarna. Zdravnik pravi: „Gospod, ne podstopim se vas sam zdraviti; pošljite še po kakega bolj učenega zdravnika kakor sem jez, ali pa še dva, da se posvetujemo, kako bi se vam pomagalo. Gospod pošlje po dva učena zdravnika; bolnika ogledujejo, pa le z glavo zmajujejo, vendar so vsi tolažili bolnika, da si bodo vse prizadjali ga spet ozdraviti, resnice pa mu niso hotli povedati. Med tim ko so zdravniki pri bolniku bili, sedel je Andrej v veži na klopi v kotičku ves žalosten. Zdravnikov nobeden ga ni vidil, ker se nobeden ni ozel v tisti kot, in on je slišal vse na tanko, kaj so se zdravniki pogovarjali. Djali so enoglasno: Tega bolnika ne bomo dolgo imeli, le obiskujmo ga pridno in mu dajajmo zdravila in upanje, bogat je, dobro bomo plačani, ozdravel nikoli več ne bo, ni mogoče. — Osmega dne bo težko dočakal.

Komej so zdravniki odšli, že zapoje zvonček, s katerim bolnik Andreja kliče. Andrej priteče hitro k bol-

niku in upraša, kaj mu ukaže. „Pojdi hitro, Andrej! segrej mi pšeničnih otrobi, zaveži jih v rute, da mi gorke na život privežeš, tako so zdravniki ukazali.“ Andrej urno stori, kar mu je ukazano, in prinese spargene otrobi. Le on, noben drugi, mu ni smel kaj postreči, ker vse zaupanje je imel bolni gospod v svojega zvestega Andreja. Zraven bolnikove postelje sedita oče in mati in jokata, ker vidita, da je v nevarnosti bolnikovo življenje.

Tudi Andrej se vsede bolniku k nogam in čaka kakega povelja, bolnika prevzdigniti ali pa mu kaj prinesiti. Bolnik govori s tihimi besedami takole svojim starišem: „Preljubeznivi moj oče in ljuba moja mati! ne zamerite mi, da vam s svojo bolžnijo toliko žalost napravljam. Spoznam, da sem sam kriv svoje nesreče. Kaj ne, Andrej, ko bi bil jez tebe vbogal, da bi bil zdrav, ko bi ne bil šel jahat.“

Andrej zdihne in pravi: „Res je to, gospod, ampak tudi zdaj bi vam jez rad nekaj povedal, če bi se vam ne zameril.“ Bolnik pravi: „Andrej! govori zdaj v pričo mojih starišev, in povem ti, da vse rad storim, kar mi boš rekel, ker sem prepričan, da ti meni le dobro hočeš.“

„Ne prestrašite se, naravnost vam povem, iz te bolezni ne boste več vstali, ampak umerli boste, težko boste osmega dne doživeli, zato vam svetujem, da se pripravite na dolgo pot v večnost. To vem iz tega, kar so se vaši zdravniki menili, ki so od vas šli. Sedel sem v veženem koticu, nobeden me ni vidil, zato sem vse dobro slišal kar so od vaše bolezni govorili. Tega se vam nihče ni upal povedati in pa zdravniki so še clo prepovedovali vam povedati, da kmalo umerjete, da se boste pripravljali. Jez vam pa povem, zato da se pripravite, ker vam iz serca vse le dobro privošim;

zato želim, da bi vi po smerti bolj srečni bili, kakor ste bili na tem svetu."

Na te besede se oče in mati bolnikova na glas začneta jokati. Bolnik jih lepo prosi v drugo kamro iti se razjokat. Andrej sam pri bolniku ostane. "Dragi moj Andrej! praviš, da bom mogel zdaj umreti, praviš da bi se pripravljaj; povej mi, kako se pa hočem pripravljati?"

"Kako lejte! spovedati se morate in pa svete zakramente prejeti."

"I kako se hočem spovedati, ker se še nikoli nisem spovedaval."

Andrej pravi: "Pošljite po spovednika, on vas bo podučil, kako se morete prav pripraviti; to vam razlagati, to ni moja reč."

Bolnik pravi: "Pokličí mi mamko." Mati naglo pride k bolnikovi postelji in ga prijazno popraša: "Kaj želiš, moj sin?"

Bolnik ji odgovori: "Ljuba moja mamica! mogel bom vs zapustiti za vselej. Pripraviti se moram zdaj na dožo pot v večnost; vi pa me niste nikoli učili, kako se je treba pripravljati. Nikoli me niste k spovedi peljal, tudi nikoli me niste učili drugih svetih zakramentov prejemati. Zakaj ste zamudili me v toliko potrebnih resnicah podučiti! Učit ste me dali vseh drugih posvetnih učenosti, ktere mi zdaj nič ne morejo pomagati keršanski nauk pa ste popolnoma zanemarili. Lejte! žalostno in grozno nesrečno bi mogel jez zdaj umreti, ko bi me moj zvesti služabnik Andrej ne opominjal. Mati! hitite mi iskat duhovnika, božjega namestnika, dobrega spovednika. Prosite ga lepo, naj pride k meni, da me pripravi kolikor je mogoče. Čutim, da se bliža konec mojega življenja. Mati, mati! kako ste spolnovali dolžnost svojega stanú!" — Te bolnikove besede so mater globoko v serce zbudle; nič ni vedla na to od-

govoriti, ker spoznala je svojo zanikernost v izreji svojih otrok.

Vsa objokana in v žalosti vtopljenja mati ukaže hitro napreči kočijo in se pelje do slavnega pridigarja in dobrega spovednika Fronca, korarja pri škofijski ali stolni cerkvi Matere božje. „Dragi duhovni gospod!“ govori žalostna mati, „lepo vas prosim, pojdite obiskat mojega bolnega sina; zlo vas želi k sebi, da bi se z vami kaj pogovoril; grozno hudo mu je, ne bo dolgo živel, tako nesrečno je s konjem vred v graben padel.“

Korar Franc pravi: „Že sem slišal od nesrečnega padca vašega sina. Zlahna gospa! prosim vas, malo poterpite, in precej grem z vami vašega bolnika obiskat.“

Korar poklekne pred podobo križanega Jezusa, opravi kratko molitvico, vzame seboj, kar mu je treba, in odide z gospo do bolnika. Ko v hišo pride, poda mu veselo bolnik roko in pravi: „Bog vas sprimi. Zlo me veseli in hvaležen sem vam, da ste prišli k meni, da mi bote pomagali pripravljati se na dolgo pot v večnost, zakaj pri koncu je moje življenje.“

Celi dan je bil korar pri bolniku, kateri je storil spoved od celega svojega življenja. Drugi dan so ga obhajali in previdili s vsimi svetimi zakramenti, bolnikom potrebnimi. Bolnik je bil zdaj pokojea in ves dan v božjo voljo, lepo se pripravlja za smert, nangioma slabeje prihaja.

Proti večeru je bolniku malo odleglo. Andrej sam sedi pri njegovi postelji, in bolnik reče s slabim glasom: „Andrej, kaj ne, da sem prav storil, ker sem te bogal in po spovednika poslal; nekako lahko mi je zdaj pri sercu, in nič se zdaj umreti tako zlo ne bojim ko pred.“ — Andrej pomolči, potem pa reče: „Gospod, še nekaj bi jez vam rad povedal, ko bi me hotli ubogati.“ — „Kaj tacega?“ — „Zdaj ste rajtengo naredili z Bogom, naredite jo tudi s svetom. Vi imate veliko pre-

moženje, naročite, kako naj se razdeli po vaši smerti, da vas ne bodo po smerti preklinjali, namesti da bi za vas molili, to je, naredite testament. Bolnik pravi: „Andrej prav imaš, dobro da si me opomnil, kmalo bi bil pozabil; tudi spovednik mi je to priporočal. Pojdi klicat mater, naj k meni pridejo.“

Mati naglo priteče k bolnikovi postelji in praša: „Kaj želiš, moj sin! kaj ti je zelo hudo?“ — Bolnik pravi: „Vedno huje mi prihaja, zato vas prosim, ljuba mati, kakor ste mi pripeljali spovednika, pripeljajte mi tudi pisarja, da zapiše mojo poslednjo voljo ali testament.“ Kmalo pripelje mati pisarja in naprosi tri priče, da pridejo poterdit, kar bo bolnik naročil: vse je bilo po redu opravljeno.

Drugi dan spet pride korar spovednik, ostane cel dan pri bolniku, ga tolaži in mu moli. Zvečer ob peti uri umerje general J. v nar lepših letih svojega življenja. Starši so za njim tako žalovali, da sta oče in mati kmalo eden za drugim pomerla.

Naslednik je bil Avgustin, rajnega generala sestre sin. Njemu je bilo od gosposke izročeno vse premoženje rajnega ujca, pa mu tudi povedano, koliko da mora od prejetega premoženja oddati drugim po poslednji volji. Tudi zvesti služabnik Andrej je dobil izpisek, koliko mu je rajni general odločil. Zapisano je bilo tako le: Naslednik mojega premoženja mora mojega zvestega služabnika Andreja P. do smerti pri hiši ohraniti, ga z vsim potrebnim previditi, s hrano, z oblačilom, in česar bo potreboval, vse se mu mora dati, brez da bi bil dolžen kaj delati pri hiši. Če si kaj prisluži, to bo njegov poboljšek. Če bi pa Andrej ne hotel pri hiši ostati, ali pa ko bi ga naslednik pri hiši ne hotel imeti, mora naslednik dati Andreju vsako leto štiri sto frankov (po našem dnarji 154 goldinarjev in 41 krajcarjev). Ako se bo pa Andrej oženil, dobiva njegova žena vsako

leto polovico, to je dve sto frankov (po našem dnarji 77 goldinarjev in 20 $\frac{1}{2}$ krajcarjev) po smerti svojega moža.

Novi gospodar Andrejev je bil od začetka prav dober in prijazen, toda kmalo je pozabil, koliko dobrega je njegov ujec od Andreja prejel.

Avguštin je začel kazati, da bi se Andreja rad znebil, odveč mu je bil že pri hiši. To Andrej dobro čuti, zato reče enega dne svojemu gospodu: „Vidim in dobro spoznam, da me že težko gledate pri hiši; zato sem sklenil iti v svojo domovino na Ilirsko. Dajali mi bote v denarjih, kakor vam je naročeno. Prosim vas, imejte poterpjenje z menoj le še en mesec, da dobim priliko ali kako tovaršijo, da sam ne bom hodil.“

Avguštin reče: „Prav je, dovoljen sem tudi jez s tem. Bodi tukaj še mesec cel, med tem bom tudi jez iskal kako priliko dobiti, da odrineš na Ilirsko.“

V. Andrej P. se odpelje po morji v Ameriko.

H koncu že je šel mesec odločen, da bi Andrej odrinil v svojo domovino; kar pride neki mladi tergovec Fleurí po imenu obiskat svojega prijatla Avguština in slovo od njega vzeti, ker gre s kupčijo v Ameriko. Fleurí tako govori svojemu prijatlu: „Veš, da sem od mladega pri kupčiji in barantii; tudi sem do zdaj vedno srečo imel, da sem si nekoliko premoženja pridobil. Zmiraj me je mikalo Ameriko viditi; zato sem najel veliko barko, nakupil sem mnogoverstnega blagá, kakoršno se lahko poproda v Ameriki; pojdem poskušat in iskat sreče v Ameriko. Vse imam že pripravljeno; v treh dneh mislim odriniti, zato sem prišel te obiskat, ker ne vem, ali pridem še srečen nazaj ali ne; na morji so velike nevarnosti. Samo kacega zvestega človeka mi še manjka, da bi pazil na blago v barki, dru-

zega bi nič ne imel opraviti. Dobro bi mu hotel plačati, ko bi dobil moža, da bi se smel popolnoma na-nj zanesti.“

Avguštin pravi na to: „Prijatelj, spomnim se ravno zdaj; jez ti vem svetvali tacega zvestega človeka, na kterege se smeš v vseh rečéh zanesti, samo da bi le hotel iti. Andrej, zvesti služabnik mojega rajnega ujca generala J., ta bi bil prav za té. On misli Pariz zapustiti in konec tega mesca v svojo domovino na Ilirsko odriniti.“

Fleuri želi viditi Andreja in ga uprašati, ali bi bil pri volji ž njim iti v Ameriko. Avguštin pokliče Andreja in Fleuri ga takole nagovori: „Kaj, ali res misliš Pariz zapustiti in na Ilirsko iti?“ — „Res.“

„Veš kaj, saj ti plačam, pojdi z menoj v Ameriko. Gospod Avguštin mi je vse povedal, kako si zvest in koliko si rajnemu generalu storil. Če si pri volji, povej mi, koliko hočeš zato plačila, da mi boš na blago pazil, da se nič ne pokazi. Čez štiri mesce upam že nazaj priti; potem znaš iti, kamor se ti bo poljubilo.“

Andrej premišljuje nekaj časa, kaj bi naredil, potem pa pravi: „Eh! saj nimam kaj zamuditi, grem, da bom saj Ameriko vidil. Dali mi boste pa, kolikor se vam poljubi, samo to si izgovorim, da me nazaj pripeljete.“

Fleuri obljubi Andreju gotovo plačilo in ga tudi v štirih mescih nazaj pripeljati, ako bo hotel. Da bo le blago prodano, pojdeva precej iz Amerike v Evropo nazaj.“

„Če mi boš pa pomagal v Ameriki blaga nakupiti, kakoršno se v Evropi lahko proda,“ pravi Fleuri, „zato ti bom posebno plačal, da le ne pojde prazna barka nazaj.“

Vse je bilo že pripravljeno; čakali so le samo pravega vetra. Začel je pihati 19. sušca, in 20. dan je odrinila barka proti Ameriki z Andrejem P. Veter pa

ni bil na celi vožnji dober, ker je včasih tudi naproti vlekel, in barka se je pripeljala v Ameriko še le čez 60 dni. Barka ostane pri velikem mestu, Novijork po imenu. Fleuri gre iz barke. Andreju pa priporoči, naj dobro pazi na blago v barki, da se ga kaj ne pokrade. Fleuri gre po mestu Novijork okoli trgovcev in njim oznani, da je lepega blaga iz Evrope pripeljal na prodaj. Kmalu so trgovci prišli na barko pregledovat. Andrej je bil vsim postrežen in prijazen; vsakemu je razložil, kaj je v tej ali uni skrinji. Kmalu je bilo nekaj blaga prodanega po taki ceni, da je pri vsih potroških veliko dobička kazalo. Zadnjič pride narveči trgovec iz mesta, sila bogat mož in reče Fleuri-tu: „Kaj boste narazen blago prodajali, jez kupim vse, kar je v barki“, in obljubi za blago toliko, da bo gotov dobiček. Fleuri vesel tako hitro blago z dobičkom prodati, kar privoli in prodano je bilo na enkrat vse blago. Andrej je zdaj pridno skerbel, da se je barka spraznila in blago se spravilo v shrambo bogatega trgovca, Henrik po imenu.

Pri tem opravilu se je Andrej prav umnega in skerbnega barantavca pokazal in bogatemu trgovcu Henriku Lauristonu močno prikupil, ker je toliko skerbni imel, svojega gospodarja vse škode obvarovati in mu k večjemu dobičku pripomoči. Iskal je Andrej skerbno blaga, kterege bi njegov gospodar v Ameriki nakupil, ga v Evropo prepeljal in ga tukaj spet z dobičkom prodal. To je velikemu trgovcu Henriku v Novijorku posebno všeč bilo.

Enega dné reče Henrik Fleuri-tu: „Ali je Andrej vaš služabnik, ali vaš tovarš, ali vaš žlahtnik, ker se toliko poteguje za vaš dobiček?“

Fleuri mu reče: „Andrej ni moj služabnik, ne tovarš, ne žlahtnik, ampak le spremil me je v Ameriko. Vzel sem ga le zató, da je na blago pazil. Pojde spet

nazaj z menoj v Evropo, ker sem mu obljubil ga nazaj pripeljati, kakor sem ga odpeljal.“

Henrik pravi: „Jez bi ravno takega človeka rad imel; kaj se vam zdi, Fleurí, ali bi hotel pri meni v službo stopiti ali ne? Dobro plačilo bi mu hotel dati.“

Fleurí mu odgovori: „Tega vam ne vem povedati; prašajte ga sami, toliko vem, da v Evropi nima zdaj nobenega opravila.“

Henrik ukaže domá napraviti dobro kosilo, povabi Fleurí-ta in Andreja. Pri kosilu upraša Henrik Andreja takole: „Kaj res misliš spet nazaj v Evropo odriniti? Ali bi ne hotel saj nekaj časa pri meni ostati, in k meni v službo stopiti, ker ravno takega človeka, kakor si Ti, zelo potrebujem. Dati ti hočem, kar je prav. Če pri meni ostaneš, tako se boš kupčijstva dobro izučil, ker vidim, da imaš brihtno glavo: to ti zna danes ali jutri dosti pomagati.“

Andrej nekoliko pomolči, potem pravi: „Vidim, da ste dober in pošten gospod; naj bo kar hoče, ostanem pri vas, toda s tim pogojem, da ostanem le eno samó leto, in vi se zavežete, mene konec leta na vaše stroške spet v Evropo pripeljati. Ako ste s tim pogojem dovoljni, ostanem, če pa ne, nič hudega zato, odpeljem se pa nazaj v Evropo z gospodom, ki sem se ž njim v Ameriko prepeljal.“ — Tergovec Henrik na to kar Andreju roko poda, in pravi: „Mož beseda, že velja; le sezi mi v roko, popolnoma sem dovoljen z vsim, kar si zgovoril. Jez imam več bark na morji, vsak mesec gre gotovo ena ali druga v Evropo, in brez skerbí in brez vseh stroškov te bom v Evropo postavil; ako boš pa še eno leto hotel pri meni ostati, pomenila se bova ob letu. Plačilo pa za prvo leto ti bom dal takole: V dnarjih boš imel sto tolarjev, obleke, kolikor boš potreboval, hrano in stanišče boš imel pa v moji hiši.“

Andrej pravi zdaj Henriku: „Gospod! vse bo prav, samo to ne vem kako bo, ker vašega jezika ne znam, ne znam drugzega ko slovenski, francoski in pa nemški, pa kaj to, ker vem, da tukaj ni nobenega Slovenca.“ — Henrik pravi: „Tega se ni treba bati, ravno takega človeka potrebujem; naš jezik boš pa kmalo znal, hitro se ga boš navadil.“

Andrej stopi precej v službo pri Henriku. Obnaša se pridno in pošteno. Bogljiv, skerbni in varčen je bil v vseh rečeh, tako da je Henrik posebno veselje nad njim imel. Zvest je bil Andrej svojemu gospodarju tako, da je rajši sam kako majhno škodo terpel, kakor da bi se bila gospodarju nar manjša škoda naredila. Henrik je imel zavoljo svoje velike kupčije še dvanajst drugih služabnikov, toda nobeden mu ni bil tako zvest in tako vdan, kakor Andrej. To je Henrik kmalo spoznal; zato ga je tudi narbolj čislal, in mu konec leta že take opravila zaupal, kakoršnih bi nobenemu svojih služabnikov ne bil izročil. Vsi njegovi tovarši so kmalo spoznali, da ima Henrik Andreja najrajši; zato so mu bili nevošljivi in so ga pisano gledali. Andrej pa za vse to ni nič maral, in je še bolj pridno, dobro in zvesto svojo službo opravljal. Zaničevali so ga tovarši, in rekali: Andrej se hlina, in se tako zvestega in pravičnega kaže našemu gospodu, zato da bi nas vse v zamero spravil in nas počernil, pa ga bomo že s poti spravili itd.

Ta naklep tovaršev je Andrej natanko zvedil po enem tovaršev, s katerim je bil vedno še nekoliko prijatelj. Enega dne gre Andrej k gospodu in ga poprosi, da bi rad sam ž njim govoril. Berž pelje gospod Andreja v samotno izbico in mu reče: „No, Andrej! kaj mi boš posebnega povedal?“ — Andrej odgovori spodobno in pohlevno: „Dobri gospod! prav rad sem pri vas, zato ker vi vse pošteno in po pravici ravnate, toda povedati vam moram, da bom jaz leta teško dostal;

pred bom mogel vašo službo zapustiti." — „Zakaj?“ — „Zavoljo tovaršev, kateri so me začeli zlo sovražiti in me gerdo gledati. Pravijo, da se le vam prilizujem, da sem hinavec, pritepenec, in Bog vé, kaj še vse; verh tega žugajo, me s poti spraviti. Raji sam grem, kakor da bi me s slabim imenom od hiše odganjali. Ne zamerite gospod, da vam to potožim, in vas prosim, da me izpustite iz službe. Če tudi nikjer službe ne dobim, naj se mi godi kakor hoče, krivice ne bom nikdar delal! Gotovo je, kdor ljudem ni zvest, tudi Bogu ni zvest.“

Henrik ves togoten pravi: „Andrej, zakaj meni nisi tega že pred povedal? Povem ti, ti ne pojdeš od hiše, pa med vami tudi ne terpim razpertja. Pojdi z menoj v pisarnico, in povej mi, kateri tvojih tovaršev so tvoji največi sovražniki?“ — Andrej tri posebno imenuje, in Henrik jih reče pri tej priči v pisarnico poklicati, ter jim takole govori: „Ali veste, zakaj sem vas poklical?“ — „Ne vemo.“ — „Zato, da vam povem stari pregovor, ki ste ga gotovo že večkrat slišali, in ta je: Kdor drugim jamo koplje, sam v njo pade. Tu imate plačilo, kar vam gre, in v moji službi ne boste več, ampak še dans ta dan spravite se mi iz moje hiše.“

Žalostni so bili vsi trije in osramoteni, ko so mogli dobro službo nagloma zapustiti, toda sami so si bili krivi. Nevošljivost človeku vselej škodo prinese. Od zdaj so vsi služabniki Andreja spoštovali, več niso mu žugali, ampak bali so se ga. Vesel je Andrej živel, svojemu gospodu z vso močjo stregel in z veliko večo gorečnostjo in natanjčnostjo je svoje dela opravljal. Henrik je tudi spoznal, koliko mu je Andrej pridobil; bil mu je tudi hvaležen zato.

Minulo je leto Andrejeve službe; Henrik se boji ga zgubiti. Poslednji dan leta mu da plačilo in ga vpraša: „Kako bo, Andrej! ali ostaneš še v moji službi, ali se boš vernil v Evropo? Prav serčno želim, da bi ti saj

eno leto še pri meni ostal.“—Andrej odgovori: „Dobri gospod, prav rad sem pri vas, posebno zato, ker vidim, da ne pustite me zaničevati; toda preveč opravila ste mi naložili; vsak dan sem naprežen, od jutra do terde noči nimam ga nikoli počitka. Rad storim, kar morem; kar je pa preveč, ne morem dognati.“

Henrik pravi: „Andrej, saj vidiš, da ne morem drugači, ker le tebi vse zaupam. To je tebi lepa čast, zato boš imel od zdaj vsako leto dve sto tolarjev, pa še drugih prihodkov ti bom naklonil, da boš dobro plačan za veliki trud in za tvojo zvestobo.“—In Andrej obljubi Henriku spet eno leto ostati.

V drugem letu Andrejeve službe je začel Henrik kupčijsko opravilo v daljnem mestu. Mogel je biti iz doma cela dva mesca. Preden se na pot podá, izroči mu tudi zakladno skrinjo, v kateri je bilo dosti dnarjev shranjenih. Andrej obljubi vse dobro oskerbeti, med tem ko gospoda ne bo domá.

Kmaló se je zvedilo, da je šel Henrik za več časa iz doma, in da je vse opravila doma in tudi vse denarne zaklade izročil svojemu zvestemu Andreju. Dva mesca po tem pride enega večera k Andreju v pisarnico, kjer je čisto sam bil in pisal potrebne račune, neki človek, slabo opravljen, viditi ves togoten in sovražen. Andrej se oberne in pravi: „Kaj bi radi?“

Odgovori serdito: „Hitro ti povem, kaj bi rad, in kar mi moraš dati, — če ne — pri tej priči te ustrelim. Med tem vzame hudobnež samokres (pištolo) iz aržeta in ga v Andreja pomeri in pravi: „Hitro odpri železno skrinjo, ktera je tukaj pri peči, in mi daj mošnjo, v kateri je štiri jezerov (tavžent) cekinov.“ Dobro vem, da je v tej skrinji več tacih mošenj s tolikimi cekinami. Če mi je pa ne daš, sprožil bom in po tebi bo, ko bi pihnil.“

Andrej ves prestrašen pogleda hudobneža in ga spozna, da je ravno tisti, ktereга je Henrik lansko leto

iz službe djal, ter mu reče: „Priatelj! kako ti smem dati mošnjo cekinov, ker niso moji; saj veš, da so gospodarjevi.“

Hudobnež pravi: „Nič se ne mudi in le berž odpri. Lej, kar pištolo stisnem, pa boš mertev.“—Andrej vidi, da si ne more pomagati; klicati mu hudobnež ni pustil, tudi premakniti se ne. Vzame ključe železne skrinje in gre, kakor da bi jo mislil odpreti, pa brez da bi hudobnež na to mislil, udari Andrej ko blisk s ključem hudobneža po roci, v kateri je pištolo deržal, z vso močjo. Srečno mu zbije pištolo iz rok, ktera na tla pade in se tako strese, da se sproži in strelji. Pištola pa se je pri padcu tako obernila, da je bil tulec hudobnežu v noge obernjen, torej je bil hudobnež v desno nogo nekoliko ranjen. Hudobneža je to zlo togotilo. Ker ni dnarjev dobil, skoči v Andreja in ga hoče zadaviti. V smertni nevarnosti pa se vsak brani, kar nar več more; tudi Andrej se terdno brani, zraven pa glasno vpije in na pomoč kliče. Ljudje, slišati pok, in zdaj vpitje, so hitro priderli gledat, kaj se godi. Hudobnež čuti ljudi priti, popusti Andreja in zbeži, pa se skrije za vežene vrata bližne hiše. Lahko so ga sledili, ker mu je kri iz noge tekla. Že čez pol ure so ga vjeli, zavezali in v ječo zaperli.

Drugi dan že so Andreja k sodbi poklicali, da bi povedal, kaj sta z unim imela, ki je bil včeraj v pisarnici v nogo ustreljen. Andrej pa je bil od smertnega strahu in od boja z hudobnežem tako nevarno zbolel, da se ni mogel iz postelje ganiti. Dolgo je ležal bolan.

Hitro ko Andrej ozdravi, bil je k sodbi poklican. Sodnik ga upraša: „Zakaj si ti Jurja J. — tako je bilo hudobnežu ime — v nogo strelil, ker te je vbogaine prosil?“

Andrej odgovori: „Dragi gospod sodnik! če je Juri J. tako povedal, da sem ga pod noge streljal, je gotovo

legal; ampak reč je bila ob kratkem takale: Juri je prišel k meni v pisarnico, kjer sem ravno sam bil, in mi ponudi lepo pištolo, da bi jo kupil. Povedal sem mu, da je ne kupim, ker je ne potrebujem. Juri pa le pištolo ponuja in mi jo kaže, kar mu pade iz rok, se sproži in ga tako v nogo rani. Zavaljo tega ga nič ni treba kaznovati. Zbežal je pa le zato, ker so ljudje pok slišali, da bi ga kaj hudega ne dolžili.“

Tako je Andrej svojega narkujušega sovražnika izgovoril, da je bil brez vse kazni izpuščen. Dobro je vedil sodnik, kaj je bil Juri J. naredil, toda po ameriškanski postavi ne smejo nobenega obsoditi, če ni gotovega tožnika. Andrejevo obnašanje v tej reči je vsem ljudem zlo dopadlo, ker je svojemu sovražniku odpustil, in mu za hudo dobro povernil.

Ko Henrik, Andrejev gospodar, domú pride, so mu vse povedali, kako se je Andrej za svojega gospoda vse nesreče obvaroval. Vsi so se čudili Andrejevi zvestobi, čudili so se pa narveč temu, da je hudobneža tako izgovarjal in mu odpustil.

„Dragi moj Andrej“, govori zdaj Henrik, „dobro sem vedil, da si pošten in zvest; vendar tega nisem mislil, da bi se ti v smertno nevarnost za me podal in se tako stanovitno držal. Toliko vem, da še moj sin bi tega ne bil storil; zato povem ti, Andrej! tega ne bom nikoli pozabil, in obilno ti hočem ob svojem času poverniti. Od mene pa več ne pojdeš, prav domač mi boš za naprej.“

VI. Andrej P. stanoviten v veri.

Henrik, Andrejev gospodar, sila bogat kupčevavec ni imel več ko tri otroke. Stareji sin, Vilhelm po imenu, je bil že oženjen; dal mu je oče veliko hišo v last, ga obdaroval z velikim številom kupčijskega blagá, in mu

zraven dal še tudi dosti dnarjev, da je na svojo roko barantal in tudi že premožen bil. Drugi sin Adolf je bil domá, namenjen naslednik svojega očeta. Hčerko je imel eno samo, z imenom Lojzo. Veliko skerb je imel Henrik za svojo hčerko Lojzo. Nikoli ni smela iti iz hiše brez očeta, tudi v hišo je ni smel nikoli nobeden moški obiskat priti. Oče jo je dal izučiti več jezikov, kakor laškega, francoskega, pa tudi nemškega. Tudi v drugih učenostih je mogla biti zvedena. Lojza je tudi lepo spoštovala svojega očeta, zakaj mati ji je bila že pred umerla. Vse je rada ubogala, kar ji oče ukaže; bala se je, z narmanjšo besedico ga razžaliti; zato je z veseljem njegove povelja zvesto spolnovala. Oče ji je večkrat rekel: „Draga moja Lojza! le pametno in spodobno se obnašaj, vedno ti bom jez dober oče. Na možitev nikoli ne misli pred, da boš dvajset let dopolnila. Če ti je kaj dobrega namenjeno, gotovo te bo došlo; ako ti je kaj hudega odločeno, še prezgodaj bo prišlo. Tudi z domačimi služabniki ni smela Lojza nikoli govoriti, samo z Andrejem se je smela kaj malega pomeniti; toda Andrej se ni hotel nikoli dosti ž njo pogovarjati, da bi očeta Henrika v nevoljo ne pripravil. Govoril ni z Lojzo nikoli več, kakor kar je bilo potreba. Tako se varuje moder in previden človek vsake še tako male prilike, ktera bi mu vtegnila nevarna biti.

Mesca rožnika je bila Lojza, Henrikova hčerka, dvajset let stara; rojena je bila 21. dan ravno tega mesca. Henrik je na ta dan napravil veliko gostarijo in povabi iz vseh krajev dosti prijatlov, da so prišli se s Henrikom veselit in Lojzi k godu srečo vošit. Med gostarijo Henrik povabljenim takole govori. „Dragi moji prijatli! zlo me veseli, da ste me obiskat prišli in obhajat god moje hčerke Lojze, ktera je ravno današni dan 20. leto spolnila. Očitno vam vsem povem, dans dam syoji hčeri pravico se možiti. Dam ji pravico prav prostovoljno

zbrati si ženina, kakoršnega koli hoče, bogatega ali revnega, kateri jej bo všeč; zakaj jaz imam premoženja dosti, da jo bom lepo preskerbel, če si tudi revnega ženina izbere." — Vsim povabljenim je bilo to všeč, in so enoglasno zaupili: „Dolgo naj živi Henrik in njegova hčerka Lojza!“

Henrika so zavoljo velicega bogastva daleč okoli poznali; zato se je po vsem mestu in po oklici kmalo zvedlo, da se njegova hčerka zdaj moži in ženina išče. Oče Henrik je dal svoji Lojzi pravico, da jo zdaj sme priti obiskat vsaki možki.

Kmalo so se jeli snubači glasiti. Ni minul dan, da bi nobenega ne bilo; včasi so po trije, po štirje ob enem prišli. Marsikteri bi bil rad z Lojzo skrivaj kaj govoril; toda dekli, kateri je oče svoje hčeri za postrežbo odločil, niste je smele zapustiti ne pol ure ne. Prišli so mladi, bogati, tudi so prišli zlahtni gospodički; prišli so pa tudi revni, posebno zali fantje. Oče Henrik ni nikoli Lojze uprašal zavoljo možitve; rekel jej je, kedar si boš ženina izvolila, takrat mi povej. Lojza je z vsakim prijazno govorila, in vsacega dobro pregledovala, kako se obnaša, kako govori, kako se derži itd. Pa kakor je bila Lojza zale postave, tako je bila tudi zlo zbirčna v volitvi svojega ženina. Noben snubač ji ni bil všeč; pri vsakem je kaj našla, kar ji ni dopadlo. Vsakega je z lepo odpravila, in nobenemu ni obljubila ga vzeti. Le nekaj časa so snubači hodili; ko so pa vidili, da je vsa snubitev zastonj, popustijo jo vsi, nobenega več ni blizo. Rekli so: Lojza, čeravno je zala in bogata, nima prav, da ima nas za norca. Ostala je Lojza brez ženina pri vsem velikem premoženji. Že je bila v 23. letu, pa kar nobeden več ne popraša za njo.

V drugi polovici 23. leta se je enega dne Lojza po kosilu pomudila s svojim očetom. Ker sta bila prav sama, reče mu Lojza prijazno: „Ljubi moj oče! veste,

ženina sem si izvolila, pa — saj vem, da mi ga ne boste privolili vzeti!"

Henrik jo pogleda radovedno, in pravi: „No, čas je že, saj že dve leti zbiraš in ga še zdaj nimaš; jaz se le bojim, da boš za zbirko prijela, ki tako zbiraš; slišim, da ti nobeden ni všeč. No povej mi, ktereга si si izvolila? Lojza pomolči nekoliko, potem pa reče: „Našega Andreja. Vem, da vam ne bo prav, Andrej je katoličan, mi pa smo protestanti.“ — Oče pravi: „Hm! to se kmalo popravi, Andrej naj popusti katoliško vero in naj v našo stopi, pa se znata vzeti. Ljuba moja Lojza! povej mi, kaj ti pri Andreju dopade, ker ni zal, tudi že ni mlad, tujec je, pa še naše vere ni?“

„Dragi moj oče, zlo me veseli, da to uprašate in želite zvediti od mene, zakaj bi se z Andrejem najraje zaročila. Povem vam vse odkritoserčno. Kolikor časa je Andrej pri hiši, imamo pri vseh rečeh srečo. Nikoli ga nisem vidila jeznega in sovražnega. On vsako jutro poklekne pred podobo križanega Jezusa in zvesto moli, preden gre po svojih opravilih. Zvečer vselej spet klečé moli pred Kristusovo podobo, preden k počitku gre. Oče! tako storiti vas nisem nikoli vidila; pa tudi učili me niste tako storiti. Andrej pred jedjo in po jedi tudi vselej moli. Vsako nedeljo in vsak praznik gre gotovo v cerkev svoje vere, in pa kako daleč ima hoditi! Posebno dobro serce je pokazal Andrej o tisti priliki, ko je odpustil hudobnežu, kateri mu je po življenji stregel, kar vam je dobro znano. Tak človek se meni dober in pobožen zdi; gotovo ima žlahtno serce, čeravno je ptujec in ni naše vere.“

Henrik, ves ginjen pri besedah svoje hčere, odgovori: „Prav si govorila, ljuba moja Lojza! tudi jez to spoznam. Iz tvojih besedi zdaj vidim, da tudi ti imaš žlahtno dušo, ker znaš ceniti in čislati take dobre lastnosti nad ptujcem. Pa povej mi Lojza, si li uprašala

Andreja, ali ti boče roko v zakon dati?" — „Nič ga nisem uprašala, nikoli mu nisem besedice v misel vzela, on od vsega tega nič ne vé. Le vas sem hotla pred prašati in od vas zvediti, ali bi ne zaverali, ako bi Andrej dovoljen bil. Prosim vas oče, vprašajte ga vi.“

Pervo nedeljo reče Henrik boljše kosilo od navadnega pripraviti, pa nikogar ne povabi. Po kosilu gredó vsi od mize, samo Lojzi in Andreju reče se pomuditi, in Andreju prav prijazno takole govori: „Andrej! vem, da si mi dober in zvest služabnik, obljubil sem za te skerbeti, ker si za moje premoženje svoje življenje v nevarnost postavil. Lej, moja hčerka Lojza, ktera tu zraven tebe sedi pri mizi, bi tebe narrajsi za ženina imela, in se s teboj zaročila. Uprašala me je, ali bi jez v to ženitev dovolil. Povej mi v resnici, ali bi se hotel zaročiti z Lojzo?“

„Žlahtni gospod Henrik, moj velik dobrotnik! ali smem odkritoserčno odgovoriti?“ — „Govori, pa s kratkimi besedami.“ — „Z Lojzo se zaročiti ne bom nikdar dovolil.“

Henrik upraša Andreja: „S čem se ti je Lojza tako zlo zamerila?“ — „Gospod!“ zdaj govori Andrej, „meni se gospodična Lojza nikoli ni zamerila: tudi jez, kakor mislim, nisem se jej nikoli zameril. Zlo mi je všeč zavoljo njene zale postave, zavoljo njenega brihta in narveč pa še zavoljo njene žlahtne duše in dobrega sercá. Toda med nama stoji visoka in debela stena, ktera nam brani se zaročiti in ta stena je — Vera: jez sem katoliške, ona pa je protestantovske vere.“

Henrik pravi: „Odpovej se ti katoliški veri, stopi v našo in kmalo zamoreš biti ženina moje Lojze.“ — Na to pravi Andrej: „Dobri gospod Henrik! ali vam smem spel na ravnost povedati, kakor mislim.“ — Henrik pravi: „Govori, poslušala te bova jez in Lojza.“

„Vi mi svetvate, da bi katoliško vero zapustil in v vašo protestantovsko stopil. Vedite, tega ne storim za ves svet. Kaj bi meni pomagalo bogastvo, ko bi svojo dušo vekomaj pogubil! Kako bi bil ljudem zvest, ko bi bil Bogu nezvest. Nehvaležen otrok je, kateri svojo ljubo mater popusti; še veliko bolj nehvaležen je pa tisti, kateri zapusti svojo skerbno mater katoliško cerkev, ktera sama mu kaže pravo pot v nebesa. Le samo ona ima resnične pripomočke, s kterimi morejo kristjani večno zveličanje doseči. Vaša protestantovska vera je kriva vera, škodljiva in zapeljiva je. Vaša vera vam nebesa obeta, brez da bi jih zaslužili; to pa ne more biti. Zakaj pa nočete vediti, da je vera brez dobrih del mrtva, sama vera nikogar ne zveliča.

Brez truda, brez dela ni zasluženja, brez zasluženja ni plačila. Brez boja ni zmage, brez zmage ni venca. Nebeško kraljestvo silo terpi, le s težavo se dobi. Kdor se za nebesa ne bo trudil in se prizadeval jih zadobiti, gotovo jih ne bo dobil. Vi pa pravite, da človek le veruje, pa zveličan bo!

Gospod! kar sem pri vas, še nisem vas vidil moliti. Še križa storiti vas nisem vidil. V cerkev tudi nikoli ne greste, k večemu enkrat v letu. Za časno premoženje, za blago se trudite noč in dan, da ste zlo oboževalci, koliko storite pa za dušo, za prihodnje življenje? Svetih zakramentov nikoli ne prejimate, in jih tudi ne morete, zato ker v vaši veri nimate več ko dva. Nimate maše, ne roženkranca, ne litanij. — Malo časti Bogu skazujete. — Žlahtni gospod, moj dobrotnik! lepo vas prosim, ne zamerite mi teh besedi. Nisem hotel vam ž njimi očitati, ampak le pokazati, da v tako vero ne morem stopiti, ktera tako malo daje pripomočkov svojim vernim. Pokazati sem vam hotel, da je naša keršanska katoliška vera prava, ker le ona

daje svojim vernim vse pripomočke, večno izveličanje doseči.

Lojza zavoljo teh besedi Andrejevih grozno žalostna, gre od mize, se v kamrico zapre in na glas joka.

„Toliko sem snubačev imela, zalih in bogatih, pa nobenega nisem hotla, ta pa me noče, ktereга bi rada, da si je reven in ptujec!“ — Dolgo časa ni Lojza z Andrejem ne besedice pregovorila in ga tudi ne pogledala ne. To Andreja zelo boli in ga žalostnega dela, ker nikoli se ni nobenemu rad zameril. Lojza pa nič ni bila jezna na Andreja, ampak od zdaj ga je še veliko več čislala in visoko cenila, in je rekla sama pri sebi: „Ta je pravi kristjan, ki se ne da preslepiti časnemu bogastvu. Rajši terpi revščino kakor bi užival bogastvo v škodo svoje duše.“ Lojza pa z Andrejem le zato ni hotla več tako prijazna biti, da bi ne mislil, kakor da bi ga hotla pregovoriti in odpeljati od njegovega sklepa.

Kmalopotem kupi Lojza katoliške bukvice, to je keršanski nauk ali katekizem. Zvesto [prebira bukvice, vse resnice katoliške vere si dobro v glavo vzame, in se vsega nauči, kar je treba katoliškemu kristjanu znati. Potem gre enega dne popoldne k očetu, ki je bil ravno sam, in mu tako govori: „Dragi moj oče! spet sem prišla nekaj vas prositi; ne odrecite mi pohlevne prošnje.“

Oče odgovori: „Ljuba moja Lojza! saj veš, da te ljubim, ker samo tebe imam; rad ti dovolim, kar želiš, če le ni kaj nespametnega.“ — „Nič nespametnega, ampak sila potrebnega za moje zveličanje prosim. Prosim vas, dovolite mi, da popustim našo protestantovsko vero in stopim v katoliško. Povem vam, da v srcu sem že katoliška kristjana, zato mi ne branite. Ne mislite oče, da bom storila to zavoljo možitve, ampak to storim iz notranjega nagiba, ker sem prepričana od resnice katoliške vere. Tudi jez pravim: kaj mi pomaga bogastvo, če pa dušo pogubim!“

Oče Henrik zmaje z glavo rekoč: „Lojza! kaj si upaš popustiti vero svojih očakov? Nisi nikoli slišala, da tisti človek ni nikoli priden, ki popusti vero svojih predstarišev.“ — „Oče! recite, karkoli hočete, popustila jo bom, zato ker dobro spoznam, da naša vera je kriva vera, in le katoliška je prava. Morate vediti oče, da naši predstariši /so/ nekaj bili vsi katoliške vere, zakaj so jo pa zapustili in se podali v zmotnjave? Jez ne bom vere popustila, ampak se bom le vernila v naročje matere katoliške cerkve.“ — Henrik pravi: „Če se tebi prav zdi, stori, kakor hočeš, nič ti branil ne bom.“

Kmalopotem pošlje Lojza po katoliškega misijonarja, in ga lepo prosi, da jo pride obiskat. Misijonar gre z veseljem, pa čudno se mu je zdelo, kaj da ga kličejo v protestantovsko hišo. Ko pride, gre mu Lojza prijazno naproti in pravi: „Duhovni pastir, kaj ne, da se vam čudno zdi, ker vas kličemo k nam, ki nismo vaše vere? Ne čudite se, poklicala sem vas jez, naravnost vam povem, zato ker želim stopiti v vašo katoliško vero.“

Misijonar pravi: „Prav zlo me veseli zaslišati kaj tacega, pa — gospodična, povem vam, to se ne more tako naglo zgoditi. Treba je pred podučjenja, treba je dobro znati resnice naše katoliške vere.“ — Lojza odgovori veselo: „O to že vse znam, naučila sem se iz vašega katekizma. Če vam je ljubo, precej me znate izpraševati.“

Misijonar jo sprašuje in se čudi, da Lojza vse resnice katoliške vere zna in tudi vé njih pomen razložiti. Misijonar obljubi še priti, da ji bo še bolj natanko razjasnil katoliške resnice, in Lojzo poterdil v svojem sklepu. Pol leta je minulo o podučevanju. Ko misijonar vidi, da je Lojza popolnoma podučena, in da je stanovitna v svojem sklepu, pové svojemu škofu, naj odloči dan, kdaj bi Henrikova Lojza očitno v katoliško vero

stopila. Škof odloči prvo nedeljo po binkoštih, to je sv. Trojice nedeljo.

Kmaló se je zvedilo po celem velikem mestu in pó okolici, da bo v nedeljo Henrikova Lojza óčitno v katoliški cerkvi se odpovedala protestantovski veri in bo stopila v katoliško. Od vseh strani je privrelo ljudi skup, da je mogel deželski oblastnik v cerkev soldaško stražo postaviti, da bi se kaka nesreča ne zgodila. Ob desetih je bila velika maša, katero je opravil s posebno pobožnostjo katoliški škof tistega mesta. Med škofovo mašo je Lojza vsa v belem oblačilu pohlevno pristopila pred škofa, in se slovesno in na glas odpovedala vsemu krivoverstvu. Óčitno je prisegla biti zvest otrok matere katoliške cerkve do konca svojega življenja. Obljubila je ne le samo verovati, kar naša mati katoliška cerkev zapoveduje, ampak obljubila je, tudi terdno živeti po zapovedih katoliške vere.

✂ Ko je Lojza zdaj zapustila protestantovsko vero in se podala v katoliško, prejela je med mašo tudi od škofa zakrament sv. birme, in potem je prejela iz škofovih rok tudi zakrament sv. rešnjega Telesa. Na obrazu Lojze se je vidilo neizrekljivo veselje zavoljo tolike sreče, ki jo je zdaj dosegla. — Vsi katoliški kristjani so bili tega zelo veseli, protestanti pa so zabavljali in djali, Lojza je le zavoljo možitve protestantovsko vero zapustila, in se v katoliško podala. Lojza pa vesela je djala: „Naj pravijo ljudje karkoli hočejo, dobro vem, kaj sem storila. — Jez iščem prihodnjega bogastva v nebesih, posvetno časno bogastvo mi ne more dati prave sreče. Dobro vem in spoznam, da protestantovska vera mi ne more dati prave resnične sreče; ta se najde le v katoliški veri; zato sem jo sprejela.“

Ko je bilo vse opravljeno, povabi Henrik več svojih prijatlov na gostijo, katero je ukazal napraviti. Povabi tudi škofa in več katoliških duhovnov, pa nobe-

nega prijatla ni bilo, kar jih je bilo protestantov, djali so: „Ne gremo v gostje k Henriku, ker se veseliti ne moremo, da je njegova hči našo vero zapustila. Kar je bilo katoličanov, so prišli in so bili prav veseli pri taki slovesni spremembi. Posebno veselje so obhajali škof in njegovi duhovni; hvalili so Boga, da je razsvetil bogato gospodično in jo pripeljal v kerdelo zvestih ovčic nebeškega pastirja. Samo oče Henrik je bil ves zamišljen in malo besedi; na obrazu se mu je vidilo, da ima v sercu neko skrito skerb.

Po jedi, ko vsi vstanejo izza mize, gre Lojza ponižno k očetu Henriku, mu roko poljubi, pred njim poklekne, roke sklene in mu tako govori: „Dragi moj oče! iz serca vas zahvalim, da ste mi dovolili stopiti v katoliško vero, da mi niste branili ali drugih napotlejev stavili. Povem vam, ljubi oče, da nebeško sladkost občutim v svojem sercu, ktero zamore le katoliška vera dodeliti. Nekaj pa vendar imam v sercu, kar zlo kali moje dušno veselje. O dragi oče! neskončno srečna bi bila, ko bi vi tako radi uslišali mojo drugo prošnjo, kakor ste uslišali prvo.“

Vsi povabljeni stojé okoli Henrika, škof najbliže, in radovedni pričakujejo, kaj bo neki Lojza prosila svojega očeta. Oče Henrik si obriše solze, ki so mu po lici pritekale, viditi svojo ljubeznjivo hčerko pred seboj klečati in ga prositi, ji reče: „Draga moja Lojza, saj veš, da te ljubim. Čeravno si zapustila našo vero; vstani, povej mi, če je le mogoče, ti bom dal, kar želiš, to obljubim v pričo prečastitljivega gospod škofa in drugih povabljenih.

Lojza zdaj ponižno prosi očeta takole: „Dragi moj oče! samo to vas prosim, da bi tudi vi zapustili krivo-verstvo in se podali v naročje matere katoliške cerkve, popolnoma bo potem moje veselje. „Henrik obledi, omolči, ne ve kaj odgovoriti. Vsi pričujoči komaj čakajo Hen-

rikovega odgovora. Po nekolikem molčanju reče Henrik: „Draga moja Lojza! v tej reči težko uslišim tvojo prošnjo. Jez sem z mnogimi ljudmi v zavezi zavoljo kupčije; vsi so naše vere. Če vero zapustim in v katoliško stopim, zapustili me bodo vsi, in imel bom veliko škodo.“ — Lojza ob kratkem odgovori in pravi: „Oče! boljše je še tako veliko škodo terpeti, kakor svojo dušo zgubiti.“ — Henrik pravi: „No, bom že še vidil, dobro bom pred premislil, vse se še zna zgoditi.“ — Veselo upanje ima zdaj Lojza pripeljati tudi svojega očeta v katoliško cerkev.

Nekaj časa potem sedé pri mizi enega dne sami: Henrik, Lojza in Andrej. Lojza pravi. „No Andrej, poderta je zdaj tista visoka stena med nama, ktera nama je branila se zaročiti, boš le zdaj dovoljen moj mož biti?“

Andrej pomolči na to vprašanje, potem reče: „Gospodična! povem vam odkritoserčno, da me grozno veseli, da ste se podali v katoliško cerkev, vendar se pa z vami zaročiti ne želim.“ — „Zakaj ne?“ — „Zato ker bi vsi ljudje rekli, da sem vas jez napravil véro vaših sprednikov zapustiti, da sem vas za ženo dobil, Vam bi pa rekli, da ste zavoljo ženitve vero spremenili.“

Lojza na to pravi: „Naj ljudje pravijo, kar hočejo; ničesar me ni skerb. Povem ti pa, Andrej, da le brez skerbi bodi zavoljo tega; nisem stopila v katoliško vero zavoljo vdaje; vedi zdaj, da nočem ne tebe in nobenega družega moža, ker živeti mislim le za Boga in za izveličanje svoje duše. Vsemu posvetnemu veselju se bom odpovedala in le za nebesa skerbela, ker vidim, da na tem svetu ni družega, kakor nečimernost.“

Oče Henrik kmalo nevarno zbolí. Bolezen vedno hujša prihaja, in več ni upanja, da bi ozdravel. Vsi zdravniki, ki so k njemu hodili, so rekli, da Henrik ne bo več okreal. Lojza, skerbna hčerka, lepo streže

svojemu očetu, in ga vedno prosi podati se v katoliško cerkev, preden umerje. Oče vidi smert se bližati in Lojzi tako govori: „Draga moja hčerka! lej zapustil te bom, umreti bom mogel in morebiti kmalo. Ne bodi žalostna; spolnil bom tvoje želje, stopiti želim pred smertjo v katoliško cerkev. Pojdi mi po katoliškega duhovnika.“

Ko bi trenil, gre Lojza klicat katoliškega misijonarja, in mu reče: „Duhovni gospod! prosim vas, pridite hitro v hišo mojega očeta, on želi z vami govoriti.“

Duhovni gospod hitro pride, in prijazno očeta Henrika takole nagovori: „Dragi gospod Henrik! smilite se mi, da vas je taka huda bolezen zadela; vidi se, da je nevarna. Kaj se vam zdi, kako neki bo tam, če vas Bog iz tega sveta pokliče?“

Henrik pravi: „Nič prida ne bo z menoj, ker naša protestantovska vera nam le preveč lahko nebesa obeta; pri vas je pa drugače. Zato sem vas prosil poklicati, da bi mi pomagali stopiti v vašo katoliško cerkev. Moja Lojza je že prav storila, da je že pred prestopila iz naše vere v katoliško.“

Duhovnik mu na to odgovori: „Posebno me veseli, da ste privoljni stopiti v našo vero, kar se bo lahko zgodilo, da boste le verovali in spoznali nekatere resnice, katerih ljudje vaše vere ne verujejo.“—Zdaj mu duhovnik razlaga vse resnice katoliške vere, in ga upraša, če hoče jih potrditi in terdno verjeti. Henrik vse potrdi in prosi, da bi ga kmalo vzeli v katoliško cerkev, ker h koncu gre njegovo življenje. Ravno leto in dan je minilo, kar je njegova hči Lojza v kat. cerkev stopila, in na sv. Trojice dan je tudi oče Henrik se odpovedal krivoverstvu in se podal v naročje matere katoliške cerkve. Osem dni potem je umerl.

V svoji posleđnji volji zapustil in izročil Lojzi 50 jezerov $\frac{1}{2}$ goldinarjev in pa največo in narlepšo hišo v

Terstu, zlo založeno z vsim prodajavskim blagom. Hišo je dal Lojzi v Terstu s tem pristavkom, Andreja do njegove smerti z vsim preskerbeti, karkoli bo potreboval, z obleko, z živežem in stanovanjem. Kmalo po očetovi smerti sklene Lojza Ameriko zapustiti in se v Terst v svojo hišo podati. Ker pa je imela dolžnost Andreja do smerti preskerbeti v svoji hiši, se je vendar ž njim zaročila, preden gre v Terst, da bi ne bila sama tako daleč po svetu hodila. Šla sta Andrej in Lojza iz Amerike v Terst, in sta tukaj v lepi keršanski edinosti živela veliko let. Lepo sta svoje otročičke učila v keršanskih resnicah in skerbno jih varovala vse zapeljivosti.

Tako da Bog srečo tistim, kateri se njega bojijo, njemu služijo in se zvesto greha varujejo.

Drugi del.

I. Luka P. v Moškovi na Ruskem.

Velika francoska vojska se vedno naprej pomika in hiti proti Moškovi, nekdanj poglavitnemu mestu celega ruskega cesarstva. Rusi se Francozom le odmikajo, in le malokdaj se jim ustavijo. Francozi veseli, da Rusi pred njim bežé, mislijo: da le veliko mesto Moškovo v oblast dobimo, dobili bomo tam živeža zadosti, čez zimo se lahko ohranili, in na spomlad še Rusom vzeli, kolikor se nam bo zdelo. Prišli so Francozi res do Moškove in so mesto tudi brez velicih težav v svojo oblast dobili, toda kolik strah za Francoze! Vsi prebivavci moškovski so mesto zapustili, seboj vzeli, kolikor so mogli, in mesto na vseh vogalih zažgali, da je vse čisto pogorelo. Francoskih soldatov je bilo grozno veliko okoli mesta, mesto pogorelo, zima pa je prihajala grozno huda. Zima je na Ruskem vselej huda, veliko hujša ko v naših deželah, posebno vendar je bila huda tistega leta, ko so Francozi tam bili, t. j. l. 1812. Francozom je živeža zmanjkalo, da so ga mogli v daljne vasi iskat in ga s silo jemati hoditi.

Luka P. in njegov brat Jakob sta oba srečna in zdrava v Moškovo prišla, toda zdaj se ločita. Jakob gre nazaj z vojskino trumo, ker bil je korporal. Luka pa je mogel iti z več drugimi tovarši v daljno vas živeža iskat. Rusi jih tam primejo, njim orožje poberó

in nobenega več nazaj ne spustijo, ampak kmetom jih za hlapce dadó.

Luka in tri druge tovarše je vzel neki premožen kmet, ki je imel velike gozde in je dosti voglja napravljaj in ga prodajal. Vse štiri fante pelje v gozd in njim odkaže, koliko derv morajo posekati in jih razcepiti. Luka je mogel celi dan derva sekati; ker pa ni bil nič terdne postave, je precej prvi dan močno zbolél, tako da so ga mogli domu nesti. Lukov gospodar, Juri po imenu, in njegova žena Ana nista bila terdega serca, čeravno sta Francoze zlo sovražila, kakor so jih vsi, Rusi sovražili. Gospodinja je imela do bolnega Luka usmiljeno serce in mu postregla, kolikor je mogla. Posebno se ji je dobro zdelo, ker je Luka, ko mu je že odleglo, nekatere besede izrekel, da jih je gospodinja lahko razumela. Zato mu reče: „Ti nisi Francoz, ki znaš tako govoriti, da skoraj vse umem, kar praviš; Francoza pa ni moč razumeti.“

Luka pravi: „Mati! povem vam, da nisem Francoz, Francozi so me po sili vzeli, da sem mogel z njuni se vojskovat. Jez sem Slovenec, kakor ste vi, mi smo otroci ene matere Slovenije. Vaš jezik in naš jezik je edinega stebila; le odrastlik je različen. Zato se Rus in Ilirec kmalo razumeta.“—Zdaj je gospodinja Luku toliko rajši postregla in mu kaj dala, tako da je kmalo ozdravel. Luka, ker je bil umetalen in brihten, posebno v ženskih opravilih, je zdaj svoji gospodinji pomagal pri ženskih delih. Naučil jo je žgance kuhati, kakor jih le Kranjci dobro narediti znajo; gospodarju Jurju so bili prav všeč. Pokazal je Luka, kako se kaša in kisló zelje vkup skuha, ali pa kaša in kislá repa vkup. Tudi to je oče Juri rad vžival. Ko je bil Luka že bolj terden, je naredil pinjo, kakoršno Kranjci imajo, ž njo puter mesti ali sirovo maslo. Tam, kjer je Luka bil, so puter takole narejali: Smetane in sirovega mleka so djali v meh, pa ne poln.

Meh je mogel biti prav dobro zavezan in na vervici obešen za žebelj, ki je v sredi stropa biše tičal. Potem se vstopita dva možaka vsak v en kot in meh eden drugemu v roke podajata. Včasih morata dolgo meh premetavati, preden se puter naredi. Z Lukovo pinjo pa sam človek kmalo puter naredi. To je Rusom tako dopadlo, da je vsak hotel tako pinjo imeti. Luka jih ni mogel zadosti narediti. Še več družega domačega orodja je napravil Luka, kar je bilo zelo všeč domačim in vsim sosedom.

Gospodinja je svojega moža Jurja sprosila, da je Luka doma pustil gospodnji v vseh rečeh pomagati, in ga ni več v gozd derva sekati silil. Kakor se gerda nevošljivost povsod vrine in veliko hudega naredi, tako je tudi nevošljivost tovaršev Luku veliko britkost napravila. — Oče Juri je vsaki dan svoje drevarje v gozd obiskat šel. Oni mu začno pripovedovati, da to ni prav, zakaj Luka vedno doma derži. Luka in pa vaša žena sta se preveč seznanila, zato ga doma derži in vam pripoveduje, da ga doma potrebuje.“

Še več hudega so od Luka govorili, in tako v sercu očeta Jurja vžgali sovraštvo in hude misli do svoje žene in do njega. Posebno poterjen je bil Juri v svojih hudih mislih do žene, ker ene sabote večer malo pred ko navadno domu pride, in najde Luka, da je ženi lase spletal. Zlo se razjezi Juri rekoč: „Aha! zdaj vidim, da je res, kar mi delavci pripovedujejo. Ti imaš z Lukom preveliko prijaznost, zato pojdem k višemu soldaškemu oblastniku ga prosit, naj Luka od tukaj vzame in naj ga dene, kamor hoče.“

Žena odgovori: „Jez nimam nič posebnega z Lukom. Da ga rada pri domu obderžim, storim le zato, ker mi pri vseh ženskih opravilih pomaga, mi vse prav stori in me veliko novega dobrega nauči. Če mi Luka od hiše spraviš, hočem jez pa une tri, da nobenega ne

boš imel. Če mi je Luka lase spletal, to je prava reč! Kaj je s tim kaj hudega storil? Saj jih je tudi drugim sosednim ženam in dekletam! Pokazal nam je, kako imajo ženske na Kranjskem lase spletene in kako kite zavite. Saj to ni nič hudega.“

Tovarši pa so bili veseli, da so Luka pri očetu Jurju počernili, ker so mu bili zelo nevošljivi. Ostudna hudobija je nevošljivost.

II. Luka P. umora obdolžen.

Ravno o tem času, ko se je po vsi soseski razvedilo, da se čče Juri in njegova žena Ana prepirata zavaljo Luka in sta v velikem razpertji, prigodi se huda nesreča, ktera Luku velike britkosti napravi, njegovi sovražni nevošljivi tovarši mu jo pa privošijo. Oče Juri je vsak večer navadno o svojem času domu prišel. Enega večera ga čakajo dolgo dolgo, pa ni ga bilo. Mislili so, pri delavcih je ostal, ugasnejo in gredó spat. Kar drugi dan pride nekdo povedat, da ne daleč od doma oče Juri blizo pota mertev leži. Ana vzame tri sosede, da gredó ž njo gledat, kje je Juri umorjen. Kmalo pridejo za klanček in ga najdejo mertvega. Vso glavo je imel razbito. Sosedje to hitro naznanijo gosposki. Prišli so pisarji in zdravniki mertvega Jurja ogledovat, da so zvedili, kake smerti je umerl, in kdo je mar njegov vbijavec. Nikoli nikjer ni bilo mogoče oslediti, od koga in zakaj je bil Juri umorjen.

Sodnija je okoli in okoli dala povelje, pozvediti Jurjevega ubijavca, pa ni se dalo zvediti. Natihoma pa so začeli ljudje se meniti, da Jurja ni nobeden drugi ubil, kakor Luka na sovet Anin. Luka je bil k gosposki poklican, in sodnik ga naravnost vpraša: „Zakaj si ti svojega gospodarja Jurja vbil?“

Luka pravi: „Kdo zamore meni to skazati?“

Sodnik. Ljudje sploh tako pravijo, da nobeden drugi ga ni ubil, kakor ti, zavaljo njegove žene, s katero v preveliki prijaznosti živiš."

Luka. To pravijo le moji nevošljivi sovražniki. Jež pa tega nisem storil in nikoli kaj takega mislil. Tisto noč, ko je bil Juri ubit, sem jez celo noč pri sosedih pinjo narejal in se nisem nič ganil iz hiše. To bodo pričali vsi sosedovi domači."

Sodnik ukaže pa Luka v ječo zapreti, rekoč: „Zapert boš tako dolgo, da se zve, pri čem je ta reč.“ Tudi Ano, Jurjevo ženo, je sodnik poklical in jej rekel, da je ona koga najela, da je Jurja vbil.

Ana odgovori: „Gospod sodnik! take hudobije storiti meni nikoli ni v misel prišlo. Kdor mene tega dolži, je krivičen. Pred Bogom in pri ljudeh sem nedolžna v zadevi smerti mojega moža Jurja.“—Na to sodnik tudi Ano ukaže v ječo zapreti. Zaperta sta bila Luka in Ana čez 30 dni, vsak v posebni ječi, in rabsodbe pričakujeta. Zdaj pride obsodba takole:

„Luka P., od kterega se zmiraj mora misliti, da je kriv Jurjeve smerti, je obsojen za eno celo leto v ječo in pa v Sibirijo rudo kopat. Ker pa ni dognano, da je Luka kriv Jurjeve smerti, zato ne bo siljen h težkim delom v Sibiriji, ampak le tamkajšnjim bolnim jetnikom bo stregel, za kar je prav pripraven. Ko leto poteče, bo Luka poslan v svojo domovino, na Ilirsko. Če se pred zvé, kdo je Jurjev ubijavec, bo Luka pred letom izpuščen. Ana Jurjevna je bila pa obsojena pol leta v ječo, zato ker se vedno misli, da je ona kriva Jurjeve smerti. Če pa pred skaže, da je popolnoma nedolžna, bo pred izpuščena.“

Mogla je Ana preterpeti kazen, čeravno v tej zadevi vsa nedolžna. Luka je bil v Sibirijo odpeljan ravno tako nedolžen. Deset mescev po tej obsodbi se je za gotovo zvedilo, kdo je bil Jurjev ubijavec. Bil je neki

Jurjev tovarš, ker je zavoljo tožbe že na Jurja več časa jezen bil in iskal prilike, se nad njim znositi. Ni ga ravno mislil do smerti ubiti, pa ga je s kolom preveč udaril, da mu precej glava počí. (To je sosed spoznal na smertni postelji v pričo trijeh mož. Grozno ga je peklo, ker je vedil, da sta Luka in Ana tako po nedolžnem kaznovana. Zvedilo se pred ni zató, ker so vsi ljudje tega soseda za poštenega in dobrega imeli. Nihče ni o njem kaj takega mislil.

III. Luka P. v Sibiriji.

Sibirija (Severija) je velika dežela v severnem kraji Azije. Dolga je okoli 800 in široka okoli 300 nemških milj. Neprijazni, pusti, nerodovitni so kraji Sibirski. Bila je ta dežela pred 400 leti kraljestvo za se; zdaj pa je pod oblastjo rusovskega (rosinskega) cara. Sibir je bilo poglavitno mesto nekdanjega sibirskega kraljestva. Mesto je stalo pri potoku Sibir, pa zdaj se ne najde nobenega sledu nekdanjega mesta, samo podert zasip se še vidi. Ne ve se, kdaj je bilo mesto razdjano. Cela Sibirija je zdaj razdeljena v tri okrajne, namreč Tobolsk, Jenisejsk in Irkuck. Zraven se prišteva tudi Katariningrad in Kamčatka. V Tobolsku stanuje carjev namestnik, poglavar vseh sibirskih okrajn. Vsa Sibirija je zelo merzla. V severnih krajih je tako merzlo, da ne raste ne žito ne sadje, vendar božja previdnost v vseh krajih ljudi živi. Najde se pa v Sibiriji posebno veliko dobre sreberne, bakrene in železne rude. Rusovska vlada pošilja tje velike hudodelnike, da morajo rudo kopati in tako zaslužiti stroške, ki jih vlada z njimi ima. Po navadi bi Luka ne bil imel v Sibirijo poslan biti, zato ker ni bil za dolgo in ne zavoljo spričane hudobije obsojen, toda poslan je bil tje zato, ker je bilo takrat med tamkejšnimi jetniki veliko bolnih.

Luka je bil prav pripraven bolnikom streči, zato mu tam ni bilo nič hudega, bil je med njimi, kakor da bi ne bil sam tudi jetnik. Oskerbnik jetnišnice ga je prav rad imel, in mu dovolil marsikaj, kar drugim jetnikom ni bilo dovoljeno. Luka je mislil, naj bo kakor hoče, eno leto bom že preterpel. Nedolžen sem umora, ktereга so me obdolžili, pa me Bog kaznuje za druge storjene grehe.

Med jetniki je bil tudi neki zlo bogat grajšak, ker se je z neko politiško pregreho ruskemu cesarju tako zameril, da ga je do smerti v ječo v Sibirijo obsodil. Ta je bil zlo bolehen, zavaljo žalosti in pomanjkanja je šlo h koncu njegovo življenje. Prosil je Luka, rekoč: „Ljubi moj Luka! postreži mi, kolikor zamoreš, saj vidiš, da ne bom dolgo, ker h koncu gre moje življenje. Poverniti veš, da ti tukaj nič ne morem; pa vеди, jez imam še stariše, očeta in mater. Kedar boš ti izpuščen, moraš iti do mojih ljubih staršev, njim povedat, kako se meni godi, in če pred umerjem, da jim naznaniš, da sem rešen vseh težav, naj za-me molijo. Za vso postrežbo meni storjeno ti bodo moji stariši radi plačali.“

Luka pravi na to: „Kako bom našel vaših staršev, ki ne vem, kje so in kaj so.“ — Bolnik pravi: „Ne skerbi, Luka! Pojdi k oskerbniku jetnišnice, reci, da ga lepo prosim malo k meni priti.“

Luka gre k oskerbniku, kateri res precej pride k bolniku. Bolnik reče: „Dobri gospod! vidite, zlo sem bolan, ječa je zame veliko hujša, ko za druge, kateri niso bili nikoli nič dobrega navajeni. Poznam, da mi ne bo več dolgo živeti; prosim vas lepo, da mi privolite, pisati mojim starišem, da mi Luka v moji hudi ječi lepo streže, kolikor more in da naj mu po vrednosti poplačajo veliki trud. Prosim, dovolite mi to, dokler sem še toliko pri moči, da morem pisati.“

Oskerbnik pravi: „Privolim, da pišete, toda drugači ne, kakor da pišete v pričo mene, in pismo daste meni v roke nezapečateno. Pisma pred Luka ne dobi v roke kakor o svojem odhodu.“

Bolnik z vsim dovoljen, napiše pismo do svojih starišev, in Luku vse pové, kaj so in kje jih bo našel; pismo pa izroči oskerbniku. Grajšak je kmalo po tem umerl v ječi, pismo pa je čakalo Lukove rešitve. Ko je bil prost, ga je vzel sebo in šel iskat ž njim starišev umerlega grajšaka.

Vsi jetniki so Luka čislali, ker je bil z vsakim prijazen, in vsacemu postregel, kolikor je zamogel. Vsacega jetnika je Luka tudi lepo tolažil in mu rekel, da naj voljno prenaša svojo kazen. Boljše je na tem svetu nekoliko časa terpeti, kakor tam na vekomaj zaveržen biti. Tako je Luka marsikterim lepe keršanske nauke dajal. Vedno bi ga bili radi med seboj imeli, on pa bi bil rajši dans ko jutri ječo zapustil. Vsaki dan je dneve štel, koliko časa bo še mógel med jetniki biti. Tudi oskerbnik jetnišnice je Luka rad imel, ker mu je v vseh rečéh lepo stregel; zato mu je tudi marsiktero reč dovolil, kar bi, mu po pravici ne bil smel dovoliti. Bližala se je Lukova ječa h koncu; vendar je dočakal v njej grozno čudne zgodbe, kakoršne bi si nikdar ne bil mislil. To bo v tretjem delu povedano.

loc

Tretji del.

1. Jakob P. se verne iz Moškove.

Nekdanji francoski cesar Napoleon je s svojo neskončno veliko armado v oblast dobil Moškovo, staro poglavitno mesto ruskega cesarstva, 14. dan kilmovca 1812. Ker so pa Rusi iz mesta pobrali, kolikor so mogli in mesto popolnoma požgali in pokončali, so mogli Francozi Moškovo popustiti in se nazaj verniti, ker niso mogli nikjer živeža dobiti. Napoleon je zapustil Moškovo 19. dan vinotoka, t. j. oktobra 1812. Le 34 dni je notri prebival. Pomikala se je počasi vojska za njim ravno po tistem potu, po katerem je prišla. Ko so pa Francozi požgano mesto popustili, jelo se jim je hudo goditi. Rusi so Francoze od vseh strani zalezovali, jih streljali, pobijali in neusmiljeno morili. Grozno veliko so jih vjeli in v sužnost odpeljali.

Ko pridejo Francozi konec mesca listopada 1812 do reke, ki se jej pravi Berezina, pokončali so Rusi tam francoske vojske grozno veliko. Strah je brati, koliko so Francozi tam terpeli. Rusi hitijo za njim z močno vojsko, Francozi, vsi trudni, sestradani in zmerznjeni, pribežjo do Berezinè. Res da so dva mosta čez vodo naredili, toda ker je bilo ljudstva sila veliko, vsak hiti na most, da bi ušel Rusom, ki so jim na pete bili. Mostovi so se jeli podirati, Rusi na nje streljati. Zima strašna, francoski soldatje pa niso imeli nič zimskega obla-

čila. Kdor je v vodo padel, je zmerznil. Tak strah je bil takrat, da tisti, kateri so srečno odšli, nikdar niso mogli tiste nesreče pozabiti. Kakor so Rusi v svojih vojskinih naznanilih pisali, je bilo v reki Berezini 36 tavežent utopljenecv najdenih. Pa tudi tistih, kateri so čez Berezino srečno prišli, je potem veliko zmerznilo, ker zima je bila posebno huda, beguni pa niso imeli ne živeža ne oblačila, in noč in dan ne pokoja pred Rusi. Ostanke velike francoske vojske pribežijo v poljsko mesto, Kovno po imenu. Tukaj jih Rusi več ne preganjajo in ne morijo.

Vse velike francoske armade na Ruskem je bilo pobitih	125.000
Od truda, lakote in zime jih je pomerlo	132.000
Vjetih, med njimi je bilo 48 generalov in 2000 oficirjev	193.000
Vseh vkup	450.000

Pri tolikih nedopovedljivih nadlogah in nesrečah, ktere so zdaj zapored stiskale francosko vojsko, je Jakob P. vendar srečen prišel čez Berezino, v kateri je brez števila francoskih vojakov potonilo. Francozi so se zdaj umikali Rusom in bežali pred njimi brez vsega reda, hiteli so vsak proti svoji domovini. Jakob P. in trije njegovi tovarši, tudi Kranjci, so vedno vkup hodili. Lačni, raztergani, ozebli se komaj že premikajo. Pridejo že blizo mesta Kovno po imenu, kjer so mislili se počiti, ogreti in nasititi, zakaj tam se ni bilo Rusov bati. Malo pred mestom od velikega truda se vsi štirje vsedejo v sneg, da bi se nekaj počili. Vsedli so se režeži k počitku toda k večnemu počitku, ker nič več niso vstali, zmerznili so.

Blizo tistega kraja je bil posestnik Bazili po imenu, pravičen, dober mož usmiljenega serca; zato pa mu je Bog srečo dal: imel je lepo pohištvo, dobre zemljišča

in veliko premoženja, tudi je imel gostivnico. Ta dobri mož je že veliko Francozov dal pokopati, kateri so zmrznili ali zavolj boleznim in pomanjkanja pomerli. Ravnal je, kakor nekdanj Tobija. Kakor hitro je zvedil za kakega merliča, berž pošlje svojega hlapca z vozom, da ga je peljal na žegnano zemljo in ga zagrebel. Zvedil je Bazili, da so štiri Francozi zmrznjeni ne daleč od njegovega domovanja, zato ukaže hlapcu napreči sani in prepeljati jih na žegnano zemljo in jih zagrebsti. Hlapec stori, kar mu gospodar ukaže; po opravljenem delu pa pride Baziliju povedat rekoč: „Oče Bazili, nisem storil, kakor ste mi ukazali.“

„Zakaj pa ne?“

„Zato“, pravi hlapec, „tri zmrznjence sem naložil in jih tudi zagrebel, ker bili so mrtvi popolnoma; četrtega sem pustil zato, ker se mi je zdel, kakor da bi ne bil še mertev, on je še voljan in malo gorak.“

Oče Bazili je imel eno samo hčerko, ki so jo klicali Katinka, to je Katarina. Ta je bila ravno pri očetu in sliši, kaj je hlapec pripovedoval od zmrznjenega Francoza. Katinka hitro poprosi očeta, naj bi dovolil tistega zmrznjenega Francoza v hišo pripeljati. Slišala sem in tudi brala, da se zamore še v življenje pripraviti k videzu mertev človek. Zdavnej sem želela dobiti priliko, da poskusim to pri kakem merliču in zdaj to prav lahko poskusim.

Oče! Bazili pravi: „Ljuba moja Katinka! prav rad bi dovolil v tvoje želje, toda bojim se, da te bo merliča strah, znaš od strahu zboleti ali pa še umreti in kaj bom počel brez tebe v svoji starosti!“

Katinka pravi: „Oče! nič me ne bo strah ne; veste, da bi ne prosila merliča v hišo, ko bi se ga bala.“

Oče Bazili dovoli in zvečer pri tmi gre hlapec po zmrznjenega Francoza. Pripelje ga, Katinka in

hlapec ga neseta v merzlo kamerco in ga položita na golo slamo.

II. Jakob P. oživiljen.

Sila veliko si je prizadjala Katinka, da bi oživila zmerznjenega Francoza. Celo drago noč sta bila pri njem ona in hlapec. Močila sta ga neprenehoma z merzlo vodó, dergala sta ga po persih in po podplatih s kertačami, mazala sta ga s segretim žganjem in mu dobre dišave pod nosom deržala. Vse sta počela, karkoli je mogoče zmerznjenega človeka oživiti; toda nič ni zdalo vse prizadevanje; zgubila sta že upanje ga oživiti. Katinka pravi: „Vidim, da nič ne opraviva, da ga ne moreva oživiti; naj leži dans celi dan tu, zvečer ga pa boš peljal zakopat, če ne zapaziva nobenega življenja.“

Oba sta merliča zapustila; Katinka in hlapec gresta po svojih opravilih. Okoli devete ure gre Katinka gledat merliča, kar zapazi na njegovih licih, da so nekoliko rudečkaste. Pomaže ga spet z gorkim žganjem po senčih in za ušesi, kar merlič oči odpre. Katinka zlo vesela pravi: „Čast Bogu, oživel bo!“

Toda merlič je spet zatisnil oči. Pogledal je toliko, kakor da bi hotel Katinko prašati, zakaj si toliko prizadeva, ga priklicati nazaj v žalostno življenje. — Pol ure potem merlič po malem diha, lica so jele rudeče prihajati, in odperl je spet oči. Zdaj kaže očitno znamnja, da je življenje še v njem. Katinka spozna, da zdaj je čas bolnika v gorko stanico prenesti, zato hiti klicat hlapca, da bolnika preneseta v malo zakurjeno stanico in v gorko posteljo. Zdaj še le si prizadene Katinka bolniku streči, ker vidi, da gotovo bo oživel do dobrega. Okoli enajste ure je bolnik globoko zdihnil. Žila mu je začela trepati in oči so se že malo obračale.

Ker ust še ni mogel odpreti, vlijala mu je Katinka malo dobre juhe v usta.

Proti večeru je bolnik že prav lahko dihal, lepo gledal in tudi malo s perstom lahko pomigal, samo ust ni mogel še odpreti, bil je vendar popolnoma živ. Katinka gre zdaj očetu povedat, koliko je opravila pri zmerznjenem Francozu.

„Ljubi oče!“ pravi Katinka, „pojdite pogledat mojega bolnika; vidili boste čudo, on je popolnoma živ, samo govorili še ne more, pa tudi govoril bo kmalo.“ Oče Bazili gre precej gledat bolnika in se veseli ga viditi skor zdravega; Katinki priporoča zdaj skerbimeti, da ga popolnoma ozdravi. Drugi dan bolnik že pregovori neke besede, katerih pa Katinka ni mogla razumeti, ker zavoljo slabosti jih je pretiho izgovarjal. Katinka misli, saj tako ne morem razumeti, kaj pravi, če tudi glasno govori, on govori francosko, ker je Francoz, jez pa francosko ne razumem; če mu jez kaj povem, me ne more razumeti, ker ne zna našega jezika. Tretji dan bolnik že toliko terdneji prihaja, da je zamogel nekatere besede razumljive povedati. Proti poldnu je roke sklenil in rekel: „Bog vam poplačaj!“

Katinka je te besede bolnikove dobro razumela, toda ni hotla s prašanjem nadlegovati oslavljenega bolnika. Četrti dan je bolnik že vse lahko govoril in zložno. Lepo popraša Katinko: „Ljuba moja dobrotnica! povej mi, kako sem jez k vam prišel?“

Katinka pravi: „Ne skerbi za to, vse ti bom povedala, kedar boš popolnoma zdrav in terden. Samo to mi povej, kako je to, ker si Francoz, pa skoraj vse umém, kar praviš, da si ne znam nič francoskega.“

Jakob odgovori prav počasi: „Nisem Francoz jez, Slovan sem kakor vi; prisiljen sem bil francoski soldat biti, doma sem iz Kranjskega na Ilirskem, kjer se

govori le slovensko. Vaš poljski jezik se z našim kranjskim močno vjema, zato se lahko razumemo."

Zlo je to veselilo Katinko; povedala je vse svojemu dobremu očetu Baziliju, kateri jej vелеva, da skerbno streže Jakobu, da prav k moči pride in popolnoma ozdravi. Hvalil je oče svojo hčerko zavoljo tolike prizadetve, dozdevno mertvega Jakoba v življenje priklicati. „Bog bo povernil tebi stotero, kar si nad revnim ptujcem storila. Če človek žejnemu podá kozarec merzle vode, že ne bo brez plačila pri Bogu, koliko več smeš upati ti za tolike revežu storjene dobrote!“

III. Jakob P. ostane v Bazilijevi hiši kakor domač.

Jakob P. je mogel 40 dni v postelji ostati, da k moči pride in popolnoma ozdravi. Pervi njegov pot je bil v cerkev, kamor ga je spremila tudi Katinka; zahvalit se je šel vsegamogočnemu Bogu za toliko dobroto, da je oživel. Tekle so mu po licu obilne solze serčne zahvale, da mu je Bog naklonil priti toliko dobrim ljudem v roke, kateri so ga gotove smerti oteli. Ko pride domú, gre zahvalit se staremu očetu Baziliju, ker je privolil svoji hčerki toliko skerb za neznanega ptujca. Potem prime Katinkino roko, ter jo poljubi rekoč: „Predraga moja Katinka! mogoče meni nikoli ne bo, tebi kdaj poverniti dobrote, ki si jih meni storila; nikoli nisem v stanu poplačati skerbi in truda, kar si imela z menoj! Prosim te, vzemi me za svojega hlapca, da ti po malem poplačam nezmerne dobrote.“

Zdaj še le je Katinka pripovedovala Jakobu, kako se je ž njim godilo, kako je zmerznil, kako ga je dala pripeljati na svoj dom in zanj skerbela itd. Jakob poslušá pazljivo besede in večkrat zdihne. Nikoli ni mogel skazati se zadosti hvaležnega za toliko skerb dobre Katinke.

Jakob P., popolnoma zdrav, ostané v Bazilijevi hiši kakor domač, poprime se vsacega dela in lepo postreže vsakemu, kateri v oštarijo pride, ker tabernali so pri Bazilijevi hiši že od nekdanj. Z vsakim človekom je bil dober, prijazen in postrežen, vsakemu se je znal prikupiti, zato so ga vsi radi imeli. Njegovo zadržanje pa in celo njegovo življenje je bilo vredno posebne hvale in posnemanja. Jakob je vsaki dan po leti in po zimi zgodaj vstal, pokleknil in molil po pol ure, včasih tudi še dalj, če ni imel ravno silnega opravila; ravno tako zvečer in večkrat po dnevu. Ob nedeljah in praznikih se je zadržal pri božji službi tako, da so se vsi učili od njega prave pobožnosti in keršanske ponižnosti.

Čeravno se je Jakob z vsakim človekom rad pogovarjal, je bil vendar vedno moder in prevdarčen; držal se je vedno pametno in spodobno, nikdar se ni nasmejal, ko bi bil vidil še kaj tako smešnega ali norčljivega, ker vedno je imel smert pred očmi. Vsi ljudje so Jakoba čislali in spoštovali zavoljo lepega vedenja in spodobnega obnašanja. Posebno všeč je bilo ljudém viditi, v koliki časti je on svojo rešiteljico Katinko imel.

Kmaló se je zvedilo po celi deželi, da je Katinka Bazilijevna obudila v življenje zmerznjenega Francoza; zato so iz daljnih krajev hodili ljudje radovedni gledat Jakoba. Nekteri niso verjeli, da bi bilo to mogoče, drugi so menili, da je to zlegano, zato so se hotli prepričati in prišli so ga gledat. Prišli so tudi imenitni gospodje visokega stanú, kateri so zvesto Jakoba spraševali, kako mu je bilo takrat, ko je zmerznil?

Pripelje se tudi neki bogat slaven grof pa zlo radoveden več zvediti od Jakoba in pravi Katinki: „Več dni hočem pri vas ostati, in plačal vam bom vse dobro, če mi napravite Jakoba, da mi vse na tanko pové, kako se mu je godillo.“ Katinka pove Jakobu, kaj grof želi, in mu reče, naj dopové grofu vse, kar zvediti želi.

Jakob dovoli, gre v stanico k grofu in se mu priklonivši reče: „Gnadjivi grof! če vam zamorem kaj vstreči, prav rad to storim.“ — Grof pravi: „Veseli me zlo, da hočeš povedati celo svoje popotovanje o rusovsko-francoski vojski in vse, kar si preterpel. Le vsedi se k mizi, pripovedoval mi boš vse, kar si vidil in skusil, od začetka vojske do zdajne ure. Jakob pripoveduje zdaj po versti, kako se je vojska začela, kdaj je bil Jakob k soldatom vzet. Pravil je, kako grozno velika neštevilna armada francoska je šla nad Ruse. — Kako so Rusi vedno bežali pred Francozi do Moškove, nekdanjega poglavnega mesta rusovskega carstva. — Kako je rusovski general Rostopšin mesto Moškovo požgal in tako Francozom vse upanje poderl, po zimi se preživeti. — Kako so mogli Francozi v narhujsi zimi se verniti, brez gorke obleke, brez jedil in v vednem strahu pred Rusi, kateri so za njimi derli kakor divji volkovi; koliko je Francozov v reki Berezini potonilo; koliko je bilo pobitih in vjetih. To vse je Jakob na tanko in obširno pripovedoval, kakor je vidil in skusil. — Grof je na vsako besedo pazil. — Jez in trije moji tovarši, govori Jakob na dalje, pridemo srečno čez Berezino; bežali smo, kar je bilo nar več mogoče; vendar nas je zima in lakota tako prevzela, da smo popolnoma opešali. Druzega živeža nismo dobili, kakor meso kaknega cerknjenega živinčeta, katero je poginilo tistim, ki so pred nami bežali; strašno hudo se nam je godilo.

Pridemo že blizo mesto Kovna; tam smo upali se malo počiti, najesti in ogreti, ker ni bilo se bati Rusov tako hitro v Kovno. Vidili smo že mestice, pa od velicega truda izdelani in spehani se vsedemo prek ceste v sneg, da bi se malo počili in potem šli v mesto. Vsedli smo se reveži, toda ne v časen, ampak v večer počitek. Zadremali smo, pa jeli zmerzovati; trije moji tovarši so popolnoma zmerznil, do dobrega so bili mertvi.

Jez tudi sem bil ves zmerznjen, pa vendar ne mertev. Grozne bolečine mi je delal mraz, ki mi je šel po rokah in po nogah po vseh žilah proti sercu. Zdelo se mi je, kakor da bi bilo moje serce okoli in okoli z vodo obdano, in čutil sem, dokler ne bo zmerznila voda okoli mojega serca, da ne bom popolnoma mertev. Zdaj je bila zame grozovitna britkost; dva hlapca prideta s sanmi nas naložit in nas zakopat. Jela sta nas premetavati in nakladati; prvega, drugega in tretjega veržeta na saní; ko mene primeta, pravita: Ta menda ni še zmerznil; viditi je še nekaj volján. Pustiva ga, pravita, prideva pozneje po njega, bova vidila, kaj Katinka poreče. Vse to sem vse dobro slišal in razumel, toda nisem imel toliko moči, pokazati nar manjše znamenje, da sem še živ. Pustila sta me, tri moje zmerznjene tovarše pa peljeta zakopat. Kmaló prideta nazaj, primeta me, vendar prav mehko, in se smejeta rekoč: No, s tim bo Katinka čudeže delala. Pa z božjo pomočjo me je zbudila blaga Katinka spet v življenje.“ — Tako je Jakob pripovedoval in grof ga je bogato obdaroval.

Nekaj časa potem se pripeljejo nekteri duhovni gospodje, ostanejo v Bazilijevi hiši in vprašajo Jakoba, ali bi jim hotel povedati, kako se mu je godilo takrat, ki je bil na videz mertev. Jakob, ves prijazen in postrežljiv, rad privoli v želje duhovnih gospodov in tako e govori: „Drugim pripovedovati sem se že naveličal; Vam častitljivi gospodje, hočem pa vse povedati, kar sem skusil, če me boste le hotli poslušati.“ — Gospodje se vsedejo okoli mize in pravijo: „Jakob! le govori, poslušali bomo pazljivo!“ — Jakob zdaj govori takole:

„Častiti gospodje! Vi ljudém pripovedujete in pridigvate, kako grozna, huda in britka je zadnja smertna ura za vsakega človeka, toda še senca ni to proti

britkostim, ktere terpi človek, kedar se mu smert približuje. Z nobenimi besedami ni mogoče tega dopovedati, kaj britkega, strašnega in žalostnega čuti človek takrat, kedar se smertna ura bliža. Bil sem kakor mrtev, le v mali tenki zavezi je bila moja duša s truplom, vsako minuto je bilo meni popolnoma se ločiti iz svetá. Več sem bil že na unem ko na tem svetu. Zdelo se mi je, da je prišel k meni smertni angelj, vzel mojo dušo in jo pelje skozi strašen temen mostovž. Prideva do grozno velikih vrat, ktere so se nama same odperle. Pa ko se odpró, oh strah in groza, bil sem v večnosti. Vidil sem v nezmerjeni daljavi na božjem prestolu sedeti pravičnega sodnika, obdanega z duhovi in svetniki brez števila. Videl sem pa tudi od daleč stati peklenškega sovražnika, kateri me je zavoljo treh reči posebno tožil. Moj angelj varh zdaj spremi mojo dušo pred pravičnega sodnika in jo priporoča božji milosti; peklenški sovražnik pa od daleč zakriči: „Ta duša bo moja. Pravični sodnik, sam ti si govoril, da le tisti bode tebe gledal, kateri bo čisto nedolžno serce ohranil, ta človek pa ni svoje nedolžnosti ohranil.“—Angelj varh na to odgovori: „Res je, da ta človek nedolžnosti ni popolnoma ohranil, ampak pregrešil se je, toda vendar ne več ko enkrat, in še takrat je bil zmočen in zapeljan; torej je usmiljenja vreden.“

Potem pravi peklenški sovražnik: „Ta duša bo moja, pravični sodnik! Tvoje besede so, da krivčniki ne pojdejo v nebeško kraljestvo. Ta človek je pa veliko krivico storil, ljudem po sili jemal in ž njimi neusmiljeno ravnal.“ Angelj varh odgovori: „Tudi to je res, pa on je bil k temu prisiljen. Na vojski ni drugače: kedar sila pride, soldat vzame, kjer dobí; on ne ulegne iti pravice iskat; zavoljo vsih napčenost, na vojskah storjenih, naj bodo dajali odgovor tisti, kateri so vojsko začeli.“

Tretjič me je tožil peklenški sovražnik, ki je rekel: „Pravični sodnik! tudi so tvoje besede: Noben preklinjevalec ne bo imel deleža v nebeškem kraljestvu. — Ta človek je pa močno klel čez vreme, čez zimo itd. tedaj ne zasluži iti v nebesa.“ — Angelj varh pravi: „Tudi to je res, da je klel ta človek v svojem soldaškem stanu; toda klel je le zato, ker se mu je grozno hudo godilo, vendar Boga in svetih reči ni nikoli preklinjal. Klel je le dan svojega rojstva, kar je tudi Job storil, tedaj mu tega ne gre tako za zlo vzeti.“

Med tem ko ni bila še sodba čez me sklenjena, pride sodnikova mati Marija. Lepo prosi svojega Sina rekoč: „Ljubi moj sin! dovoli temu revežu še kake dni življenja na zemlji; on gotovo vse popravi in vsim nebesom veliko veselje stori.“ — Sodnik reče: „Mati! kar želiš naj se zgodi.“

Pri teh sodnikovih besedah sem dobil tako moč, da sem oči odperl v hiši dobrega Bazilija in usmiljene Katinke.“ — Še več drugih reči je pripovedoval Jakob svojim poslušavcem, kateri so vse pazljivo poslušali, Jakoba obdarovali in šli potem domú.

IV. Jakob P. ženin pride v nesrečo.

Sedem let je bil Jakob v Bazilijevi hiši kakor domač. Pridno je delal in skerbel, da so se vsi sosedi nad njim izgledovali. Stari Bazili mu je izročil vse gospodarstvo, ker je spoznal, da se je v vseh rečéh na Jakoba zanesti, bolj kakor se zamore oče na svojega sina zanašati. Ker pa Jakob ni le samo pridno delal, ampak tudi pridno molil, zató je bil v Bazilijevi hiši poseben blagoslov; sreča velika in premoženje se je vedno naraščalo; zlo premožna je bila hiša. Kakor pa se nikjer nevošljivcev ne manjka, bili so nekteri tudi nevošljivi Baziliju in njegovemu oskerbniku Jakobu.

Toda Jakob se ne zmeni zavoljo nevošljivcev, ampak zvesto opravlja svoje dolžnosti, in zraven ne pozabi za dušo skrbeti. Starega očeta Bazilija je Jakob tako spoštoval in v časti imel, da noben sin ni v stanu svojega očeta tako spoštovati in v časti imeti. Vsako jutro je šel v sobo k Baziliju mu dobro jutro vošit in prašat, kaj se bo danes delalo. Zvečer spet je šel vselej k staremu Baziliju, ker je bil že od starosti bolehen in nadležen, mu lahko noč vošit in mu vse dopovedat, kaj se je ta dan storilo in koliko se je pridobilo itd. Vse to je bilo staremu Baziliju posebno všeč; zató je Jakoba zlo čislal.

Ker stari Bazili zmiram slabeji prihaja in peša, pokliče enega dne k sebi Katinko, svojo hčer in ji tako le govori: „Katinka! vidiš, da pešam; star sem že tudi, zraven bolehen, zato posihmal ne bom več mogel gospodariti. Poišči si ženina, da se ž njim zaročiš, in jez vama bom vse izročil. Izgovoril si bom potreben živež, stanovanje in še kaj za poboljšek. Če boste lepo z menó ravnali, bomo zmiram vkupaj kakor do zdaj; če bi me pa hotli kaj zaničevati, potegnili bom v svojo hišo, ktero sem si posebej pripravil za stare leta, in dajali mi bote, kar si bom zapisal. Katinka! zberi si ženina, ktereга hočeš; nič ne bom nasprotoval tvoji volitvi; kakoršnega si boš zbrala, takošnega boš imela. Le Stanizlaja mi ne voli; ker te volitve ne morem poterditi. Stanizlaj je res zal fant, je sosed, je premožen, tudi vidim, da sta si nekaj prijatla; ker večkrat k nam pride, se ti prav prijazno do njega obnašaš. Tudi vem, da bi se on grozno rad s teboj zaročil, zató da bi svoje in tvoje posestvo združil in potem bil zlo premožen in imeniten. V to ženitvo jez nikoli ne privolim, to ti naprej povem. Njegov oče je meni veliko hudega prizadeval, dokler je bil živ; ob veliko me je pripravil, veliko škodo mi je naredil, pa — naj bo, minulo je; jez sem

mu vse iz serca odpustil, Bog naj mu tudi vse odpusti, zavoljo mene naj nič ne terpi na unem svetu; za zeta pa njegovega sina vendar nočem imeti, ker jabelko ne pade daleč od drevesa."

Katinka pravi: „Dragi moj oče! pametne so vaše besede; le samo prosim vas, da mi daste tri dni odloga, da si malo pomislim, preden si ženina izberem. Zavoljo Stanizlaja le brez skerbi bodite, tega bi ne hotla, daravno bi vi sami dovolili. Ne dopade mi zavoljo gerdih besedí, je tudi gerdega serca. Da sem ž njim prijazna kakor z vsakim, to tirja omika.“

Bazili pravi: „Prav je tako, le dobro premisli, čez tri dni mi pridi povedat svojo volitev.“

Tretji dan pride Katinka v sobo svojega starega očeta in mu tako govori: „Oče! zbrala sem si ženina, pa že naprej vem, da ne boste dovoljni ž njim, Vi ste plemenitnega stanú, bili ste iz premožne, čislane hiše, jez pa sem si izvolila revnega, pa poštenega fanta, kateri je ne le samo pameten in priden, ampak zraven tudi pobožen in zlo bogoslužen. Če dovoljite, je prav; če pa ne, pa vi družega vganite. Izvolila sem pa našega Jakoba: mislim, da bi bil dober mož.“

Oče Bazili pravi: „Prav po mojih mislih je to; popolnoma sem dovoljen s tvojo volitvo. Pa povej mi, Katinka! ali si z Jakobom zastran tega kaj govorila? sta se že kaj zmenila?“

„Prav nič“, odgovori Katinka; „če ukažete, prideva obá vkup pred vas, da se pogovorimo.“

„Pojdi pokličí Jakoba in pridíta.“

Zdaj prideta Jakob in Katinka pred očeta Bazilija, kateri Jakobu ves prijazen reče: „Jakob! v sedmih letih, kar si pri nas, sem te dobro spoznal; vem, da si priden, zvest in dober človek; lej, zató te je Katinka moja hčerka za moža izvolila, le s teboj se želi zaročiti. Ti boš tedaj mož moje hčerke in tako moj zet. Vse vama

bom izročil zato, ker se nadjam, da bota dobro gospodarila. Zdaj Jakob, le povej, ako si s to ženitvo dovoljen ali ne? Če si dovoljen, podaj mi roko, drugo bomo potem vse naredili.“

Jakob vse te besede pazljivo posluša, potem v vsi ponižnosti reče: „Dobri oče Bazili! vse vaše svete z veseljem sprejemem; vse vaše povelja rad in zvesto spolnujem; da bi pa jez Katinko, vašo hčerko za ženo vzel, tega ne storim in storiti ne morem.“

Pri teh Jakobovih besedah ostermita Bazili in Katinka, ker sta menila, da Jakob komaj čaka privoljenja Bazilijevega se s Katinko zaročiti; zató z debelimi očmi eden drugemu pogledujeta.

Bazili vpraša: „Zavoljo kakega vzroka ne dovoliš, s Katinko se zaročiti?“

„Zato ker je ona moja mati. Nikoli pa niste slišali, da bi bil kdo svojo mater za ženo vzel.“

„Saj Katinka ni tvoja prava mati, zakaj bi je ne jemal?“

„Res da Katinka ni bila moja prava mati, toda še več je bila ko moja prava mati. Moja mati me je rodila, ker me je mogla roditi, Katinka pa ni bila dolžna z menoj toliko terpeti, da me je oživila, zató sem ji dolžen še večo čast in spoštovanje in pokoršino, ko svoji pravi materi. Če se s Katinko zaročim, veste, da ji potem nisem v stanu take pokorščine skazovati, kakor v prostem stanu. Vzemi, ljuba Katinka! za moža, kterege hočeš, jez bom vedno tvoj zvesti služabnik. Pri hiši bom ostal, dokler me boste hotli imeti; kedar me boste pa odgnali, pa pojdem, kamor bom znal — s trebuhom za kruhom.“

Katinka je bila zavoljo tega nekoliko žalostna, nekoliko nevoljna; pa mislila je, če ta ne bo, bo pa kak drugi, saj jih imam na ponudbo.

V nedeljo ukaže Bazili, da naj se napravi boljše ko navadno kosilo in povabi gospod fajmoštra, kaplana in še druga dva veljavna možaka, Bazilijeva prijatla. O poldne se vsedejo za mizo, tudi Jakob in Katinka sta se mogla z povabljenimi vred gostiti. Ko so bili z jedjó že pri konci, reče stari Bazili: „Dragi moj gospod fajmošter! povejte mi, ker vi ste naš duhoven pastir: Ali je po cerkovnih postavah prepovedano se zaročiti moji hčerki Katinki z našim Jakobom, kteremu je življenje otela in ohranila?“

Fajmošter zdaj Jakobu tako govore: „Jakob! močno se motiš, ker se braniš s Katinko se zaročiti za tega voljo, ki praviš, da je ona tvoja mati, pa to ni res. Ona je le tvoja narveča dobrotnica, ker ti nisi bil popolnoma mertev, ampak tvoja smert je bila le dozdevna smert; ko bi bil ti popolnoma mertev, ne Katinka, ne noben človek bi te ne bil mogel k življenju obuditi; ker je tedaj življenje še v tebi bilo, te je Katinka le otela gotove smerti. Ker je zavoljo tega Katinka tvoja narveča dobrotnica, si jej ti tudi veliko hvaležnost dolžen. Narvečo nehvaležnost pokažeš s tim, ker se nočeš z njo zaročiti; to kaže, da ti Katinka všeč ni, ali pa da se ne misliš nikoli oženiti. S svojo dobrotnico se zaročiti ni prepovedano ne po deželskih, ne po duhovskih, ne po cesarskih postavah; stori pa, kakor hočeš.“

Jakob pravi na to: „Gospod! verjemite mi, da jez dobro vem, kakó gerda pregreha je nehvaležnost — da bi jez svoji dobrotnici nehvaležen bil, raji storim nar težavniše opravila. Na vaše besede dovolim v zakon s Katinko, če mi zagotovite, da se s tem ne zamerim ne Bogu ne ljudém.“

„Zagotovimo te, da bo to ljudém in Bogu dopadljivo.“

Zdaj si Jakob in Katinka v roke sežeta in si zakon objubita. Vsi si bili veseli in dobre volje in še tisti

dan naredijo ženitno pismo; ženin in nevesta opravita spraševanje keršanskega nauka in oklice so zapisali. Prihodnjo nedeljo pri duhovnem opravilu sta bila per-
vikrat oklicana Jakob P. in Katinka Bazilijevna. Vsi ljudje so se čudili, da Katinka vzame ptujca, pa so djali: ker je dober in priden človek, morebiti bo srečen zakon. Le enega človeka je ta oklic posebno zlo v serce zbolel, in ta je bil Stanizlaj. Ta se je tako jezil in togotil, da sklene to ženitvo razdreti, kakor koli bo mogel. „Lejte“, je rekel Stanizlaj, „ta ptujec, ta pritepenec, ta capin mi je Katinko prevzel — ne bo je imel ne.“

Od togote in nevoščivosti je Stanizlaj Jakoba zalezoval in mu po življenji stregel; ker pa ni mogel dobiti prilike, kaj naredi gerdi hudobnež? Povabi k sebi tri možake, kateri so bili znani zavoljo revščine, zapravljivosti in zavoljo več drugih napčnosti. Ti možje so bili Juri Lesinski, Janez Verbovski in Jakob Gabrovski. Pelja jih v kamro, prinese njim piti in se zaklenejo. Zdaj Stanizlaj tako govori: „Možje! dobro vam hočem plačati, če mi pomagata izpeljati, kar želim; toda naprej mi morate priseči, da boste molčali.“

Vsi mu obljubijo molčati, da njim le denarjev da. Zdaj njim reče Stanizlaj: „Veste, da je moja pristava blizo ceste in memo nje mora Bazilijev Jakob večkrat iti. Čakajte ga, kedar po noči memo pojde, kar se večkrat zgodi; privabite ga k pristavi, kakor veste in znate, in če pride, popadite ga, eden iz med vas naj pa hitro pristavo zažge. Potem Jakoba k meni pripeljite in recite in pričajte, da jo je on zažgal; tako ga bom naj hitreje spet spravil in njegovo ženitev razderl.“ — Enoglasno so vsi v ta naklep privolili in djali: „Ne bo dolgo, da ga bomo dobili, storili bomo po tvojih željah.“

Od zdaj vsaki večer pridejo k pristavi najeti možaki čakati Jakoba, da bi ga z goljufijo v nesrečo zamotali.

Tretji večer že dobijo Jakoba, kateri je z vžgano lučerno memo Stanizlajeve pristave šel; hitro se Juri Lesinski vleže in začne na pomagaje klicati, kakor da bi mu bila že smert na jeziku. Jakob zaslišati tako ječanje, pride gledat, kaj se je na pristavi hudega zgodilo, ki je tak krik. Komaj stopi Jakob v štalo in vpraša, kaj je, kar skočita k njemu Janez Verbovski in Jakob Gabrovski, ga popadeta in zvezeta, nad tem pa Juri Lesinski streho zažge s smodnikom, katerega je imel v ta namen vedno pripravljenega. Hudobneža, ktera sta nedolžnega Jakoba držala, mu kažeta zdaj ogenj in pravita: „Glej, kaj si naredil! zakaj si zažgal in toliko škode storil? Le pojdimo“, in vlečeta ga k Stanizlaju. Ko pridejo do hiše, kličeta hudobneža: „Stanizlaj! glej tvoja pristava je vsa v ognji, pa vjeli smo hudodelnika, kateri je zapalil s svečo v rokah.“

Stanizlaj prihrumi iz hiše, in ko ugleda Jakoba, zavpije: Ti hinavski poniglavec! ti nehvaležni pritepin! zakaj si me v toliko škodo pripravil, ker si mi pristavo zažgal?“

Jakob ponižno odgovori: „Stanizlaj! verjemi mi, da jez nisem storil tega, po krivem me tožijo ti možje; oni sami so zažgali.“

Stanizlaj pravi: „Jakob! le pojdi zdaj domú, jutri se homo pri gosposki do dobrega zmenili; možjé bodo pa pričali, kaj si naredil.“

Jakob pride domú ves žalosten in pobit. Vse pové svoji Katinki, kaj se je zgodilo in ji reče: „Veš kaj, ljuba moja Katinka! jaz mislim vse vkup popustiti in še nicoj pobegniti od tod. Vidim, da so strašen naklep čez mé skovali, da bi me zaterli. Čeravno sem pri tem požaru ves nedolžen, vendar me bodo možje v hudo štrafingo spravili, če bodo prisegli, da sem jez pristavo zažgal; meni ne bo mogoče skazati nedolžnosti.“

Katinka pravi: „Oh Jakob! ne stori tega ne, ne pobegni. Če pobegneš, pokazal boš s tem, kakor da bi bil res ti požigavec, in še mene bodo ljudje sovražili in rekli, da sem te jez k takemu delu napeljevala. Le ostani, naj bo kakor hoče, saj Bog vé tvojo nedolžnost, saj Bog ne zapusti zvestih služabnikov.“ — Jakob ostane.

K maj se dobro dan naredí, že gre Stanizlaj k gosposki; ž njim tudi trije možaki za priče.

Ko v pisarnico pride, obsujejo ga vsi uradniki in oprashauejo, kako se je na njegovi pristavi ogenj začel, ker se tam ni nič kurilo. Stanizlaj pravi: „Težko se mi zdi, ker mi je ogenj toliko škodo naredil, še hujsje pa se mi zdi, ker mi je sosed zažgal.“ — „Kteri sosed?“ uprašajo vsi. — „I kdo nek — Bazilijev Jakob, kteri je zdaj ravno na oklicih!“

„E, ni mogoče, da bi on to storil, ker je pameten in pošten fant.“

Stanizlaj pravi: „Ne pomišljajte se, on je zažgal on, trije možje to spričujejo, kteri so ga dobili v tem, ko je zažigal.“

Sodnik pravi na to: „Je res ali ne, kakor praviš? Samim besedam sodnik ne sme verjeti.“

Stanizlaj odgovori: „Gospod! priče so tukaj; če dovolite, da smejo v pisarnico priti, jih boste zaslišali in potem verjeli.“ — „Naj pridejo.“

Vsi trije možje stopijo pred sodnika, kteri jih upraša: „Ali veste za gotovo, kdo je Stanizlajevo pristavo zažgal?“

„Dobro vemo, da jo je zažgal Bazilijev Jakob, ker vjeli smo ga ravno, ko je gorečo svečo v slamnato streho vtikal.“

„Ali ste pripravljeni to, kar poveste, tudi s prisego poterditi?“ — „Vsako uro, če je le treba.“

„Zdaj le pojdite, jutri ob devetih spet lesem prilite, da boste prisegali; toda povem vam, dobro pre-nislite, da ne boste krive prisege storili; zakaj kdor jo krivem priseže, temu žugajo duhovske in deželске sostave grozne kazni.“

Drugi dan pošlje sodnik svojega služabnika po Bazilijevega Jakoba, kateri precej pride, ker je dobro vedel, zakaj je poklican. Sodnik ga zlo resnobno upraša: „Jakob! znano ti je, da je po noči Stanizlajeva pristava pogorela; veš li, kdo jo je zažgal?“

Jakob serčno odgovori: „Dobro vem. Trije ničvredni možaki so jo zažgali, zdaj pa mene dolžijo. Naj lažejo zdaj, kakor hočejo, nikdar ne bom drugače govoril, kakor kar dobro vem, da so oni trije možaki pristavo zažgali, zdaj pa mene dolžijo; zakaj? tega ne vem, zdi se mi pa močno, da so podkupljeni. Čutim, da nevošljivost mene v nesrečo tlači, pa naj se zgodí volja božja.“

Poklicani so zdaj v pisarnico Stanizlaj in njegove priče. Sodnik jim z ostro besedo reče: „Jakob pravi, da ga po nedolžnem tožite, da ste vi pristavo zažgali, zdaj pa njega dolžite; kaj boste na to odgovorili?“

„Gotovo je Jakob pristavo zažgal, nobeden drugi ne, resnico moramo govoriti in naše govore tudi s pri-sego poterdimo.“

Vsi trije eden za drugim prisežejo, da so vidili Jakoba z gorečo svečo pristavo zažigati. Zadnjič priseže tudi Stanizlaj, da ni nobenemu tih mož za pričevanje nič dal.

Zdaj pravi sodnik Stanizlaju in njegovim trem pričam: „Konec je tožbe, le pojdite domú, pa povem vam: Gorje in gorje vam, če ste po krivem prisegli, kar se meni močno dozdeva; ne bo se vas ognila kazen.“ — Jakobu pa reče sodnik: „Zlo se mi smiliš, ker si v

tako nesrečo prišel. Skoraj za gotovo bi rekel, da ti nisi pristave zažigal, pa ti si le sam, tvoji nasprotniki so trije, in vsi so prisegli, kakor si vidil, če si tudi popolnoma nedolžen; po postavah bo sodba izrečena, in ta bi vtegnila zelo žalostna biti. Jez te nisem v stanu obsoditi, zato bom vso tožbo in vse okoliščine veliki sodnji v Petrograd poslal, tam naj razsodijo, kakor se njim prav zdi. Med tem pa, da pride razsodba iz Petrograda, moram te po postavah v ječo zapreti. Da ti pa ječa ne bo pretežavna, boš v ječo le spat hodil, po dnevu boš počel, kar boš hotel; le samo zbežati ne smeš."

Jakob pravi: „Storite, kakor veste, da je prav; ušel ne bom, brez skerbi bodite. Jaz sem se pri soldatih pokorščine naučil, tudi vam bom pokoren, smete se zanesti na mojo besedo.“

Jakob se da zdaj v ječo zapreti, in večidel je le v nji bil, dasiravno mu je bilo pripuščeno prostemu biti; pokoren je bil postavam. Smela ga je priti obiskat Katinka, kar ni rad vidil, zato ker je grozno žalovala zavoljo te zgodbe.

Enega dne pride Katinka obiskat Jakoba in ga upraša vsa žalostna, če se je ječe že močno naveličal? Jakob odgovori: „Nič se nisem naveličal te ječe, ker bo le malo časa terpela; ampak bojim se veliko hujše ječe, ktera bi me vtegnila doiti, kakor me naš sodnik straši, da si dobro vé, da sem nedolžen. Pa ljuba moja Katinka! ti si meni veliko pripomogla k taki nesreči, da bom mogel terpeti v strašnih ječah veliko let. Zakaj si me k ženitvi prigovarjala? Ko bi si bila ti družega ženina izvolila, jez bi bil pri vas lepo brez strahu živel nihče bi me ne bil nadlegoval, ker nikomur bi jaz n bil nič prizadeval. Nevošljivost zavoljo ženitve me pripravila v take brikosti in žalosti, da bi bilo za boljše, ako bi me bila v snegu pustila

Od dneva do dneva pričakuje Jakob svoje obsodbe iz Petrograda, radoveden, kolika mu bo kazen odmerjena. Ravno ob mescu pride do sodnika povelje, Jakobu obsodbo oznaniti in ga brez odloga v namenjen kraj poslati. Sodnik pokliče Jakoba pred se, mu oznani, da je velika sodnija v Petrogradu obsodbo čez njega poslala, ktera se tako glasi:

„Jakob P., prepričan hudodelstva požiganja, kar so tri priče s prisego poterdile, in ker je zraven terdovraten, da noče spoznati svoje pregrehe, ampak terdno taji in se nedolžnega dela, je obsojen za ves čas svojega življenja, to je do smerti, v hudo ječo, ktero bo mogel prestati v rudniku blizo mesta Irkuck v deželi Sibiriji.“

Jakob zaslišati svojo hudo obsodbo, vsega groza spreleti; grozne žalosti in smertne britkosti ga obhajajo. Oh, preveč je to, prevelika je kazen, ker v tej reči sem čisto nedolžen! Pa hitro se zbrichta in reče: „Naj se zgodi volja božja. Brez volje nebeškega očeta se nič ne zgodi, tudi na božje pripuščenje sem tako zlo obsojen. Če sem ravno nedolžen v tem, česar me tožijo, morebiti sem se pa s kako drugo pregreho zadolžil tolike kazni. Bom že prestal, saj ne bo vekomaj terpel; večkrat sem že slišal, da nobeden jetnik v Sibiriji dolgo ne živi, tedaj tudi jez ne bom. Zakaj jetniki v Sibiriji grozno veliko terpijo; po noči in po dnevu morajo rudo kopati in jo na dan spravljati, živeža pa le slabega in malo dobivajo. Upam, da bom lahko s svojim terpljenjem poplačal dolg, ki sem ga storil pri Bogu.“

Preden Jakoba v Sibirijo odpeljejo, pride ga Katica še zadnjikrat obiskat in od njega slovo jemati; toda od žalosti so jo tako solze zalivale, da mu ni mogla družega reči kakor „Bog te varuj — voljno terpi.“ — Tudi Jakobu so se solze vderle, ker je mogel zapustiti svojo nevesto. Družega ni mogel reči, kakor

z milimi besedami jo prosi in pravi: „Ljuba moja Katinka! moli za me, da bi mi Bog voljno poterpežljivost dal. Če se več ne vidiva na tem svetu, Bog daj, da bi se vidila v nebesih, kjer nam nihče ne bo mogel kaliti prave sreče. Izvoli si družega ženina, le Stanizlaja nikar ne jemlji, on je mene v strašno nesrečo pripravil, tudi tebi se ne bo dobro godilo, če ga vzameš. — Katinka! srečna ostani, še enkrat se priporočim — moli zame.“

S temi besedami se Jakob na voz vsede, vklenjen z debelimi verigami, in zdaj ga odpeljejo v daljno deželo Sibirijo, kamor je popotoval celih deset tednov.

V. Jakob P. najde v Sibiriji v jetnišnici svojega brata Luka.

Ko je bil Jakob P. v veliko jetnišnico v Sibiriji pripeljan, ukaže oskerbnik jetnišnice vse jetnike na dvor pripeljati, v kolobar jih postavi in novega jetnika Jakoba v sredo, in njim tako govori: „Glejte! dobili smo novega tovarša, z imenom Jakob P.; obsojen je za ves čas svojega življenja zavrlo hudodelstva požiganja, da ga boste poznali.“ — Zdaj ukaže oskerbnik precej jetnike vsacega v svojo ječo odpeljati; Jakobu odkaže posebno ječo in mu privoli tri dni počivati, ker grozno truden je bil od tako daljnega popotovanja.

Med tem stopi iz med jetnikov nekdo k oskerbniku in ga lepo prosi rekoč: „Dobri gospod oskerbnik! lepo vas prosim, dovolite mi, da smem z novim tovaršem, kterega ste nam pokazali in imenovali, par besedic spregovoriti.“

Oskerbnik se začudi in pravi: „Kaj bi nek imel ti govoriti s takim hudodelnikom, ki je do smerti v hudo ječo obsojen?“ —

„Dovolite mi, gospod, dovolite — ker naš novi tovarš je moj pravi brat.“

Oskerbnik, čeravno je bil oster do jetnikov, bil je vendar usmiljenega serca, in dovoli, Jakoba in njegovega brata Luka v ravno tisto ječo zapreti, ter njima reče: „Pogovarjajte se zdaj, kakor hočeta, le samo preveč na glas ne smeta govoriti, ker v naši jetnišnici je prepovedano glasno govorjenje.“

Zdaj ko sta Jakob in Luka vkup v ječi, se objameta, obá jokata in grozno žalujeta. Jakob pravi: „Srečen in grozno nesrečen, vesel in grozno žalosten je zame današni dan! Vesel je zame ta dan, ker po tolikih letih se najdeva in pomeniva, kako se nama je godilo med tem, kar sva se ločila, ker obá sva bila v velikih nevarnostih in nadlogah. Žalosten je pa za me ta dan, ker se najdeva v takem strašnem in žalostnem kraju — v terdi jetnišnici v ptuji daljni deželi. Kdo bi bil mislil, da naju bo nesreča v tako strašnem poslopi zedinila in naju v take britkosti prignala. Pa Bog je gospodar; on, previden oče, narbolje vé, kaj je nam koristno. — On nas obklada s terpljenjem zato, da bi očistila svoje duše, da bi nama ne bilo terpeti na unem svetu.“

Luka vpraša Jakoba: „Zakaj si se deležnega storil požigavstva, ker veš, kako hudo je, če človek koga požgè in ga v strah in veliko škodo pripravi?“

„Ljubi moj bratec Luka! verjemi, da sem v tej reči tako nedolžen, da bi si vošil v vseh rečéh tako nedolžen biti; le nevošljivost hudobnega človeka me je pahnila v tako nesrečo. Zdaj dopové Jakob svojemu bratu vse čisto od konca do kraja, kako je nevošljivi Stanizlaj sam sebi veliko škodo storil, da je mene, ki sem mu bil na poti, odrinil, me požiga obdolžil in s kriyimi podkupljenimi pričami poterdil, da me je v take

nadloge in brezmerne britkosti pripravil. Pa — naj bo — Bog mu odpusti.“

„Zdaj pa ti povej“, govori Jakob svojemu bratu Luku, „kako si pa ti prišel v to hišo neskončnega terpljenja? Kaj si vendar pregrešil, in za koliko časa si obsojen?“

Luka mu odgovori: „Jez nisem prav popolnoma nedolžen, toda tega nisem nikoli storil, zavljo česar sem obsojen. Obdolžen sem bil umora, kakor da bi bil moža svoje gospodinje umoril; ker pa mi ni bilo mogoče skazati svoje nedolžnosti v tej zadevi, obsodili so me sodniki le na dozdevo za eno leto v ječo. Ko bi se pa vtegnilo pred zvediti, kdo je Jurja umoril, tedaj bom precej iz ječe izpuščen. Nisem bil obsojen v Sibirijo odpeljan biti; ker pa je bilo v tej jetnišnici veliko bolnih jetnikov, zato so me lesèm poslali, da strežem bolnikom. Še pol leta imam in konec bo moje nadloge. Gotovo sem tudi jez popolnoma nedolžen zastran umora, ampak kriv sem obdolženja zató, ker sem bil preveč prijazen z ženo rajnega Jurja. Naju prijaznost se je ljudém čudna zdela, mož je bil vbit in vsak je rekel, da midva, čeravno ga nisva vbila, sva tako obernila, da je Juri mogel konec vzeti. Toliko sem kriv svoje kazni.“

VI. Luka P. izpuščen iz ječe.

Vsaki vé, da v ječi je žalostno in dolgočasno; vendar za Jakoba in Luka je pol leta hitro preteklo. Lukova kazen se h koncu bliža in Jakob se od žalosti ves trese, ker posebne britkosti ga bodo obhajale takrat, kedar se bosta ločila, in bo Jakob sam med ptujci v hudi ječi ostal. Ko se bliža zadnji dan Lukove ječe, napové mu oskerbnik jetnišnice, da naj se pripravi, ker jutri je konec njegove kazni; on bo odpeljan do meje

rusovskega cesarstva, potem naj gre v svojo domovino ali kamor hoče. Celo noč sta Jakob in Luka pred ločitvo molila, se pogovarjala in slovó jemala eden od drugega. Lepo je tolažil Luka svojega brata Jakoba in mu rekel: „Smiliš se mi, ker boš zdaj sam ostal v daljni tuji deželi; pa le Bogu se ves izroči in terdno zaupaj v božjo neskončno milost; Bog ti bo dal toliko moči, da boš vse voljno in poterpežljivo prestal; tvoja žalost se sčasom gotovo v veselje spremeni. Kdor terdno v B ga zaupa, ta nikoli ne bo osramotèn. Misli, saj bo tvoje terpljenje kmalo končano; dolgo gotovo ne boš živel, ker nisi prav terden in ker si veliko že prestal. Bog bo vso tvojo nesrečo izpeljal v tvojo večno srečo; saj si nedolžen; to je tvoja narboljša tolažba.“

Jakob, ves vtopljen v solzah, reče: „Ljubi moj bratec! res me lepo tolažiš, resnične so tvoje besede; toda ti jih lahko govoriš, ker jutri jetnišnico zapustiš, meni je pa v taki hudi neznani ječi do smerti ostati, oh to je strah misliti! — Pa naj bo, bom prestal, kakor bom mogel — Bog mi daj poterpežljivost!“

Zdaj se Jakob potolaži in tako-le govori svojemu bratu: „Ljubi moj bratec! jutri boš ti jetnišnico in mene zapustil; veš, da ne bova mogla več se kaj pogovarjati, zato prosim te na popotovanji v našo ljubo domovino, oglási se k moji nekdanji nevesti Katinki. Dopovej ji vse, kakó se mi godi, in reci ji, da se pripročim njeni molitvi, ker drugega mi nič ne more pomagati, kakor če za me moli, da mi Bog dodeli keršansko poterpežljivost. Reci Katinki, kedar se bo možila, naj Stanizlaja ne jemlje, on je hudoben človek. Povej ji, da jaz nimam celo nič jeze na Stanizlaja; iz serca sem mu odpustil zavoljo Boga, čeravno mi je toliko krivico storil. Odpustil sem mu v resnici zato, da bi Bog tudi meni grehe odpustil; naj mu tudi Katinka odpusti, da tudi pri Bogu

milost najde.“ — Luka obljubi svojemu bratu vse to zvesto opraviti.

„Luka! še to ti priporočim: če prideš v naju domovino na Kranjsko in pri življenji še najdeš naju očeta, prosim te, ne povej jim, kakó se meni godi. Veš, da oča morajo že stari biti, in ko bi slišali in na tenko zvedili mojo nesrečo, veš od žalosti bi umerli.“ — Tudi to zvesto opraviti Luka obljubi.

Zjutraj že je bil pred jetnišnico voz pripravljen za Luka. Luka od vseh tovaršev slovó vzame, se oskerbniku jetnišnice lepo zahvali, da mu je bil toliko dober in usmiljen, zdaj brata Jakoba objame, pa ločitev je bila težka, da sta obá tako jokala, da nista mogla besedice spregovoriti. Še oskerbnik jetnišnice se ni mogel zderžati šolz pri taki mili ločitvi dveh bratov.

Luka, ječe oproščen, se odpelje in popotuje trideset dni, da pride do mesta Kovno na Litvanskem, kjer je hotel Katinko Baziljevno obiskati, kakor mu je bil brat Jakob naročil. Pride že blizo mesta, vidi fantička pri cesti igrati se, obstoji in ga upraša: „Fantič! povej mi povej, ktera je hiša Baziljeva?“

Fantin mu precej pokaže lepo veliko hišo in pravi: „Ta-le je.“ — Luka zapelje pred hišo, stopi z voza, gre v hišo, lepo pozdravi Katinko, ktera je ravno pri mizi nekaj šivala, in reče: „Sem li prav prišel ali ne? Je to Bazilijeva hiša? Rad bi pri vas prenočil, da bi mi ne bilo treba v Kovno hoditi, jutri grem naprej?“

Katinka mu reče prijazno: „Prav ste prišli prav; lahko tukaj prenočite vi, vaš voznik in konj; le sprežite in konja v štalo postavite.“ Luka vesel take prijazne postrežbe vse opravi, konju in vozniku pa reče dati jesti, ker celi dan še ni nobeden nič jesti imel. Potem se Luka tudi k mizi vsede in se spusti s Katinko v prijazen pogovor in jo vpraša: „No, Katinka! si li zdrava, kako ti je?“

Katinka ogleduje Luka od nog do glave in mu reče: „Kaj me poznaš, ker veš, kako mi je ime?“ — „Ne poznam te ne; vendar vem, da si Katinka! Si li pozabila že svojega ženina Jakoba, ali se še na njega spomniš?“

Katinka ga serpó pogleda in mu reče vsa začudena: „Si li ti Jakob P., ker si mu toliko podoben, ali si njegov duh?“

Luka odgovori: „Jez nisem ne Jakob P. in tudi ne njegov duh, ampak jez sem Jakobov brat, Luka mi je pa ime.“

„Čudno se mi je zdelo“, pravi Katinka, „kako da bi me ti poznal in moje ime vedel, ker spoznala sem pri prvi besedi, da si ptujec, ker te že jezik razodeva. Povej hitro, od kod prideš in kam greš?“

„Pridem ravno iz tiste hiše, kjer je tvoj ženin, moj brat Jakob, zapert.“

Zdaj Luka razlaga in pripoveduje. Katinki vse od konca do kraja, kako se mu je godilo; kako je bil le zavoljo sumljivosti obsojen v ječo za eno leto, in odpeljan v daljno deželo Sibirijo. Pripoveduje ji, kako sta bila z Jakobom celega pol leta v eni ječi zaperta, kar je dovolil miloserčni oskerbnik jetnišnice, kateri je še nekaj usmiljeno serce imel. Pripovedoval je: Jakobu v ječi ravno ni velike sile, vsi ga imajo radi, zato ki je poterpežljiv in pohleven. Nikoli se ne roti in ne preklinja zavoljo tolike kazni, čeravno je nedolžen, kakor drugi jetniki kolnejo, dasi so zaslužili jetniške pokore. Narveče britkosti in žalosti dela Jakobu, da je obsojen do smerti. Strašno ga boli, kaderkoli se spomni, da le sama smert bo storila konec njegovemu terpljenju; zato mi je zlo naročal, da bi za njega molila. On mi je naročil tebe prositi, da bi ti vsak dan za njega en očenaš in eno češčeno Marijo zmolila; on bo pa za te tudi pri Bogu prosil, kedar

k njemu pride, da bi tudi srečna za njim k Bogu prišla.“

Z ginjenim srcem je Katinka te besede poslušala in obljubi vsaki dan gotovo nekoliko moliti za Jakoba, kar je tudi zvesto spolnovala. Potem reče Luku: „Veš kaj, Luka! ostani pri nas namest svojega brata Jakoba. Če boš priden in zvest, kakor je bil tvoj brat, nič hudega ti ne bo. Saj v svoji domovini nimaš nič premoženja; ali si tu ali tam, to je tebi vse eno. Pri nas boš, dokler boš hotel biti; lej moškega potrebujemo pri hiši poštenega; močiti se pa zdaj še nočem, dokler se kaj ne prenaredi.“

Luka dovoli in ostane v hiši Bazilijevi, kakor je bil pred njegov brat Jakob.

VII. Luka P. v Bazilijevi hiši.

Luka P. se prav dobro obnaša v Bazilijevi hiši, ker bil je zlo priljuden, z vsakim prijazen in postrežljiv. Katinka ga je zlo rada imela, posebno ker je bil izurjen tudi v ženskih opravilih. Pri [kuhaji je bil bolj zveden ko marsiktera kuharica. Ljudem postreči nobeden ni tako znal, ko Luka; zato so se iz več krajev ljudje shajali v Bazilijevo gostivnico, da so vidili in skusili Lukovo postrežbo in snažnost, kar pri Polakih ni navadno. Tudi stari Bazili je Luka od začetka rad imel, ker je vidil, da Luka veliko dobička k hiši pripravi; pa Luka je imel neko napako, kakoršna se nahaja pri več dosluženih vojakih, to je, da je večkrat pregloboko v kozarec pogledal. Zakrivala je dolgo časa Katinka pijančevanje Lukovo pred očetom, toda zadnjič stari Bazili zapazi, da Luka škodo dela pri hiši in pobujšanje s svojim pijančevanjem, zato ga večkrat svari in mu tako govori: „Luka! tako ni prav, kakor ravnaš. Zakaj se tolikrat vpijaniš, kar je za dušo in za truplo grozno

škodljivo? Ti ne boš nikoli sreče imel, tudi pri ljudéh ne boš mogel nikjer biti in dolgo ne boš živel, pred časom si boš smert priklical in umerl boš nesrečno. Če se pijančevanje pri tebi ukorenini in bo tebi navadno, nikdar se ne boš popravil, nikoli se ne boš poboljšal. Stari pregovor pravi: Pijanec se takrat spreoberne, kedar se v jamo zverne. — Kako ves drugačen je bil tvoj brat Jakob! Nikdar se ni vpijanil, nikoli ni neumnih norčij uganjal, ampak vselej pameten in moder je bil: zato so ga pa tudi vsi ljudje čislali in ga spoštovali.“

Pa kaderkoli je stari Bazili Luka kaj opominjal in svaril ter mu gerdobo pijančevanja očital, je Luka vselej tako-le odgovoril: „Dobri oče Bazili! prosim vas, ne zamerite, nobenkrat več se ne bom vpijanil.—Odpustite mi, nisem mislil se vpijaniti, pa tovarši so me zapeljali, me tako dolgo silili piti, da so me vpijanili.“

Od začetka je Bazili veroval Lukovim besedam, toda kmalo se prepriča, da Luka le obeta ne več se vpijaniti, v resnici pa ostane pijanček: zato ga zdaj nima več rad, ga gerdo gleda in težko ga vidi pri hiši. Res je, da se je Luka včasih malo napil, pa vendar ni bilo tako zlo, kakor je bilo staremu Baziliju povedano. Bilo je več tacih priliznjencev, kateri so se staremu Baziliju prikupovali, se mu lizali, in vsako reč drugač povedali, kakor je bilo res. Taki hudobni podpihovavci, opravljivci in gerdi lizuni so ubozega Luka pri Baziliju tako počernili, da je bil viditi desetkrat bolj črn, kakor je v resnici črn bil. Tožen je bil, pa po krivem obdolžen Luka, ne le samo zavoljo pijančevanja, ampak tudi zastran drugih napačnost.

Enega dne reče Luka žalosten Katinki: „Vidim, da me tvoj oče sovražijo in gerdo me gledajo, zato povém, da pri vas ne morem več ostati. Poiščite si družega hlapca, konec leta pa pojdem, kamor bom vedel in znal; pri taki hiši meni ni mogoče biti, kjer me neradi

vidijo. Rajši pomanjkanje terpim, da le v prijaznosti živim."

Katinka mu reče: „Jez v tej reči ne morem pomagati. Poterpi le še do konec leta, in se vari pijančevanja; vse se potem na bolj oberne.“

Luka ostane, ker se nadja, da mu bo Katinka rada pomagala že zavoljo njegovega brata Jakoba, dela pridno in se skerbno varuje pijančevanja.

VIII. Jakob P. za nedolžnega spoznan in iz ječe izpuščen.

V jesen se pripelje nekega dne visok imeniten gospod v lepi kočiji z dvema posebno lepima konjema, ostane pred Bazilijevo hišo, in popraša Luka P., ki je ravno na pragu stal, ali bi ne mogel tukaj prenočiti. Čeravno ni bilo še pozno, vendar se gospodu ni ljubilo dalje hoditi. Luka odgovori: „Prav lahko boste prenočili, saj je tukaj gostivnica; vso postrežbo boste imeli.“

Gospod stopi iz kočije, kočijažu ukaže konje lepo preskerbeti in gre v hišo. Katinka mu že naproti priteče, ga prijazno sprejme in po navadi pozdravi.

Gospod pravi: „No Katinka! kakó je že kaj? ali me še kaj poznaš?“

„Gospod žlahtni!“ pravi Katinka, „ne zamerite, prav nič vas ne poznam.“

„Saj sem bil lansko leto o tem času dva dni pri vas, ker sem popotoval na Avstrijansko po opravilih, kamor moram tudi letos iti. Graf W. sem, svetovavec našega samooblastnega ruskega cara.“

„Zdaj se pač spomnim, da ste bili vi lansko leto pri nas prenočili; nisem pozabila ne, da ste mi lep dar podelili. Zlo me veseli, žlahtni gospod grof! da ste se spet pri nas oglasili; postregla vam bom, kar bo narveč mogoče, da boste zadovoljni.“

„Prav je, dobra Katinka, pa povej mi narpervo, kako je, da si tako blede, pobita in žalostna, ker lani si bila lepa, rudeča, vesela in dobre volje, zdaj pa si, kakor na pol mrtva? Ali si bolna, ali pa imaš kake skrivne britkosti, kakoršne si mladi ljudje dostikrat sami napravljajo?“

„Zlahtni gospod grof! lepo vas prosim, ne vprašujte me tacih reči, ker nerada slišim govoriti od svojih težav.“

Grof, radoveden, zakaj je Katinka le žalostna, jo vedno sili mu povedati, kaj ji je. — „Saj mi ne morete pomagati, če vam ravno povém, zakaj sem žalostna.“ — Grof pravi: „Marsikterim sem že pomagal, pa zamorem tudi tebi, če le nimaš kake telesne bolezni. Če imaš telesno bolezen, ti zares nisem v stanju pomagati, ker zdravnik nisem; če te pa stiskajo druge britkosti, zamorem pa vendar le pomagati.“ — „E, bolna sem pri zdravem srcu.“

Grof ji ne da pokoja, da mora mu povedati, kaj ji ne da pokoja, da mora mu povedati, kaj jo tako zlo teži. — Ob kratkem Katinka pové zdaj grofu, kako je Stanizlaj njenega ženina v grozno nesrečo, v ječo do smerti, pripravil, ker gotovo vem, da je Jakob nedolžen. Trije hudobneži so s prisego poterdili Jakobovo hudo delstvo, pa v resnici so po krivem prisegli. Eden onih treh hudobnežev mi je že sam tukaj v hiši povedal, da ga noč in dan grozno peče zavoljo krive prisege, ki je ž njo nedolžnega v strašno nesrečo pripravil. Rekel je, sam bi se sodnji v roke dal, pa se bojim velike kazni, zato zmiram odlašam, in ta je Juri Lesinski.“

Grof vse te besede pazljivo posluša, potem reče: „Katinka! bi li mogla poklicati Lesinskega v hišo, da bi jez sam ž njim govoril?“ — „Precej bo prišel, saj ni daleč od tod.“

Juri Lesinski kmalo pride ter se priklone grofu rekoč: „Kaj mi ukažete?“ — Grof ga pelje v kamerco, da sta bila sama in mu reče: „Lesinski! zakaj si s krivo prisego nedolžnega Jakoba v toliko nadlogo spravil? Mar ne veš, kako velika kazen je odkazana za krivo prisego?“ Lesinski obmolči.

Grof mu reče po nekolikem molčanju: „No, govori, zakaj si krivo prisegel; tajiti več ne moreš, ker vse že vem.“ — Lesinski pomišlja, reče: „Ne zamerite, dobri gospod grof! res sem krivo prisegel res, toda storil sem to jez le zavoljo revščine. Nič nisem imel živeža, stradal sem, Stanizlaj mi je dal denarjev in mi obljubil dati tudi žita, sočivja in drugih reči več, zato sem prisegel, pa nisem mislil, da bo iz te prisege toliko hudega izhajalo. Saj me je tudi vedno serce bolelo, neprenhoma sem bil žalosten te pregrehe. Večkrat sem mislil sam razodeti gosposki to storjeno krivico, toda bal sem se kazni; zato sem le odlašal, zdaj pa naj se zgodi z menoj, kar hoče, resnico bom govoril, če me tudi kazen zadene, ker boljše mi je na tem svetu pōkoriti se za storjeno krivico, kakor v večnosti strašne martre terpeti.“

Grof W. vse njegove besede zapiše in potem reče prav prijazno: „Lesinski! prav imaš; le resnico govori, ker pa spoznaš storjeno krivico in si pripravljen razodeti vse natanko, bodi brez skerbi, čeravno si kazen zaslužil; prosil bom jez zate, da se ti nič hudega ne bo zgodilo. Zdaj pojdi domū, poklican boš k sodnji, govori takrat kakor si zdaj obljubil.“

Grof W. pokliče Katinko in jo vpraša, ali je daleč od tukaj Stanizlajeva hiša? Ona pelje grofa k oknu in mu s perstom pokaže Stanizlajovo hišo rekoč: „Una lepa velika hiša je tik ceste.“

Grof pravi: „Je že dobro“, in vzame palico in klobuk, ukaže svojemu služabniku ga spremiti in gresta

počasi proti Stanizlajevi hiši. Ko prideta do hiše, ukaže grof služabniku, zunaj ostati in ga čakati, in sam gre v vežo. V veži deklo upraša: „Je li domá gospodar?“ — „Domá je domá, kmalo bo tukaj“, in skoči ga klicat. Stanizlaj pride, se odkrije in lepo priklone rekoč: „Gospod žlahtni! kaj zaukažete?“

Grof upraša: „Si li ti gospodar te hiše? Si ti Stanizlaj?“ — „Ja jez, sem?“ — „Pojdiva v posebno sobo, zakaj jez ti imam nekaj posebnega povedati, kar le ti smeš slišati, drugi ne.“

Stanizlaj pelje grofa v zgornjo sobo, vrata zapahne in grof takole začne govoriti: „Stanizlaj! kaj si naredil? Kaj ne veš, da le to, kar se ne stori, se ne zvé; karkoli se pa stori, se gotovo zvé, če ne kmalu, pa pozneje. Zakaj si nedolžnega Bazilijevega Jakoba v nezrekljivo nesrečo zakopal? Kdaj boš zamogel toliko krivico popraviti? Kaj ne, da me ne poznaš, kdo sem?“ — „Se vé, da ne.“ — „Jaz sem grof W., veliki služabnik našega slavnega cara. Grem po opravkih na Avstrijansko, od cesarja poslan; ko sem pa zvedil, da je tukaj blizu tvoje domovanje, oglasil sem se, tebi na tihoma povedati, da prišel je glas do cesarja, kaj si ti naredil, koliko krivico si storil; zató čaka te grozno huda kazen, povém ti, za glavo ti gre. Zdaj si še zamoreš pomagati in se ohraniti; toda drugače ne, kakor da pobegneš po noči in zbežiš pod drugega kralja ali cesarja. Če nocoj ne zbežiš, jutri je že prekasno; soldatje so že na poti tebe vjeti, zvezati in te v Petrograd prignati. Stanizlaj, zdaj stori, kakor hočeš, Bog te obvaruj, več ne smem s teboj govoriti.“

Stanizlaj ves prepaden skoraj da ne omedli; veš se trese, komaj še zgovori besede: „Gnadjivi gospod grof! lepo vas zahvalim, da ste mi prišli povedat, saj se mi je zmiraj dozdevalo, da bo moja hudobija na dan prišla, pa sem mislil, to se bo vse pozabilo; ja, dobri gospod

grof! kam pa hočem zbežati? — „Zbeži pod Turka, pod Prajza ali pa pod Avstrijanca.“ — „Pa nimam potnega lista?“ — „Hitro svoje premoženje izroči drugim v varstvo; zvečer pridi h gosposki in prosi, da ti naredé potni list, kterega potrebuješ za na pot v daljne kraje in storili bodo, kar je prav.“ — Grof odide.

Stanizlaj hití dnarje vkup spravljati za popotnico. Komaj grof stopi v hišo Bazilijevo, čaka ga že okrajni sodnik bližnega mesta Kovno, ki se je prišel poklonit grofu W. „Ravno prav, da pridete“, pravi grof, „namenjen sem bil vam pisati, kar zdaj ne bo treba; lahko vam z besedo povém. Kmaló zdaj hitite domú; Stanizlaj bo prišel vas prosit potnega lista, ker misli iti v daljne dežele; pa kedar pride, hitro pokličite sodniškega hlapca, primite Stanizlaja, zvežite ga in zaprite ga skerbno v hudo ječo — na moje besede, bom že jez odgovor dal. Potem pokličite tudi vse tiste tri priče, ki so krivo prisegle, to so: Juri Lesinski, Janez Verbovski in Jakob Gabrovski; pozaprite jih in popolnoma izprašajte, ker gotovo se bo pokazala nedolžnost Bazilijevega Jakoba.“

Komaj sodnik domú pride, že mu je bil Stanizlaj za petami in ga prosi mu dati potni list, da bo veljaven za daljne dežele. Sodnik pravi: „Precej bo“, in pokliče sodniškega hlapca, kteremu vkaže Stanizlaja terdno ukleniti in ga v varno ječo zapreti. Stanizlaj se brani, joka, prosi, praša, zakaj ga zapirajo, toda vse nič ne zda; mogel je iti v ječo in se vkleniti dati. Še tisti večer ukaže sodnik poloviti vse tri Stanizlajeve priče in jih zapreti vsacega v posebno ječo. Drugi dan precej pokliče sodnik na izpraševanje vse tri priče, enega za drugim. Nar prvi je bil na versti Juri Lesinski. Ta je golo resnico govoril; obstal in poterdil je z lastnim podpisom, da je krivo prisegel čez Bazilijevega Jakoba. Potem je bil poklican Janez Verbovski; ta je ravno tako poterdil in spoznal svojo krivico rekoč: Prav žal mi je,

da sem krivo prisegel in nedolžnega Jakoba v toliko nesrečo pripravil; zato naj me zadene še tolika kazen, rad jo prestopim, da mi ne bo treba na unem svetu terpeti.“ Zdaj je bil poklican Jakob Gabrovski in opravevan, zakaj je krivo prisegel. Ta je pa vse tajil in terdil, da je pravično prisegel, da je res Jakoba vidil gorečo svečo v strehu vtiakati. Sodnika take besede razserdijo in reče z ostrimi besedami: „Jakob Gabrovski! ti si terdovraten hudobnež; tajiš, kar si gotovo storil, ker oba tvoja tovarša Lesinski in Verbovski sta spoznala svojo pregreho, tudi Stanizlaj spozna svojo krivico in se rad vda vsaki kazni, sam ti si terdovraten, toda boš že čutil. Ali ne veš, da imam jaz pravico tebe zapertega imeti tako dolgo, dokler resnice ne govoriš; deset let znaš biti tukaj zapert, pa se boš že naveličal tajiti.“

Zadnjič je bil poklican na izpraševanje in preiskovanje Stanizlaj. Sodnik ga upraša: „Zakaj si vendar ti tako nespameten in hudoben, da s svojo nesrečo narediš bližnemu strašno nesrečo. Sam si dal svojo pristavo zažgati, zato da si Jakobá P. obdolžil in nedolžnega v strašne muke (martre) spravil. Kolik dobiček imaš zato? Posebna kazen te čaka zato.“

Na te besede sodnikove se Stanizlaj zjoka in reče ves žalosten in skesan: „Gospod sodnik! nič ne tajim; resnico govorim, ker vem, da je res, kar mi je grof W. povedal: „Kar se ne stori, se ne zve. Sama gerda nevošljivost me je zmotila in v toliko pregreho zapeljala, pač je res nevošljivost peklenska pregreha; prav mi je, da bom terpel zdaj kazen, ktere sem bližnim pripravljal; drugim sem jamo kopal, zdaj sem se sam v njo zvernil. Nevošljiv sem bil Jakobu P. ga viditi posesti lepo premoženje in dobiti zalo nevesto Katinko, ktero bi bil jez rad imel, in ostudna nevošljivost mi ni dala pokoja tako dolgo, da sem nedolžnega Jakoba v nesrečo spravil.

Ker pa svojega namena drugače nisem mogel doseči storil sem, kakor vam je znano; mislil sem, da bo vse to skrito ostalo, ker Jakob P. je ptujec, nihče se ne bo za njega poganjal. Spoznam, da sem velike kazni vreden; rad jo bom preterpel, naj bo kakoršna hoče, le samo to vas prosim, dobri sodnik! pomagajte mi toliko, da me ne bodo ob glavo djali. Dobro vem, da v tacih zadevah so naše postave grozno ostre.“

Sodnik pravi: „Ne boj se Stanizlaj! ker spoznaš svojo pregreho in se rad udaš postavam, ne bo zate obsodba tako huda, kakor ko bi bil tajil. Vedeti pa moraš, da te jez ne smem soditi, ampak na vikše povelje te moram poslati v Petrograd pred veliko sodnijo; tam boš sojen in kazen ti bo odločena. Jez pa bom že pisal veliki sodniji in prosil, naj te po milosti sodi. Pripravi se, jutri te odpeljejo v Petrograd, tam boš zaslišal svojo obsodbo.“

Komej je bil mesec okoli, že je stekla sodba čez Stanizlaja. Obsojen je bil na smert, da bo obešen in na vislicah umerl. Ko Stanizlaj obsodbo na smert zasliši, se takó prestraši, da je v omedlevco padel in se več časa ni zavedel. Ko se zbrihta, reče: Oh neumna moja glava! zakaj sem se dal premotiti gerdi nevošljivosti — kako strašno in žalostno smert bom mogel storiti!“

Predsednik velike sodnije, ki je Stanizlaju smertno obsodbo oznanil, pa mu reče: „Ne bodi tako obupljiv, odperta ti je pot prositi svetlega cesarja za milost, morebiti, ker je posebno usmiljenega serca, tebi prizanese in smertno kazen v ječo spremeni. Ako misliš milosti prositi, zdaj povej, da homo pismeno prošnja naredili. Stanizlaj prosi, naj se naredi prošnja do cesarja, da bi mu bila kazen pomanjšana, ker se je prenaglil v svoji pregrehi. Prošnja za Stanizlaja je bila narejena in cesarju predložena. Cesar je Stanizlaja pomilostil, mu

obsodbo spremenil, tako da ne bo obešen, ampak da pojde v Sibirijo v hudo ječo ravno v tisto jetnišnico, kjer je do zdaj nedolžni Jakob bil. Ravno s tem vozom, ki bo na njem pripeljan v Sibirijo Stanizlaj, odpeljal se bo oprosteni Jakob P. v mesto Kovno v hišo Bazilijevo, ali pa če bo hotel iti v svojo domovino, do avstrijske meje. Janez Verbovski in Jakob Grahovski sta bila obsojena na dve leti v hudo ječo zavrlo krive prisege, Janez Lesinski pa je bil oprosten na prošnjo grofa W. Pri pomilostenji Stanizlaja je cesar ukazal vse Stanizlajevo premoženje Jakobu P. izročiti, le sodni stroški se morajo pred plačati. Ker je Jakob tolike težave čez leto terpel, naj bo za povračilo Stanizlajevo premoženje imel.

Ker je pot v Sibirijo grozno dolga, le po dolgem potovanju se tje doide. Da bi pa med tem nedolžni Jakob ne terpel jetniških težav, cesar ukaže pisati oskerbniku velike jetnišnice pismo in ga s svojo roko podpiše. Pismo se je tako glasilo: „Moj oskerbnik jetnišnice! Precej ko to moje pismo prejmeš, pokliči k sebi Jakoba P., do smerti obsojenega jetnika, oznani mu moje povelje in povej mu, da je oprstèn, ker pokazala se je njegova nedolžnost. Precej mu ukaži odbiti železje z nog, naredi mu vse čisto novo lepo oblačilo, imej ga pri sebi, pri tvoji mizi naj je in počiva naj od vsega dela in čaka tako dolgo, da hudobnega Stanizlaja pripeljejo in ravno na tem vozu naj odpeljejo oprostenega Jakoba P. do mesta Kovno, ali pa ko bi želel do avstrijske meje. Vse to zvesto opravi, kar ti ukaže tvoj cesar Aleksander.“

S tem pismom je lepo pokazal ruski car svoje milostljivo serce in resnično voljo, vsakteremu pomagati, kolikor je mogoče. Po prijetem pismu ukaže oskerbnik jetnišnice poklicati jetnika Jakoba P., kateri ni nič vedel od vsega tega. Ko pride,

reče mu oskerbnik vsesti se, kar se je Jakobu grozno čudno zdelo, ker noben jetnik se ni smel v pričo oskerbnika vsesti. Oskerbnik popraša Jakoba: „Veš, zakaj sem te dal poklicati?“ — „Kakó mi je mogoče to viditi, žlahtni gospod!“ — „Preveselo sporočilo ti moram povedati; vedi, da je konec tvoje ječe, oprosteno si od današnjega dne. Pokazala se je tvoja nedolžnost, in ravno tisti, kateri je tebe v ječo spravil, pride na tvoje mesto, to je Stanizlaj. Kedar bodo njega pripeljali, odpeljali bodo tebe; med tem boš počival, da se koliko toliko okrepeš in okrepečan zapustiš kraj svojega terpljenja. Jaz sem že blizu trideset let oskerbnik te jetnišnice, pa v tem času še nobeden jetnik take baže, kateri je bil za celi čas svojega življenja obsojen, ni bil oprosteno, pred da ga je smert rešila; zavoljo tebe mi pa piše sam cesar, zato poslušaj, kaj pismo govori. „Zdaj bere oskerbnik cesarsko pismo Jakobu po versti. Jakob posluša, pa od velike radosti, od prevelikega veselja, od posebno sladkih občutljev omedlí in se na tla zgrudi. Oskerbnik naglo pokliče zdravnika in mu reče vse prizadeti si, da Jakoba pri življenji ohrani, ker zuano je, da včasí človek od veselja nagloma umerje.“

Zdravnik ga maže z dišečimi mazili in kmalo ga zbrihta. Ko se zavé, bile so njegove perve besede: „O Bog! pravičen si, zdaj prav spoznam, da je res: kd r v Boga zaupa, nikoli ne bô zapuščen.“ — Jakob zdaj počiva, dela le, če se mu kaj poljubi za kratek čas, in pričakuje dneva svojega odhoda iz žalostne Sibiriije.

Preteklo je sedem tednov, kar pripeljejo Stanizlaja vklenjenega v težke verige na rokah in na nogah. Jakob mu na proti gre, in mu tako govori: „No, sosed! si prišel za menoj; akoravno si ti meni veliko krivico storil, vendar se mi smiliš, da si v tako hudo ječo prišel; ne privošim ti tega, ne veselim so tvoje nesreče, ampak žalosten sem, ker narvečemu sovražniku ne pri-

vošim tolikih težav, kakor jih morajo tukaj jetniki terpeti.“ — „Stanizlaj pravi: „Saj si ti kriv moje nesreče.“ — „Zakaj, kako bi bil jez kriv?“ — „Takole, ko bi ne bil se ti pri Katinki ženil, bi jez nikdar ne bil kaj tako hudega storil, in nikoli v to ječo ne bil prišel.“ — „Ljubi moj Stanizlaj! jez nisim vedil, da si bil ti tako na Katinko navezan; saj veš, da sem se od začetka zlo branil; ker mi pa niso dali pokoja, sem dovolil. Ko bi bil jez vedel, da se boš ti zavoljo tega name toliko serdil, nikoli bi jez ne bil dovolil v ženitev. Pa — kar je, pa je. Stanizlaj! ne zameri, odpustiva eden drugemu, da pri Bogu tudi odpuščanja doseževa. Voljno terpi in terdno v Boga zaupaj, vse se bo izšlo v tvoji večni prid.“ — Še si v roke sežeta. Stanizlaj gre sila žalosten in ves objokan v hudo ječo, Jakob se odpelje vesel na dom svoje neveste.

Med tem je Katinka vse zvedla, kako je sodba stekla čez Stanizlaja in da je Jakob oprosteno, da pride domu, zato ga je željno pričakovala in se ga veselila. Vsa je bila Katinka zdaj v veselji, zdrava, brihtna, rudeča, urna bolj ko pred, vendar preteklo je skoraj dvajset tednov, preden je prišel pričakovani Jakob. Kar enega dne ob desetih pred poldnem prirožla voz, pred Bazilijevo hišo obstoji, Jakob odsede, stopi v hišo in reče s ponižnim glasom: „Hvaljen bodi Jezus Kristus!“

Katinka se ozrè, Jakoba spozná in od veselja zaupije: „Oh ljubi Jakob! si vendar prišel! Bog te sprimi!“ Po bratovsko se objameta in obema so v očéh solze igrale. Katinka ga je z neskončnimi uprašanji nadlegovala, Jakob ji pa ves prijazen resnobno reče: „Ljuba moja Katinka! vse ti bom sčasoma povedal, zdaj pa me pelji nar pervo k tvojemu staremu očetu Baziliju, da ga pozdravim.“

Ko je Jakob starega Bazilija pozdravil, je bil njegov prvi pot v farno cerkev Boga zahvalit za rešitev

iz grozних jetniških britkosti. Z ginjenim, pa hvaležnim srcem poklekne pred veliki oltar in tako iskreno moli, da mu vsled velike hvaležnosti solze tekó po licih, na glas je tako-le molil: „O neskončno dobrotljivi oče nebeški! tvoje usmiljenje je brezkončno; tvojih dobrot bogastvo je neizmerjeno! priserčno se zahvalim za dobroto rešitve iz velicega terpljenja. Prosim ponižno, da me tudi v prihodnje ne zapustiš, temuč me v večno nebeško veselje pripelješ.“

Jakobov prihod se je hitro zvedil po soseski in prišli so nekteri prijatli željni Jakoba viditi in ž njim govoriti. Čakajo ga v hiši Bazilijevi, da iz cerkve pride, med tem se tako-le pogovarjajo; „Jakob je vendar dobra duša. Lejte, kako zlo je hvaležen Bogu za prejete dobrote; ni ga iz cerkve pričakati, lep izgled nam daje ponižne hvaležnosti, ki smo jo vsi dolžni Bogu.“

Ko Jakob pride iz cerkve, obsujejo ga vsi prijatli in znanci in mu srečo vošijo, da ga je Bog ohranil in končal njegove težave. Med tem je Katinka dobro kosilo napravila, vsi se vsedejo za mizo, so dobre volje, se prijazno z Jakobom pogovarjajo in na njegovo zdravje pijejo. Posebno vesel je bil stari oče Bazili, ki je rekel: „Prijatli! v serce me veseli, da se je nedolžnost pokazala in gerda nevošljivost osramotila, Bog je neskončno dobrotljiv, pa tudi pravičen; hvalimo Boga iz celega serca.“

Kmalo po tem so osnovali ženitev, stari Bazili je rekel: „Moje življenje gre h koncu; zató želim, da boš kmalo poročena, da potem mirno umetjem. Ob kratkem je bilo vse opravljeno, prišel je dan poroke. Preden gresta Jakob in Katinka k poroci, gresta vsa po svatovsko opravljena h očetu Baziliju ga prosit za blagoslov. Prideta pred starega očeta, poklekmeta in prosita rekoč: „Dragi oče! zdaj pojdeva k poroki in stopila bova v zakonski stan; zvezana lova do smerti, dajte

nama očetovski blagoslov, da nama bo tudi Bog dajal svoj blagoslov obilno.“

Oče Bazili se vzdigne po času s svojega sedeža, položi desno roko na glavo Jakobovo, levo pa na glavo svoje hčerke Katinke, in tako-le moli: „Neskončno dobrotljivi nebeški oče! gospod nebes in zemlje, blagoslovi ta dva človeka, ktera mislita zdaj stopiti v stan svetega zakona. Daj njima terdno zdravje veliko let, dodeli njima vedno srečo in razlivaj čez nju obilne zaklade svoje dobrotljivosti, da bota Tebe tukaj vedno častila in hvalila, po smerti pa pri Tebi se vekomaj veselila. Pojdita v miru in Gospod naj bo z vama. Amen.“

Zdaj gresta h poroci, povabljeni prijatli ju spremijo. Ko od poroke pridejo, vsedejo se okoli mize, polne dobrih jedi, toda nobeden se jedi ne dotakne, dokler ne pride k mizi stari oče Bazili; vsi so ga imeli v veliki časti. Preden se vsedejo, voši stari Bazili srečo novim zakonskim, svojemu zetu Jakobu in svoji hčerki Katinki, da bi srečne vidila svoje otroke, svoje unuke in svojih unukov unuke. Potem se oberne v ženina Jakoba in reče: „Jakob! jez se nadjam, da boš pameten zanaprej, kakor si bil doslej; mislim da boš lepo ravnal s svojo pričujočo nevesto mojo hčerko Katinko, ktera me ni nikoli razžalila, zato lej v pričo vseh svatov tebi dam pravico, da v prihodnje se ne boš več pisal Jakob P. ampak Jakob Baziljevič, zato da se to ime ohrani tudi po moji smerti. Zdaj so se še le vsedli, pili in jedli, dobre volje bili in Boga hvalili.“

Jakob in Katinka sta veliko let srečna in vesela v zakonu živela in zale in pridne otroke imela. Celi čas njima je bil Bog milostiv in v vseh rečeh sta bila srečna, toda tudi nista pozabila se Bogu vedno priporočati in pridno moliti. V nobeni hiši ni bilo toliko molitve opravljene ko v Baziljevi. Marsiktere lepe nauke iz svojega življenja je vedel Jakob dajati svojim otro-

kom; ko so malo odrasli, pripovedoval jim je večkrat, kakó se je njemu godilo in v njih mlade serca je cepil strah božji. Skerbno njim je vedno priporočal rekoč: „Ljubi moji otročički! Le varujte se Bogu zameriti, varujte se ga razžaliti. Vselej zvesto Bogu služite in v vseh rečéh zvesti bodite, terdno vselej v Boga zaupajte in na njegovo previdnost se zanesite, in Bog vas nikoli zapustil ne bo.“

IX. Luka P. se loči od svojega brata Jakoba.

Ne dolgo po Jakobovem ženitvanji reče Luka svojemu bratu Jekobu: „Veš kaj, bratec! jez te bom zapustil; lahko si brez mene in tvoja žena Katinka tudi rada vidi, da grem od hiše. Šel bom proti naji domovini, in če se nikjer pred ne vstavim, šel bom do Ljubljane, ker rad bi še vidil očeta Jožefa, če so še živi. Grozne želje imam še govoriti ž njimi, da bi jim povedal, kakó se nama godi, ker vem, da od naju niso nič zvedili, kar sva od doma šla.“

Jakob mu odgovori: „Ljubi moj Luka! ostani pri meni, boš videl, da bo prav; jez ti bom dal, karkoli hočeš; terpljenja ne boš imel, delal boš le, kolikor se ti bo zljubilo. Da bi se te pa moja žena Katinka rada znebila, ni res, to si le sam domišljuješ.“

Luka mu na to reče: „Veseli me, brate moj, da bi me rad imel pri hiši; pa brez zamere, od hiše grem saj za nekoliko časa; če mi ne bo nikjer ostanka, pridem nazaj in bom za zmiraj ostal pri tebi. Ti še ne veš, da imam jez pri nekem grajščaku na Poljskem dnarjev poiskati, pa kje je tisti grajščak, tega ne vem; zato grem in bom opráševal tako dolgo, da ga najdem. Dobil bom pri njem sto rubeljnóv (to je 166 fl. 40 kr. avstr. den.); imam pismo v rokah. Sin tega grajščaka je bil v Sibirii zapert ravno v tisti jetnišnici, kakor jez:

zlo je bil bolan, jez sem mu lepo stregel, kolikor sem zamogel, umerl je, pa pred smertjo mi je skerbno naročal iti do njegovih tovaršev ter jim povedati, kako se mu je godilo.“

Jakob mu reče: „Če je pa temu tako, hodi z Bogomu pravi serčno, „in ko bi se ti vtegnilo kdaj hudo goditi, vedi da moja hiša bo tebi vedno odperta. Če boš kdaj pomoči potreboval, gotovo je boš pri meni dobil.“

Drugi dan precej se začne Luka pripravljati na potovanje. Brat Jakob mu da dnarjev, kolikor previdi, da jih bo potreboval in mu reče: „Glej, da ne zapraviš nepotrebno, ampak varuj, da boš dolgo shajal z dnarjem, kar ti ga dam.“

Jakob mu je dal obleko čisto vso novo. Dal mu je tudi lovsko piščalko, kakoršno lovci rabijo, ko se ž njo sklicujejo; dal mu je tudi lovski rog, da ž njim na lov trobi in dal mu je dobro okovano palico, da se bo zamogel ž njo braniti, če bo treba. Luka se pri vseh, kar jim je pri hiši, lepo poslovi, culjico vzame in gre. Jakob ukaže vpreči in reče hlapcu ga peljati tri postaje, potem pa se verniti. Pervi dan potuje Luka srečno: nič se mu ni nerodnega pripetilo.

Drugi dan Luka zarano vstane in se podá na pot še pri hladu; gre celo dopoldne naprej proti Varšovi. Varšova je bila poglavitno mesto nekdanjega poljskega kraljestva, kjer je bival nekdanji poljski kralj, zdaj je sedež namestnika rusovskega cara. Cesta se je vila skozi velik gozd skorej dve uri daleč; Luka stopa serčno čisto sam po cesti in si žvižgljaje kratek čas dela. Proti poldnu, ko sonce dobro pripeka, zavije Luka, že ves truden od potovanja, malo s ceste v gozd, se vsede v senco dveh hrastov, da bi se malo počil in kruha povžil. Že se mu je jelo dremati, kar se pripelje po cesti berhka kočija z iskrima konjema; pa

ravno Luku nasproti, na uni strani ceste, skočijo iz gozda štirje roparji in zavpijejo: Stoj, stoj! Kočijaš, ki se je zanesel na mlade konje, misli roparjem uiti, zato konje vdari z bičem in ju na glas požene, da bi ubežal roparjem. Pa eden roparjev pomeri puško v kočijaža, sproži in ga do smerti vstrelí; kočijaž se zverne, na tla pade, pa konjske jermene in bič zmiram terčito v rokah derži. Roparji viditi kočijaža mertvega skočijo h kočiji, eden se vstavi pred konje, trije pa hitro od gospoda, v kočiji sedečega, dnarje terjajo. Gospa, njegova žena, se tako prestraši, da omedlí, se zgrúdi in se ne zavé. Gospod njim da vse dnarje iz aržetov, dá jim lepo zlato uro, da jim zlate perstane, ki jih je na rokah imel, mogel je vzeti izza vrata zlato vervico z žlahtnim dragim kamenjem in njim jo dati: Dal njim je oblačila in vse so mu pobrali, kar je imel v kočiji. Toda z vsem tem niso bili dovoljni, ampak le še dnarjev so hotli in so vpili: Ti imaš še v kočiji dnarje skrite; hitro nam jih daj, če pa ne, ravno tako storimo s teboj, kakor s tvojim kočijažem. Gospod lepo prosi roparje, da naj mu pustijo življenje, ker jim hoče vse rad dati, da ga le ne umorijo. Vse preišče po kočiji ter jim dá; ker jim pa le ni bilo zadosti, dregali so ga z ostrim nožem in ga silili. Kedarkoli ga je ropar z nožem dregnil in ga ranil, zavpil je gospod tako žalostno, da bi mogel ganiti nar terše in neusmiljeno serce; le roparjem se nič ne smili.

Vse to djanje vidi Luka komaj streljaj daleč od ceste; v serce se mu smili, želi mu pomagati, pa ne vé kakó. Premišljuje in prevdarja; potem pravi sam pri sebi: Eh! naj bo, kar hoče, poskusil bom, morebiti vendar rešim revnega gospoda iz rok neusmiljenih tolovajev.

Luka se pomakne v gostejši gozd, in začne na vse gerlo vpiti: Haj! Haj! tolovaji, fantje hitite, da nam

ne uidejo in počí s pištolo, da se daleč po gozdu razlega. Potem zapiska s pišalko, ki se lovci ž njo sklicujejo, poka z rokami ob škornje, pa lovske pse oponaša, ker znal je tako lajati, kakor da bi v resnici psi lajali. Pa je spet s pištolo ustrelil, spet s pišalko zazvižgal in na glas vpil: „Fantje! hitite, tecite, da jih vjamemo.“

Tak šum je Luka v gozdu naredil, kakor da bi res bilo veliko lovcev, kateri za roparji hitijo.

Nagloma roparji zbežijo, kočijo pusté in se umaknejo v gozd. Luka to viditi skoči hitro h kočiji, potegne jermena vbitemu kocijažu iz rok, potegne mu iz roke tudi bič, skoči na kočijo, udari konje, zavpije nad njimi in ju tako požene, da letijo ne po živinsko, ampak po tičje. Roparji zdaj vidijo, da ves tak šum je le en sam človek naredil, da je kočijo odpeljal; hitijo torej za njo in streljajo, pa k sreči nič ne zadenejo; doteči se je pa še menj mogli, ker Luka je konje tako priganjal, da je v četertinki ure prevozil, kar se navadno še v eni uri težko prevozi.

Ko privozi do perve kerčme, vstavi se in upraša kerčmarja, ki je ravno na pragu stal: „Imate li dve postelji?“ — „Imamo jih, da, pa še dobre.“ — Luka reče konjarju konje spreči in jih v konjak peljati, toda eden se je hipoma zverníl, pregrel se je, drugemu vendar ni bilo nič. Luka prime gospo, jo vzdigne iz kočije in nese na posteljo. Potem gre po gospoda, mu pomaga iz kočije, ga pelje počasi ga operaje in položi na drugo posteljo. Gospa je bila od strahú še zmiraj v omedlevci in se zavé. Luka ji oblačila odpné, da je niso tiščale in jo moči po sencéh z jesihom ali kisem. Tudi je dobil izlečka iz jelenovega roga, ktereга je gospej večkrat poduhati dajal in jo tako počasi zbrihta. Zdaj ji Luka tako streže, da bi ji nobena ženska ne mogla tako lepo postreči, ker v tacih opravilih je bil posebno

znajden. Znal je dobro skuhati, bil je izurjen skorej v vseh ženskih delih, česar se je bil še domá od matere navadil. Večkrat se spomni zdaj Luka besedi svoje rajne matere, koja mu je marsikrat rekla: Lukec! nauči se tega in unega; karkoli se v mladosti naučiš, to zna tebi prav priti, in ti veliko pomagati.

Grozno se gospá čudi, ko se zavé; da se znajde v ptuji hiši in ima ptujega strežeta tako umnega, kterega nikoli še ni vidila. Vse od kraja ji mora Luka pripovedovati, kakó se je godilo od takrat, kar je od strahu omedlela. Gospá zvesto posluša in se zavzame nad Lukovo serčnostjo; zlo mu je hvaležna ter mu tudi obljubi svojo hvaležnost v djanji skazati. Gospod je bil seer zmiraj pri brihti, le zlo so ga bolele rane, ki so mu jih naredili roparji, dregaje ga z ostrim nožem. Luka mu izmiva rane z merzlo vodó, jih lepo izčedi, potem naredi dobro ranecelivno mazilo, namaže z njim rutice in jih poklada po gospodovih ranah, da so se zgubile počasi bolečine, rane pa se zacelile. Luku je šlo to delo tako izverstno od rok, kakor bi bil izučen ranecelnik, ker se je bil nekoliko pri soldatih, nekoliko v jetnišnici v Sibiriji naučil; vse mu je zdaj prav hodilo, ker gospod in gospá sta bila zlo zadovoljna z Lukovo postrežbo.

Ko Luka vse opravi, gre že pozno zvečer v obednico in si ukaže prinesiti jedí in pijače, ker celi dan še ni imel nič gorkega v ustih. „Le dajte mi dobrih jedil in vina; vem, da gospod vse rad poplača zame.“

Kerčmar mu prinese vse po željah, vsi se se zraven Luká in ga uprašá, odkodi da pridejo.

Luka uprašá kerčmarja: „Očanec! kaj poznate to gospodo?“ — „I kaj pa, da jo poznam; gospod je baron Žiga, gosa je baronka njegova žena. — Ti ljudje so zlo premožni, baron je posestnik velike grajščine ne zlo daleč od tod.“ Zdaj še le Luka pripoveduje,

kako se je družini pridružil, in jo le otèl iz rok neusmiljenih tolovajev — da prej ni nikoli ne barona, ne baronke vidil ne poznal. „Naključilo se je — govori Luka — da sem ravno vidil, kako so roparji napadli kočijo; ta naključba ni bila brez volje božje. Bog je tako obernil, da so bili hudobneži odgnani in baron rešen, čeravno ranjen, vendar ne nevarno, meni še pa tudi nič hudega ni zgodilo.“

Oštir je Luka zvesto poslušal in se čudil nad njegovo serčnostjo, poslednjič reče: „Veš, Luka! le lepo strezi baronu in baronki; tvoj trud ne bo zastonj, ker oba sta dobrega serca in tudi dobrih rok, bogata pa tudi. Vem dobro, da boš od zdaj mogel več časa pri teh dobrih ljudeh ostati, ker si jim storil toliko dobrote; zato poslušaj, kar ti povém, da boš saj nekoliko vedil okolišine te družine. V lepi zakonski ljubezni in edivosti sta živela baron Žiga in njegova žena Matilda, srečo sta imela v vsih rečéh, vesele dni sta vživala, čislana od vseh sosedov. Pa kakor časna sreča ni nikoli stanovitna in popolnoma, ker kmalo pride kaka britkost, ktera posvetno srečo kalí in grení, ravno taka je bila sreča barona Žiga. Pač je res, da na tem svetu ni najti prave resnične sreče, le v nebesih bomo našli resnične in pa večne sreče, ktere nam ne bo grenila nobena težava, nobena britkost, ampak brez vsega strahu, to neskončno srečo kdaj zgubiti, bomo se neprenehama v Bogu veselili. — Baron Žiga in njegova žena nista imela več ko dva sinova, stareji je bil Pavel, mlajšemu je bilo ime Henrik. Lepo sta skerbela oče in mati za svoja fantiča, skerbno ju učila v keršanskih resnicah, zvesto ju napeljevala na lepo keršansko življenje; zato sta sta bila v uju vse svoje zaupanje. Mlajši sin Henrik je rad slušal svoje stariše, bil je pokoren v vseh rečéh; vse povelja svojih starišev je zvesto in z veseljem spolnoval, svoje stariše je vedno zlo spoštoval in v

veliki časti imel, zato je pa tudi starišem narejal veliko veselje. Stareji sin Paul je bil nepokoren, neubogljiv in svojeglaven. Nagajal in ključoval je starišem, kjer je mogel; kar so mu oče in mati ukazali, še ubogal ni, ali pa je storil vse le z nevoljo, z godernjanjem in preklinjevanjem. Storil je Pavel pajdašino s kmečkimi potepuhi; cele noči se ž njimi vlačil, popijal in pretepal; da je pa imel s čem plačevati po kerčmah za se in za svoje pajdaše, kradel je domá očetu denarje in zapravljjal, tako je veliko britkost in žalost delal svojim starišem. Pač noben otrok, kateri starišev ne spoštuje, jih žali in zaničuje, sreče imeti ne more; zato je tudi Pavel ni mogel imeti. Šel je k soldatom, soldaški stan mu je bil narbolj všeč; nekaj časa se prav dobro obnaša, bil je častnik ali oficir, toda kmalo se je naveličal, narhujše ga pa je težila pokoršina; v soldaškem stanu pa je pokoršina naj bolj potrebna dolžnost.

— Pavel stori prijaznost s pajdaši svoje baže, kateri so bili ravno tako svojeglavni, napuhnjeni, prevzetni in hudobni; nobeno povelje jim ni bilo po všečnosti; cez vse naredbe vikših oblastnikov so zabavljali in le prosto živeti želeli. Pogovorijo se enega dne iti na lov v daljni gozd in tam v samoti brez strahú, da bi jih kdo zapazil, naredijo terdno zavezo, natihoma dobiti tovaršev, kolikor je mogoče, da se hočejo potem z združeno močjo vsem oblastnikom ustaviti, jim pokoršino odreči in zdajno vlado popolnoma ovreči. Terdo se molčali vsi zavezniki; živ človek ni zvedel njih skrivnega naklepa, tudi so že sila veliko tovaršev pridobili. Že se je bližal čas, da bi bili zavezniki očitno ustaje oznanili, vse vikšo oblastnike pozaperli ali pa pomorili. Vikši oblastniki so pa zasledili naklep teh zaveznikov, zvedli so za vse, kateri so bili v tej ustaji prizadeti, in malo dni pred izpeljavo njih namena, bili so vsi polovljeni in v hude ječe pozaperti. Tako je vlada o pravem času

zadušila osnovano ustajo, ktera bi bila vtegnila nevarna biti celemu kraljestvu. Zlo so bili pokorjeni ali kaznovani vsi zavezniki, nar večja kazen pa je zadela Pavla, kakor začetnika in podpihovavca zlo nevarne ustaje; bil je obsojen k smerti. Ker je pa rusovski car usmiljenega in dobrega serca, je Pavlu prizanesel in njegovo obsodbo premenil v hudo ječo do smerti v veliki jetnišnici v Sibiriji. Kakor slišimo, ni bilo treba mu dolgo časa terpeti kazni, ker od žalosti, od pomanjkanja in terpljenja je Pavel kmalo končal svoje žalostno življenje, kar sta zvedla baron in baronka in sta zlo žalostna.“

Luka je na vse te kerčmarjeve besede dobro pazil in misli, morebiti je bil ravno tega barona sin tisti, ki sem mu jez v jetnišnici stregel.

X. Luka P. v hiši barona Žigata.

Berž ko zvé mladi baron, Henrik, sin barona Žigata, nešrečo svojih starišev, pripelje se jih obiskat in pripelje seboj tudi umnega zdravnika, ki je pregledal baronu rane, in opráševal Luka, iz česa je mazilo naredil, da se po njem lepo rane celijo in več baronu bolečin ne napravljajo?

Luka vse zvesto pové in reče: „Veliko vojakom sem rane zacelil s tim mazilom, zato pa vem, da je dobro in v resnici pomaga.“

Zdravnik je vse to, v pričo barona in baronke poterdil in za dobro spoznal, kar je Luka naredil; zato ga zdravnik baronu priporoči, rekoč: Tak streže je plačila vreden.

Henrik in zdravnik sta bila ves dan pri barona Žigatu; mislila sta ga že drugi dan z baronko vred domu prepeljati, toda ni bilo mogoče, ker rane se niso še toliko zacelile, da bi se bil mogel baron brez ne-

varnosti peljati. Mogla sta ostati v kerčmi še štiri dni, potem naj prideta Henrik in zdravnik z veliko kočijo, da se bodo vkup domú peljali.

Veliko veselje je bilo v gradu o prihodu barona in baronke, več ljudi se je sešlo, ker so zvedli njih nesrečo in pa njih srečen prihod po prestani nevarnosti; vsi ljudje so jima srečo vošili. Kerčmarju je baron obilno plačal za vso postrežbo in se zahvalil za prijazno sočutje, pa tudi ga pohvali kot prijaznega in dobrega gostinčarja.

Ko baron in baronka prideta v svoje navadno stanišče, se zmiram boljšata in kmalo sta popolnoma okrevala in do dobrega ozdravela. Luku sta bila vedno hvaležna, pa tudi mladi baron Henrik je bil ž njim prijatelj zavljo tolike starišem skazane skerbi in truda. Po zadobljenem zdravju ukaže baron Žiga enega dne napraviti dobro pojedino, in povabi več znancev in prijatlov, da so se ž njim vred veselili, na njegovo zdravje pili, pa Luka tudi niso pozabili, ampak zlo so ga hvalili.

Ko se povabljeni razidejo, vsedeta se baron in baronka na podolgasti poblazinjeni stol, pokličeta Luka in baron mu tako govori: „Glej Luka! srečno smo ozdraveli, čast bodi Bogu! Zdaj povej, ker si nama toliko dobrega storil, tako lepo nama stregel, da sva v kratkem času ozdravela, koliko bom jez mogel tebi dati za ves tvoj trud? Koliko boš terjal? le naravnost in odkritoserčno govori.“

Luka na to pohlevno reče: „Žlahtni gospod baron, dobra gospa baronka! zlo me veseli, da ste ozdraveli, dobro se mi zdi, da sem vam zamogel nekoliko pomagati v vaši nesreči; pa povem vam, tega nisem storil zavljo dobička ali zavljo plačila, ampak storil sem to le iz keršanske ljubezni do bližnjega; storil sem le svojo dolžnost; če pa človek stori, kar je dolžen, s tem

še nič ne zasluži. Če sem kaj zaslužil, plačal mi bo Bog; če mi pa tudi vi radovoljno kak dar podaste, rad ga bom vzel, ker sem reven. Dnarci, ki mi jih je brat dal, so že pošli, torej nimam zdaj prav nič. Če mi za popotnico kaj podarite, zlo vam bom hvalezen.“

Baron in baronka se spogledata, potem reče baron: „Luka! ker za ves trud od mene nič ne terjaš, sklenil sem takole narediti, ako ti bo prav: Ti ostaneš v moji hiši, dokler boš živ; preskerbljen boš z vsim potrebnim; imel boš obleko lepo, hrano dobro in stanišče snažno; delati ti ne bo nič treba, samo meni boš stregel; ti boš moj životni streže in moj životni varh. Za kake kratkočasnosti ti bom tudi dal večasih kaj dnarjev; le pameten boš mogel biti in lepo se obnašati. Pred mojo smertjo bom že naročil, da te bo mogel moj naslednik, naj bo že moj sin ali pa kaki drug, do smerti z vsem preskerbeti, ako bi te pa ne hotel v hiši imeti, ti bo mogel vsako leto v dnarjih dati, kolikor bom odločil. Luka, povej zdaj, si le dovoljen sem ali ne?“

„Dobri gospod baron!“ odgovori Luka in se priklone, „rad ostanem pri vas, dokler me boste hotli imeti; kedar se me pa naveličate, pojdem pa s trebuhom za kruhom. Samo to vas prosim, dovolite mi, da grem iskat nekega gospoda, kteremu imam veliko povedati; ne vem ravno prav, kje prebiva tisti gospod; pa toliko vem, da v tej okolici neki je njegov grad.“

Baron upraša Luka: „Ali imaš kaj pisma do tistega gospoda, kterega misliš iskati, drugač ga ne najdeš, ker tudi pravega imena ne veš.“ — „To je da“, odgovori Luka, seže v aržet in pokaže list brez napisa. Baron pismice vzame in bere, zapisano pa je bilo takole: „Ljubi moj oče! Če vam Luka P. sam to pismice prinese, prosim vas, da mu sto rubeljnov odštejete, za veliki trud, kterega je z menoj imel v moji hudi bolezni v jetnišnici v Sibirii; lepo mi je stregel, zato mu z

voljo dajte, kar sem mu obljubil. H koncu se vam priporočim in za vselej od vas slovó vzamem, ker pri koncu je moje življenje. Odpustite mi, kar sem vas razžalil. Vaš nesrečni sin Pavl v jetnišnici v Sibirii“.

Baron, prebravši to pismice prihaja bled ko pražna ruta; vendar ga baronki na glas prebere, ktera se je na to pismo tako zlo prestrašila, da je omedlela in dolgo si ni mogla zbrhati. Potem reče baron Luku: „Ni treba ti hoditi daleč iskat tistega gospoda, glej jez sem oče tistega bolnika, kteremu si stregel v jetnišnici. Oh, Luka! povej povej, kako se je vendar mojemu sinu Pavlu godilo v jetnišnici.“

Luka zdaj vse od kraja pripoveda, koliko je mogel Pavl terpeti, in je hudo grozno težavno bolezen dobil, da ni bilo mogoče več ozdravéti. „Posebno pa“, pravi Luka, „mi je priporočal in rekel malo pred smertjo: Ljubi moj Luka, če boš našel moje ljubeznjive stariše, povej jim, da sem ostro pokoro delal v jetnišnici za svoje pregrehe in napačnost; zato upam, da mi b Bog tudi odpustil.“

Baron odšteje precej Lukna sto rubeljnov po sinovem naročilu in mu reče: „Tu imaš sto rubeljnov; še več ti bom pa dal, če bom vidil, da dnarje prav in v dobro obračaš, zato da boš tudi ti kterikrat molil za mojega nesrečnega sina Pavla.“

Oče in mati sta dolgo žalovala po Pavlu, zanj molila in Henrika svojega mlajega lepo učila, da naj bo bogljiv, pokoren, zvest, priden in pa dober pravičen kristjan. Večkrat je oče rekel: „Lej, ljubi moj sin Henrik! ako bi bil tvoj brat Pavel mene slušal, me vbogal in spoštoval, ko bi ne bil v hudobne tovaršije zahajal, nikdar bi ne bil prišel v tako nesrečo. Varuj se, da se tudi tebi kaj enacega ne primeri“.

XI. Luka P. se oženi.

Dve leti že je bil Luka P. v hiši barona Žigata vedno vesel, dobre volje in s vsimi prijazen in priljuden; pa tudi pijančevanju se je bil popolnoma odpovedal, baronu in baronki zvesto stregel, zato sta ga tudi vedno rada imela, Henrik, baronov sin, ki je bil od začetka Luku zelo prijazen in dober, pa je začel Luka gerdo gledati, pri vsaki priliki mu zabavljati in ga zaničevati; imenoval ga je le pritepenca, postavača in lenuha; na zadnje se je prijaznost clo sovraštva do Jakoba premenila. Pred očetom se mladi baron Henrik ni prederznil kaj čez Luka govoriti, vendar proti svojim prijateljem je večkrat rekel: Moj oče so neumniki, ki so tega ptujca pri hiši obdržali, to ni nič prida človeka; ko bi bil kaj prida, ne bi ga bili po Sibirii po jetnišnicah vlačili. Če je mojim starišem kaj dobrega storil, naj bi mu bili zato plačali pa ga odpravili, ne pa obljubili mu do smerti ga z vsem preskerbeti, da bo še meni na glavo prišel. Moj oče ne bodo že dolgo gospodarili, ker so že stari in zelo oslabele; ko pa jez gospodarstvo nastopim, gotovo ne bom gledal pri hiši tega ptujca.“

Luka je zelo čutil sovraštvo mladega barona, kar ga je tudi bolelo; pa vendar pred starim baronom ni nikoli nič v misel vzel zato, ker se je bal od hiše iti, pri hiši pa ga je neka druga reč privezanega držala.

Stari baron Žiga je imel posebno veselje do lepih vertov; imeti jih je hotel okoli svojega grada. V ta namen je vzel v službo umnega vertnarja, ki je baronu posebno lepe verte napravljajal, drugega dela nobenega mu ni baron nakladal. Vertnar dober, priden mož je v lepi keršanski edinosti živel s svojo ženo v kajžici blizu grada. Otrok nista več imela, kakor eno sam hčerko z imenom Kristinica. Nemila smert pride,

v štirinajstih dneh očeta in mater pomori in Kristinco samo pustí, ktera je bila komaj štiri leta stara.

Baron Žiga, dober usmiljen mož, je silo rad rešničen pomagal, posebno rad pa se usmilil zapuščenih utrok, kar je lepa lastnost premožnih ljudi. On je vzel malo Kristinico v svoj grad in jo z vsim potrebnim preskerbel; vzel jo je kakor za svojo. Ko Kristinica doraste baron jo pošlje v šolo in jo podučiti v vseh vednostih; ne le samo navadne ženske dela je mogla znati, ampak bila je tudi podučena v ptujih jezikih, v muziki in v vseh učenostih, kakoršnih se plemenitoiki prilastiti navado imajo. Kakor žlahtna cvetlica v lepem vertu lepo razvija svoje cvetje in razveseljuje s svojim prijetnim duhom vsacega, ki je ugleda, ravno tako je Kristinica s svojim lepim čednostmi in s ponižnim obnašanjem razveselila vsakega, kateri je ž njo v koliko zadevo prišel. Stari baron Žiga je Kristinico le toliko rad imel, da bi bil rad vidil, ko bi hotla njegova sinaha biti; želel je, da bi jo bil mladi baron v zakon vzel. Dopadla mu je Kristinica zató posebno, ki je rada in veliko molila in rada k božji službi hodila; mislila je pa tudi po pravici, da dá Bog vsaki hiši, kjer radi molijo, srečo in obilen blagoslov.

Enega dne pokliče k sebi stari baron Žiga svojega sina Henrika in mu tako govori: „Ljubi moj sin Henrik! glej oslabel sem; moč me je zapustila; več ne bom mogel posihmal gospodariti; v pokoj se hočem podati, tebi pa gospodarstvo izročiti. Zatb ti priporočim: poišči si tovaršice, izberi si dobro ženico, da boš srečno gospodaril, pošteno živel in ohranil dobro ime naše rodovine. Ne pozabi, da grozno je veliko ležeče na t.u., kako nevesto si boš izvolil. Če bo srečen tvoj zakon, da boš lepo mirno v edinosti živel s svojo ženo, srečno bo celo tvoje popotvanje na svetu, in vžival boš vesele ure; tudi v starosti, če ti je Bog dočakati dovoli, boš

imel dobro zvesto pomočnico. Če bo pa vaju zakon nesrečen, ako ne bosta obá ene misli, ako se bosta v zakonu sovražila in gerdo gledala, eden drugemu kljubovala in nasprotovala, pekel bosta imela že na tem svetu, zginil bo blagoslov in zadele vaju bodo mnoge nesreče. Zato ti priporočim, da si poiščeš dobro pobožno, pohlevno in pametno nevesto. Ne bom te silil, ktero bi mógel vzeti; izberi si jo sam, kakoršno si boš zbral, tako do smerti boš mogel imeti. Ker pa vsak oče zamore dober svet dati svojemu otroku, zató tudi jez svetujem in mislim, da se ne boš kesal, ako storiš po mojem svetu. Moj svet je pa, da bi vzel za ženo našo Kristinico. — Dekle je zala, mlada, pohlevna, bogoslužna, rada moli, zvesto Bogu služi in zlo pametno se obnaša, tega ne moreš tajiti, ker jo od mladih nog poznaš, saj sta bila vkupaj izrejena. Upam, da bi Kristinica z menó lepo ravnala, ker je dobrega in žlahnega serca; vem, da bi me nikoli ne zaničevala. Stori, pa kakor hočeš; silil te ne bom."

Na to se mladi baron spodobno očetu priklone in reče: „Dragi moj oče, zahvalim vas lepo za nauke, ki ste mi jih dali, kar pa zadeva mojo ženitev in volitev neveste, prosim vas lepo, da mi daste štirnajst dni odloga, da malo premišlim, preudarim in kaj pozvem."

Oče reče: „Prav je tako, da ne tje v en dan in nepremišljeno se ne zavežeš do smerti. Le dobro premisli, pa svetujem ti tudi in priporočim molitev. Prosi nebeškega očeta, da naj ti naklone dobro keršansko nevesto, s ktero bi srečno in veselo živel mnogo let."

Drugi dan precej se mladi baron Henrik napravi, obleče nar lepše oblačila, ki jih je imel, ukaže vpreči iskre konje v lepo kočijo in se odpelje obiskat daljnega sosedu grofa Vladimira. Vladimir je bil zlo premožen in slaven grof; imel je več grajšin in veliko bogastva. Imel je tudi tri hčere, že vse odraščene; omožil še

nobene ni, zato ker ni ga bilo ženina še do zdaj, kateri bi bil gospodičnam všeč. Baron Henrik se pripelje v Vladimirovo grajšino, in je bil slovesno in z velikim veseljem sprejet. Grof ukaže napraviti dobro kosilo, veseli se vsedejo k mizi, se radujejo in eden drugemu napijajo. Henrik je imel pri mizi lepo priliko grofove tri hčere pregledovati ter njih obnašanje pretehtati.

Henrik si je izmed trih gospodičin zbral nar mlajšo, Matildo po imenu, in je potem ostal v Vladimirovem gradu še štiri dni, da so se do dobrega zmenili in vse obravnali, kar prihodno ženitvo zadeva. Ker so se do dobrega pogodili, reče Henrik grofu Vladimiru. „Z vsemi pogodbami sem dovoljen, samo to vam povém, da ženitnine ne bomo obhajali, ker čakati moram nekaj časa, da doma tudi spravim vse v red. Posebno dva človeka moram pred od grada spraviti, preden nevesta pride, zato ker vem, ko bi ta dva pri hiši ostala, nova nevesta bi ne imela kaj veselih dni.“

Grof upraša; „Kaj sta pa ta dva človeka, da jih tako želite od hiše spraviti?“

„Ta dva sta: Luka, nek plujec, ki je mojega očeta roparjem otel; zato so mu pa oče preveč obljubili, namreč da ima pravico pri gradu biti do smerti in lastnik grajščine naj bo kdor hoče, vsak ga mora z vsem preskerbeti, ko bi ga pa ne hotel pri gradu imeti, mora mu vsako leto nekaj dnarjev do smerti dajati. Jez pa bom rajši mu dnarje dal, da se ga le znebim, ker nič mi ni všeč, on me zmeraj očetu toži, in besede prenaša, tega pa ne morem in nečem terpeti, zato mora iti od hiše. Tudi je pri gradu neka rejenka, katero so oče vzeli potem, ko so ji revni starši pomerli. Dekle je res pametna, toda oče bi radi, da bi se jez ž njo zaročil; ker pa tega nečem, vem, da bo očetu in rejenki moja nevesta od več in ne bosta je rada vidila; ravno zato jo moram tudi odpraviti, če ji ravno nekoliko dam,

ker je bila od mladega pri hiši. Vedite tedaj, dragi gospod grof, kedar bom vse to v kraj spravil, bom prišel in ženitnino bomo napravili, se gostili in veselili, Henrik se lepo vsim priporoči, odrine in gre domu.

Drugi dan po svojem prihodu stopi Henrik pred svojega očeta, kateri je zelo bolehal. „No! kako si kaj opravil pri Vladamiru s svojo snubarijo“, vpraša stari Žiga?“

„Prav dobro, oče! zbral sem si nevesto, hčer Vladimirovo, nar mlajšo z imenom Matildo, ktera sicer ni tako zala kakor njeni dve sestri, toda zdi se mi prav ponižna, pohlevna in pametna; mislim, da boste tudi vi z njo zadovoljni.“

„Prav je“, reče Žiga, „pa ljubi moj sin! verjameš, da sem že pred tvojim prihodom zvedel, kakošne pogodbe ste storili, ko ste se od ženitve menili. Ti si namreč pred Vladimirom obljubil, da ne boš pred ženitvine obhajal, kakor da rejenko Kristinico in pa ptujca Luka od grada ne odpraviš. Zakaj si to storil: kaj sta ti ta dva toliko na poti? To je mene zelo žalilo. Saj dobro veš, da Kristinice nisem tebi nikoli silil, ali ti rekel, da jo moraš vzeti; jez sem ti jo le svetoval, zraven sem pa tudi povedal, da vzameš ktero hočeš. Zakaj boš zavoljo tega Kristinico sovražil in jo preganjal; saj ti ni nič hudega naredila. Ptujcu Luku sem pa obljubil ga preskerbeti do smerti; hočem tudi spolniti to obljubo, akoravno to tebe v oči bode.“

„Dragi moj oče“, pravi na to Henrik, „lepo prosim, odpustite mi, če sem se vam zameril s temi besedami, da bom pred ženitnino dva človeka od grada odpravil. Res sem tako govoril, pa sem to rekel le zato, da sem Vladimirjevim pokazal, da me ni misli s Kristinico se zaročiti, kar so mi prisojevali. Dobro sem vedel, da vam ne bo všeč, ker nečem vzeti Kristinice, ktero ste priporočali in hvalili, silili mi je pa res niste

nikoli. Res da je Kristinica zala, dobra, pridna in pohlevna dekle, vse hvale je vredna, vendar za ženo je vzeti ne morem."

„Zakaj ne?“

„Pervič zató ne, ker je revnega, nizkega stanu. Naša rodovina je, kakor veste, že od starodavnih časov žlahna in sloveča, zató se spodobi, da vzamem nevesto tudi žlahnega stanú, da se v rodovini ohrani žlahni stan. Ko bi jez vzel nevesto nežlahnega stanu, bili bi moji otroci le na pol žlahni. Pa tudi moji tovarši in sosedje bi me zaničevali in mi rekli: Škoda da si baron tako imenitne rodovine, pa revno rejenko nizkega stanú vzameš za ženo. Drugič ne vzamem Kristinice zato, ker je revna, nima nič premoženja, dnarjev pa bom potreboval, ko bom gospodarstvo pričel. Moja prihodnja nevesta bo pa imela lepo doto, trideset jezer goldinarjev, take dote ni v vsakem kotu dobiti. Tretjič ne vzamem Kristinice zato, ker je preveč prijazna z ptujcem Lukom. Res da prav nič napačnega ne vem od nju, ampak zapazil sem, da se z očmi pogovarjata. Tedaj upam, da mi ne boste zamerili, ki nisem hotel storiti, kakor ste mi svetovali. Nadjam se pa, da vam bo tudi moja prihodnja nevesta všeč; ona je tudi pohlevna, ponizna in bogoslužna, zató sem jo izvolil; unih dveh sester nobene nisem, hotel ker so se mi preveč prevzetne zdele.

Stari baron Žiga je imel zraven svoje domače grajščine tudi še drugo majhno grajščino z imenom Ternjava, ktero je pozneje kupil za sedem tavižent goldinarjev. Te grajščinine baron ni združil ali zedinil s svojo domačo grajščino, ampak jo zmirom posebej obskerbovali dal po kakem služabniku; mislil je v nji v svoji starosti zaslombo imeti, ko bi se mu vtegnilo v starih letih hudo goditi, kar se vsakteremu primeriti zna. Ker je pa stari baron zvedel, da njegov sin se

noče oženiti pred, da bo Kristinico in Luka popolnoma spravil od hiše, reče sam pri sebi: „Čakaj, da ti ne bo treba odpravljati od hiše teh dveh oseb, ktere ti toliko v oči bûdete, bom ju pa jez odpravil brez tvoje skerbi.“

Zato pokliče k sebi Kristinico in Luka, kteremu so le ptujec rekli ter tako-le govori: „Luka! povej mi, bi le bil ti dovoljen s Kristinico se zaročiti in jo za svojo vzeti?“

Luka rudeč prihaja, ne ve kaj odgovoriti, nekoliko pomolči, potem pa pravi: „Se ve, da bi jo rad, toda je nimam kam djati, ker nimam celo nič premoženja?“

Potem vpraša baron Kristinico: „Si le dovoljna z Lukom se zaročiti in ga za moža vzeti?“

Kristinica tudi ne ve kaj odgovoriti, ampak vsa oplašena milo reče svojemu krušnemu očetu: „Milostiv oče gospod baron! rada bi Luka vzela, ker mislim, da bo dober moŹ; pa kaj čem sirota, ki nimam nič premoženja. Mislila in Źelela sem do smerti pri vas ostati, da bi vam bila stregla v starih letih v vaŹi bolehnosti in vam skazovala hvaleŹnost za tolike dobrote; ker sem pa zvedla, da je mladi baron, vaŹ sin, terdno sklenil mene in Luka od hiŹe djati preden nevesta pride, zatŹ se rajŹi sama prostovoljno umaknem, da bi le toliko imela, poŹteno se preŹiveti.“

Zdaj reče baron z resno in krepko besedo: „Luka P. in Kristinica moja rejenka! posluŹajta me, kaj vama bom veselega oznanil, česar vem, da se nista nadjala. Znano vama je, da sem gospodarstvo svoje velike grajŹine svojemu sinu izročil; tudi vesta, da imam grajŹinico Ternjavo z imenom, ktere nisem sinu dal, moja lastnina je. To grajŹinico hočem vama v last dati. Polovico grajŹine Ternjave dam tebi, Kristinica, za doto, ker si od mladega pri meni, vzela sem te kakor za svojo hčerko in rada si me vselaj bogala; drugo polovico Ternjave pa dam tebi, Luka, zato da boŹ preskerbljen

do smerti, kar sem ti obljubil, ker si mi v sili pomagal, vendar te zavežem s Kristinico lepo ravnati in po keršansko ž njo v zakonu živeti. Ker vama grajšinico Ternjavo izročim, izgovorim si le to-le: Vsako leto mi bosta dajala za moj poboljšek iz grajščiniče dve sto goldinarjev, kar mislim, da vaju ne bo težilo. Zraven tega morate biti zame vedno pripravljene dve stanici z vsim hišnim orodjem, primerjenim mojemu stanu. Prišel bom k vama stanovat, kedar se mi bo zljubilo, in bom prebival pri vama, kolikor dolgo se mi bo zdelo. Morebiti še pri vama sklenem svoje življenje; po moji smerti nimata nobene dolžnosti več iz grajšinice komu kaj dajati. Sta li dovoljna s to mojo naredbe?"

Luka in Kristinica padeta na kolena pred baronom, primeta ga vsak za eno roko jo poljubita in od velicega veselja jokata. „Milostljivi gospod baron! nisva vredna tolike sreče; družega ne moreva reči, kakor Bog vam stotero in stotero poverni. Bog vas ohrani mnogo let pri življenji, da bi veliko let pri nama prebivali.“

Te besede so starega barona tako ginile, da so mu solze v oči stopile; toda hitro se zjasni njegovo obličje in prijazno reče Luku in Kristinici: „Hitro vstnita, le pred Bogom se spodobi klečati, ne pred človekom. Pojdita po svojih opravkih, priporočam vama, da bosta zame molila. Jutri se bo izročilno pismo naredilo, potem pojdeta k gospodu fajmoštru, da opravita ukazano izpraševanje in zapišeta oklice. Čez tri nedelje, ko bodo oklici stekli, hočemo napraviti ženitnino. Tudi ženitnino vama bom jaz napravil in povabil nekaj svojih zvestih prijatlov, da se bom zadnjikrat ž njimi radoval, in se saj enkrat še pred smertjo veselil prav iz serca.“

Bila sta zdaj Luka in Kristinica ženin in nevesta; ker sta keršanski nauk dobro znala, so oklici poredoma tekli, zadržka ni bilo nobenega. Stari baron je že

ukazal pripraviti za ženitvanje, tudi je oznanil svojim prijatelom dan, kdaj da naj pridejo na gostje.

Ko mladi baron Henrik vse natanko zvé, kako je njegov oče naredil, bil je žalosten, da je zbolel od velike žalosti. Ves zamišljen molči, z nobenim ne spregovori, in če ga kdo upraša, odgovori mu: „Oče so me zavergli, oče me sovražijo, zato nisem v stanu biti vesel.“

Enega dne je oskerbnik mladega barona lepo tolažil in mu tako govori: „Dobri baronček! zakaj ste vedno tako pobiti in žalostni in nevoljni zavoljo grajšinic Ternjave, katero so oče drugim dali; saj imate zadosti prihodkov od domače grajšine; priženili boste tudi dosti, ne bo vam treba stradati ne, če imate Ternjavo ali pa ne; pustite vse to v nemar, kaj se boste zató toliko gnali in si zdravje spodkopavali, naj bo Ternjava, čigar hoče.“

„Ljubi moj prijatelj! vse je res, kar mi pripoveduješ“, odgovori mladi baron. „Vedi, da meni ni toliko za grajšinico Ternjavo, ampak mene le to grozno boli in peče, ker mene oče sovražijo, in me nikoli z lepim očesom ne pogledajo. Glej, gotovo več ko dvajsetkrat sem očeta ponižno prosil in rekel: Dragi moj oče! lepo pohlevno vas prosim, dajte meni malo grajšinico saj po vaši smerti, da bom tudi jez v starih letih zaslombo imel, ker nihče ne more vediti, kako se mu bo v starosti godilo; toda vse moje prošnje so bile zastonj, nisem bil uslišan. Prilizljiva rejenka Kristinica in pa hinavski pritepeni ptujec Luka, sta se vedno očetu prilizovala in prikupovala, jih posebno častila, povikševala in hvalila. Zavergli so oče moje prošnje, kakor da bi ne bil njihov sin, dasiravno jih nisem nikoli razžalil, nikoli nič napačnega storil, nikoli jim nisem nasprotoval in dali so ptujcem grajšinico, do ktere sem jez prvo pravico imel.“

„Res je to“, reče oskerbnik, „pa kaj vam pomaga se togotiti zavoljo tega, saj veste, da s svojim blagom stori vsakteri, kakor se mu poljubi; tako tudi vaš oče s svojim premoženjem. Kaj boste vi hudobni zato. Veste, dobri mladi baron! jez vam svetvam nekaj prav pametnega.“

„Kaj tacega?“

„To-le, umaknite se za nekoliko časa, pojdite k svojemu prihodnjemu tastu grofu Vladimiru. Ostanite tam tako dolgo, da Lukovo ženitovanje mine, med tem se bo vaše serce vpokojilo, pozabili boste na grajšinico, na Luka in na Kristinico. Potem se boste oženili in žalost v veselje spremenili.“

Mladi baron gre.

XII. Jožef P. najde oba svaja sina Jakoba in Luka.

Odločen je bil dan poroke in ženitvanja precej v ponedeljek po tretjem oklicu; bilo je ravno na sv. Luka dan, bil je ženinov narveselišev god. Že zjutraj v ponedeljek se je v grajšino pripeljalo pet lepих kočij, napreženih z lepimi bistrimi konji; pripeljali so se namreč povabljeni posebni prijatli starega barona vsi v lepих dragih svatovskih oblačilih. Baron je tudi dal narlepšo kočijo napreči, vsedeta se v njo ženin in nevesta in peljejo se h poroci v farno cerkev, ktera je bila preko velike česte; grajšina je bila pičle pol ure oddaljena. Ker je bil dan poroke oznanjen, prišlo je več ljudi h cerkvi pličakovat svatov. Med tem pripotuje nek ptuj starček, vidi ljudi pred cerkevjo stati, pridruži se k njim in upraša enega iz med njih, kaj da čakajo, ker ni nedelja ne praznik? Odgovori mu, da bo okoli enajste ure poroka, ravno kar se bodo pripelali svatje. Ptuj starček vpraša: „Ali bo tudi maša ali bo samo poroka?“ Povedó mu, da bo tudi maša. „No“ pravi starček, „čakati

hočem tudi jez, da bom pri sv. maši, same poroke pa bi ne čakal."

Kmalo se pripeljejo svatje. Iz prve kočije pred cerkvijo stopita ženin in nevesta, in vsi gledavci ju pozdravijo in zavpijejo: „Živila“. Tudi ptuj starček radoveden viditi ženina in nevesto, prav dobro pogleda ženina, ki je ravno pred njim stal. Ta pogled je starčeka tako v serce ginil in tako čudni občutlji so se ga lotili, da sam ni vedil, od kod pridejo in kaj pomenijo. Sam pri sebi je rekel: ženin se meni posebno znan zdi, Bog ve od kod je. Vpraša starček enega zravenstoječih: „Prijatelj! bi le hotli meni povedati, kako je temu ženinu ime in kako se piše?“ — „Luka* vem da mu je ime, kako se pa piše, vam ne vem povedati,“ odgovori vprašani.“ — „Luka Luka!“ ta beseda gre starčku zmiraj po glavi, tako da ga je še pri maši motila. Po maši gresta ženin in nevesta navadno k altarju, da ju poročejo duhovnik.

Starček ni bil daleč od altarja; vedno ženina ogleduje in je radoveden zdaj slišati še njegov glas pri altarji. Ko zasliši starček Lukov glas pri altarji, se tako začudi, da se ves strese, in reče sam pri sedí: Tega človeka bi jez vtegnil poznati, tudi njegov glas se mi znan dozdeva.

Ko poroka mine, posedajo se svatje po kočijah in se odpeljejo domú na grad. Tudi ptuji starček gre iz cerkve, gleda za kočijami in premišljuje, kam bi se zdaj obernil. „E!“ pravi zadnič, „naj bo kakor hoče, grem do grada, morebiti najdem med povabljenimi človeka dobrega serca, da bi mi malo jesti dal, ki sem zlo potreben, dnarja pa že nimam nobenega, vse čisto sem že potrosil na dolgem potovanji. — Starček gre počasu se s palico operaje, da pride do grada, pred gradom se vsede na kamnito klop in sedí cel božji popoldne, brez da bi ga bil kdo vprašal, kaj češ alj kaj bi rad. V gradu

pa so obilno dobrih jedi vživali, sladko vince pili, se veselili in radovali, vesele pesmi prepevali. Starček sedi lačen na klopi, ni ga bilo, da bi se bil na-nj ozerl in mu narmanjši grižlejši podaril, noter pa se ni priderznil iti in gospôdi nadlego delati. Proti večeru pride nekdo povabljenih iz grada se hladit, bilo mu je v obednici preveč vroče, vsede se na kamnito klop zraven starčeka in ga prijazno popraša: „Kaj pa vi stari mož čakate?“ — „E čakam, da bi malo jesti dobil, zlo sem lačen, dans še nisem nič toplega okusil, dnarji so mi pošli ker že dolgo popotujem, kupiti tedaj ne morem; terdno sem se zanašal, da bom tukaj kaj dobil, ker vem da je vsega v obilnosti pri ženitnini; ker se pa ne upam noter iti prosit in gospodo nadlegovat, čakam tukaj na božjo milost.“

Gospod pravi: „Vi ste ptujec, kar vas obleka in jezik razodeva? Od kod ste domá?“

„Daleč daleč sem damá, jez sem Iliriján, Ilirija je moja domovina, pa nisem Nемеc, ampak Slovan ~~sem~~ kakor vi; vaš jezik in naš sta si močno v rodu.“

Gospod ves prijazen s ptujim starčkom reče: „Dragi stari možiček! počakajte tukaj, jez hočem skerbeti, da kaj jesti dobite, in potem se hočeva kaj več pogovoriti; ker se jez posebno rad pogovarjam s starimi ljudmi, zlasti pa s takimi, ki pridejo iz daljnih krajev, da kaj pozvem. Gospod gre v obednico k baronu in mu prijazno reče: „Gospod baron! nekak ptuj starček, popolnik sedi pred gradom, zlo je lačen, pravi da dans še ni nič toplega okusil, ne spodobi se, da bi dans kdo lačen šel od hiše, prosim vas torej, ukažite kaj dali revnemu ptujcu, starček je prav pošten viditi.“

Baron precej ukaže služabniku prinesti posodo, in sam baron da v posodo lep kos dobre pečenke, velik kos belega kruha in kozarec vodke (na Poljskem se žganje imenuje vodka) in reče služabniku: „Nesi to

ptujemu revežu; povej mu, naj povžijo to, potem naj gre v božjem strahu naprej." Povabljeni gospod, ki je jesti sprosila za ptujca, tudi gre s služabnikom in mu reče: „Lejte to vam pošljejo baron, da se boste poživili in vdeležili veselja današnjega dneva. Le uživajte zdaj dar božji, pogovarjati se znava tudi med jedjo.“

Starček odgovori gospodu: „Dobri gospod! vidim, da ste dobrega usmiljenega serca; lepo vas zahvalim, da ste mi jesti sprosili, ker morebiti brez vas bi se ne bil nihče name spomnil; pa ne zamerite mi, da ne pokusim nobene jedi, čeravno sem zlo lačen, pred da bom z ženinom govoril. Eno samo besedico mu imam povedati in potem sem zadovoljen.“

Gospod radoveden, kaj bi ta ptuj starček z ženinom imel govoriti, upraša: „Kaj bi mu pa radi povedali?“

Popotnik pravi: „Tega vam ne morem povedati, če mi pa ženina pripeljete, znate zraven biti in slišati, kar mu bom povedal.“

Gospod reče: „Malo počakajte; z ženinom bova kmalo tukaj“, in gre, poišče ženina in mu reče: „Nekak ptuj priljuden starček je tukaj in želi z vami govoriti; pravi, da vam ima eno samo besedo povedati.“

Ženin precej gre pred grad rekoč: „Deset besedi mi zna ptuj starček povedati, ne le eno samo, ker rad kaj zvem iz daljnih krajev; povabljeni gospod ga spremi. Ženin Luka se vstopi pred ptujega starčka in ga prijazno popraša: „Oče! kaj mi imate povedati?“

Ptuji starček ogleduje Luka od glave do nog, potem reče po domače v slovenskem jeziku s terdno besedo: „Ali nisi ti Luka P..... iz Ljubljane doma?“

„Se vé da sem.“

„Kaj me več ne poznaš svojega očeta Jožefa P.?“

Takrat spozna Luka svojega pravega očeta po besedi, ga objame in se od veselja zjoka. „Za božjo voljo,

ljubeznjivi moj oče! kako ste prišli tako daleč, in kako ste me našli tukaj?"

„Naključilo se je tako“, odgovori oče, „pa kaj naključilo. Bog je naklonil tako, da sem te našel, ker sem te želel viditi, preden umerjem. Dolg in težaven je pot, ki sem ga storil, toda nič mi ni žal, da sem te le našel.“

Luka reče svojemu očetu: „Oče! le malo še počakajte in steče vesel v obednico, ktera je bila v drugem nadstropji; stopi pred barona, ki je bil v lepih pogovorih s svojimi prijatli, ne vtegne počakati, da bi bil baron izgovoril, povzdigne roko, kakor k molitvi in tako govori: „Dobri milostljivi gospod baron, moj dobrotnik! ker ste mi nezapopadljivo dobroto skazali, in mi neskončno veselje storili, prosim, lepo vas prosim, storite mi danes še eno veselje.“

Baron se smehljaje reče: „No koga bi neki še rad? Le hitro povej kaj želiš;“ dans sem dobre volje, če si le nisi kaj neumnega smislil, storil ti bom; kaj želiš.“ —

Luka odgovori: „Moj pravi oče so me prišli obiskat iz dalne dežele; namerilo se je, da so me ravno dans našli, samo to prosim, da bi dovolili za nekaj časa očeta k mizi vzeti, da bi bili deležni mojega veselja in moje sreče.“

Baron reče: „Prav je, precej pojdite po očeta, pripeljite ga noter, posadite ga k mizi, da se z nami vred veseli, ker ne spodobi se, da bi se sin radoval, oče pa zdihoval, saj vem, da otrokova sreča starišem več veselje nareja ko lastna.“

Jakob, ženinov brat, ki je bil tudi med povabljenimi, zasliši govoriti od očeta, vpraša ženina: „Kaj so res naju oče prišli?“

Luka hitro odgovori: „res res, le pojdi z menoj pred grad:“

Zdaj gre ženin Luka s svojo nevesto Kristinico, brat ženinov Jakob s svojo ženo Katinko, pa tudi tisti povabljeni gospod, ki je najpervo z očetom govoril.

Vsi se vstopijo pred očeta in Luka reče: „Oče poznate tega moža,“ ter pokaže Jakoba?

Oče ga ogleduje potem reče: „Ne morem ga poznati, ker oči me že zapuščajo, spomin moj je grozno slab.“ —

Jakob pravi na to: „Kaj več ne poznate Jakoba P., svojega starjega sina?”

Zdaj oče po besedi spozná Jakoba svojega sina in reče ves ginjen: „Dobrotljivi Bog! kolika sreča mi je dans došla! Našel sem ob enem obá sina, ktera sem mislil že zdavnej zokopana. Neskončno milostljivi Bog, kako hitro žalost v veselje spremeniš, ti rad pomagaš revnim, kateri v tebi zaupajo. Ljuba moja sina Jakob in Luka! zdaj vidita, da Bog rad uslišava naše molitve, če le s trdnim zaupanjem molimo; glejta, vedno sem molil za vaju, od kar sta odšla od hiše, da bi vaju Bog obvaroval vseh nesreč, in tu vaju najdem zdaj zdrava in srečna. Molita tedaj vidva rada tudi vselej, da bi vaju dobrotljivi Bog obvaroval časne in večne nesreče.“

Zdaj peljejo starega očeta Jožefa P. s vso častjo ženin Luka in njegova nevesta, ženinov brat Jakob s svojo ženo, in pridružili so se tudi drugi povabljeni gospodje. Na baronovo povelje so jim godci naproti prišli in jih v obednico spremili. Vkazal je baron očeta posaditi k misi med oba sina in mu postreči, karkoli je mogoče. Baron se je sam tudi prijazno s starim očetom pogovarjal, in rekel, da še nikdar ni takega veselja imel kakor dans, ker reyni žalostni oče najde dva sina ob enem v sreči in veselji. — Drage jedila so vživali, ž njim očeta ponujali, sladko vince pili, vsi se serčno veselili. Vedno sta sina očeta opráševala, kako se na Krajskem kaj godi, in če kdo znanih še živi. Celo noč

so se radovali, proti jutru še le so pospali, baron pa se je zavoljo bolehnosti že pred h pokoju podal.

Preden se stari baron Žiga h pokoji poda, svatom tako le govori: „Dragi moji prijatli! le dobre volje bodite in veselite se, pa prosim vas, da pred poldnem jutri me ne eden ne zapusti. Jutri opoldne bomo še vkupej južinači, potem se boste odpeljali vsak na svoj dom,“ kar mu vsi obljubijo in lahko noč vošijo.

Drugi dan opoldne vsi vkup južinajo, bili so židane volje, po južini eden od družega slovo vzamejo in se odpeljajo vsak na svoj dom. Luka in njegova nevesta se odpeljata na svojo njima podarovano grajšnico po imenu Ternjava, in pa očeta Jožefa seboj vzameta, ženinov brat Jakob in njegova žena jih spremita in nekatere dni se pri njih pomudita, da grajšino dobro ogledata. Zdaj Jakob vzame slovo od svojega brata Luka, njemu in njegovi ženi veliko srečo voši in dolgo življenje. Jakob tudi reče svojemu bratu: „Dragi moj bratec! dobro vem, da bi ti rad imel pri sebi očeta, da bi ti pomagali in te učili gospodariti, cesar nikoli nisi navajen bil, toda drugač ne morebiti zdaj, očeta bom odpeljal, da bodo vidili tudi moj dom. Nekoliko časa bodo pri meni; ko se bodo naveličali, pridejo pa spet k tebi.“

S tem so bili vsi dovoljni. Jakob in njegova žena Katinka se z očetom vred odpeljajo na svoj dom blizo mesta, ki se reče Kovno.

Zlo vesel je bil oče Jožef P., da vidi srečna svoja sina po tolikih prestanih nadlegah, nesrečah in britkosti, kar mu je Jakob vse na tajno dopovedal, zato je rekel: „Lej moj sin Jakob! kako dober je tebi Bog; velike žalosti ti je poslal, z mnogimi težavami te je obiskal, zato da te je čistil, in zdaj je vse tvoje žalosti v veselje spremenil. Bodi tedaj zato Bogu vselej hvaležen; varuj se tako dobrega nebeškega očeta žaliti ali se mu

zameriti. Bodi zvest božji služabnik, rad in obilno moli, hvali Boga za tolike dobrote, da se boš vreden storil doseči tudi večnih dobrot v nebesih."

Jožef P. je bil komaj dva meseca pri svojem sinu Jakobu, jelo mu je tako dolgočas biti, da je prosil Jakoba rekoč: "Ljubi moj sin! kmalo sem se naveličal pri tebi; dolg čas mi je; prosim te, daj me peljati k Luku nazaj, da bom še pri njem nekoliko časa."

Jakob, ker ni hotel žaliti očeta, ukaže napreči in pelje sam svojega očeta k bratu Luku na Ternjavo. Pol leta je živel Jožef P. pri svojem sinu Luku, potem pa poln veselja, da je pred smertjo vidil oba svoja sina, je srečno v gospodu zaspal.

Srečno in veselo so živeli še veliko let med svojo družino vsi trije sinovi Jožefovi. Blagoslov božji je bil vedno pri njih, ki so zvesto hodili po njegovih potih.

Bog nikomur dolžen ne ostane; Bog tistim, ki ga ljubijo, vse na dobro obrne: Njegovo presveto ime bodi hvaljeno in česčeno vekomaj!